

Maisterin Spatial Planning and Transportation Engineering koulutusohjelma

Osallistieto suunnitteluprosessissa

Suunnittelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksen jatkumosta Espoon
Viiskorven maankäytön suunnittelussa

Venla Salomaa

Diplomityö
2023

Copyright ©2023 Venla Salomaa

Tekijä Venla Salomaa

Työn nimi Osallistieto suunnitteluprosessissa. Suunnittelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksen jatkumosta Espoon Viiskorven maankäytön suunnittelussa.

Koulutusohjelma Spatial Planning and Transportation Engineering

Vastuuopettaja/valvoja Prof. Marketta Kytä

Työn ohjaaja(t) Tekniikan tohtori Pilvi Nummi, Arkkitehti Saana Rossi

Yhteistyötahot Aalto-yliopisto FINEST Twins -hanke, Espoon kaupunki, Aalto-yliopisto NordGreen-hanke

Päivämäärä 29.12.2023

Sivumäärä 77 / 4

Kieli Suomi.

Tiivistelmä

Nykyisissä maankäytön suunnitteluprosessien vuorovaikutuksen käytännöissä on paljon kehitettävää siitäkin huolimatta, että tieteellistä keskustelua vuorovaikutteisesta suunnittelusta on käyty jo vuosikymmeniä (ks. mm. Healey, 1992 ja Innes ja Booher 2004). Tässä diplomityössä on pyritty kehittämään käytännönläheisiä ratkaisuja suunnitteluprosessien vuorovaikutusta koskeviin ongelmiin erityisesti Stafans (ym. 2020) kuvaaman prosessisensitiivisen lähestymistavan avulla. Prosessisensitiivisessä lähestymistavassa osallistieto nähdään yhtenä suunnittelun tietopohjan osana, jota kerätään ja käsitellään vuorovaikutteisesti tarpeen mukaan suunnitteluprosessin eri vaiheissa erilaisia vuorovaikutusta tukevia menetelmiä ja digitaalisia työkaluja hyödyntäen.

Tässä diplomityössä prosessisensitiivistä lähestymistapaa on kehitetty osana Espoon Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun ja Viiskorven kaavarungon oikeusvaikutuksettomia suunnitteluprosesseja. Näiden suunnitteluprosessien aikana kehitetty lähestymistapa, vuorovaikutuksen jatkumo, kuvaa osallistiedon rakentumista, virtaamista ja hyödyntämistä suunnitteluprosessin eri vaiheissa sekä eri suunnitteluprosessien välillä.

Diplomityössä tutkitaan toimintatutkimuksen ja haastatteluiden kautta suunnittelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksen jatkumon vuorovaikutukseen, kertyneeseen osallistietoon ja sen hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa. Lisäksi työssä tarkastellaan, miten erilaiset vuorovaikutusmenetelmät toimivat jatkumon osana.

Työn johtopäätöksenä on, että käsittelemällä vuorovaikutusta jatkumona voidaan edistää suunnittelun näkökulmasta oleellisen osallistiedon kertymistä vuorovaikutuksessa sekä helpottaa osallistiedon hyödyntämistä suunnittelussa. Vuorovaikutuksen jatkumon avulla voidaan lisäksi ehkäistä sitä, että vuorovaikutusprosessi tuloksineen jäisi suunnittelusta irralliseksi osaksi, mikä voi edistää osallisten ja suunnittelijoiden välisen luottamuksen rakentumista.

Avainsanat Osallistieto, maankäytön suunnittelu, osallistiedon hyödyntäminen suunnittelussa, vuorovaikutteinen suunnittelu, vuorovaikutuksen jatkumo

Author Venla Salomaa

Title of thesis Participatory knowledge in planning. Planners' perspective on the continuum of participation in the land use planning of Viiskorpi, Espoo

Programme Spatial Planning and Transportation Engineering

Thesis supervisor Prof. Marketta Kyttä

Thesis advisor(s) Pilvi Nummi, PhD (Tech), Saana Rossi M (Arch.)

Collaborative partner Aalto University FINEST Twins project, City of Espoo, Aalto University NordGreen project

Date 29.12.2023

Number of pages 77 / 4

Language Finnish

Abstract

Much can be developed in the current participation practices of land use planning processes, even though the scientific discussion about communicative planning has been going on already for decades (see e.g. Healey, 1992 and Innes and Booher, 2004). In this master's thesis, an effort has been made to develop practical solutions, especially with the guidance of the process-sensitive approach described by Staffans (et al. 2020), to problems concerning the participation in planning processes. In a process-sensitive approach, participatory knowledge is seen as one part of the planning knowledge base, and it is collected and processed interactively as needed at different phases of the planning process.

In this thesis, a process-sensitive approach has been developed as part of two non-binding planning processes concerning the development of Viiskorpi in Espoo. The approach developed during these planning processes, the continuum of participation, describes the construction, flow, and utilization of participatory knowledges in different phases of the planning process and between different planning processes. This thesis examines the experiences of planners related to the continuum of participation, the accumulated participatory knowledge, and its utilization in the planning process, through action research and interviews. In addition, the thesis examines how different interaction methods can work as part of this continuum.

The conclusion of the thesis is that by treating the participation as a continuum, it is possible to promote the accumulation of participant knowledge in the interaction, and to facilitate the utilization of participatory knowledge in planning process. With the help of the continuum of participation, it is also possible to prevent the participation process and its results from remaining a separate part of the planning, which can promote the building of trust between the participants and the planners.

Keywords Participatory knowledge, public participation, land use planning process, using participatory knowledge in planning, continuum of participation

Sisällys

Alkusanat	7
1 Johdanto	8
2 Osallistieto suunnitteluprosessissa	11
2.1 Vuorovaikutus suunnitteluprosessissa ja osallistieto	11
2.2 Vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin kehittäminen osallistiedon näkökulmasta.....	12
2.3 Vuorovaikutusta ja tiedon tuotantoa tukevat menetelmät, tilat ja digitaaliset työkalut	15
2.4 Suunnittelijan rooli osallistiedon rakentajana	16
3 Tutkimuksen konteksti, tutkimusmenetelmät, analyysi ja kuvaus kehitetystä vuorovaikutuksen jatkumosta	18
3.1 Tutkimuksen konteksti, yhteistyö ja oma roolini suunnitteluprosesseissa	18
3.1.1 Tutkimuksen konteksti	18
3.1.2 Espoon yleiskaavoituksen ja Aalto-yliopiston välinen yhteistyö.....	20
3.1.3 Oma roolini vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisessä.....	22
3.2 Tutkimusstrategiat, aineistonkeruumenetelmät ja analyysi	23
3.2.1 Tutkimusstrategioina toimintatutkimus ja tapaustutkimus	23
3.2.2 Puolistrukturoidut haastattelut	25
3.2.3 Suunnittelun materiaalit ja omat havainnot	27
3.3 Aineiston analyysi	27
3.4 Kuvaus vuorovaikutuksen jatkumon lähtökohdista ja vaiheista	29
3.4.1 Suunnitteluprosessien lähtökohdat ja vuorovaikutuksen tavoitteet	30
3.4.2 Mun Espoo kartalla.....	37
3.4.3 1. tulevaisuuspaja.....	38
3.4.4 Tulevaisuuspajojen välinen aika.....	40
3.4.5 Tulevaisuuspaja 2	42
3.4.6 Analyysityöpaja 24.8.2022	46
4 Tulokset: Suunnittelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksen jatkumosta.....	48
4.1 Koetut vaikutukset osallisten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen.....	48
4.2 Koetut vaikutukset kertyneeseen osallistietoon	50
4.3 Koetut vaikutukset osallistiedon hyödyntämiseen suunnittelussa.....	54
4.4 Kokemukset vuorovaikutuksen jatkumossa hyödynnetyistä menetelmistä, tiloista ja digitaalisista työkaluista	60

4.4.1	Kokemukset 1. tulevaisuuspajan menetelmistä ja vuorovaikutusta tukevista työkaluista	61
4.4.2	2. tulevaisuuspajan menetelmät, tilat ja digitaaliset työkalut.....	64
4.5	Tunnistettuja riskejä	71
5	Johtopäätökset.....	74
	Lähteet	76
1.	Liite 1. Haastattelurunko 1. tulevaisuuspaja.....	79
2.	Liite 2. Haastattelurunko 2. tulevaisuuspaja.....	80
3.	Liite 3. 2. tulevaisuuspajan lähtötietokysymykset.....	81

Alkusanat

Kiitän koko sydämeistäni kaikkia diplomityöhöni osallistuneita suunnittelijoita, joita ilman en olisi vihdoin tässä pisteessä. Olen oppinut diplomityöni aikana paljon maankäytön suunnittelusta, osallistiedosta kuin myös itsestäni.

Erityiskiitokset kuuluvat työtäni ohjanneelle Pilvi Nummelle ja Saana Rossille viisaista kommentteista ja hyvin sujuneesta ohjauksesta. Kiitos myös Marketta Kytälle työni valvojana toimimisesta ja viimeisen tarkastuksen yhteydessä käydyistä keskusteluista.

Haluan kiittää myös kaikkia ystäviäni, jotka ovat tsempanneet minua prosessin läpi. Suurin kiitos kuuluu kuitenkin ihanimmalle Andrekselle, joka on tukenut minua koko diplomityöprosessini ajan ja nähnyt mm. kaiken.

Omistan tämän diplomityön serkulleni Aleksille, josta ei koskaan ehtinyt tulla diplomi-insinööriä. Sekä tädilleni, jonka kanssa olisin halunnut nostaa maljan työni valmistumiselle. Teitä rakkaudella muistaen.

Venla Salomaa
Helsinki, 2023

1 Johdanto

Oikeutta osallistua kaupunkisuunnitteluun voidaan pitää yhtenä demokration lähtökohdista (Hoffmann ym., 2019; Staffans ym., 2020), mitä ilman kestävä kehitys mukaista yhteiskuntaa ei ole mahdollista saavuttaa (Kleinhans ym., 2022). Tieteellistä keskustelua kaupunkisuunnittelun vuorovaikutuksesta on käyty jo vuosikymmeniä (ks. mm. Healey, 1992 ja Innes ja Booher 2004). Kaupunkisuunnittelu itsessään on muutoksen ohjaamista fyysisessä ympäristössä, ja tieto ja sen hyödyntäminen ovat muutoksen ohjaamisen keskiössä (Rydin, 2007). Suunnittelussa käytetty tieto ei kuitenkaan synny tyhjiössä vaan Eräranta ja Staffans (2015) määrittävätkin suunnittelun vuorovaikutteiseksi tiedon rakentamisen, käsittelyn ja koordinoimisen prosessiksi, jota suunnittelija hallinnoi.

Toimiakseen muutoksen ohjaamisen työkaluna, suunnitelman on kuitenkin saavutettava osallisten hyväksyntä, mikä käytännössä tarkoittaa poliittista päätöksentekoa (Nummi, 2020; Kahila-Tani, 2015). Osallisilla tarkoitetaan tässä diplomityössä kaupunkisuunnittelun vuorovaikutusprosesseihin osallistuneita henkilöitä, jotka eivät ole toimineet suunnitteluprosesseissa suunnittelijoina, kuten suunnittelun alueen asukkaat ja kunnan luottamushenkilöt. Suunnitelman hyväksyttävyyteen ja toisaalta myös suunnittelijoiden ja osallisten välisen luottamuksen syntymiseen vaikuttavat Innes ja Booher (2004) mukaan osallisten tietoisuus siitä, että vuorovaikutuksessa kertynyttä tietoa eli osallistietoa on hyödynnetty suunnittelussa. On kuitenkin tärkeää myös huomata, ettei suunnitteluprosessin aikana kertynyt osallistietoa muutu automaattisesti suunnittelussa hyödynnettäväksi tiedoksi vaan on suunnittelijan työtä arvioida tuotettua osallistietoa ja sisällyttää tai olla sisällyttämättä sitä suunnitteluun (Staffans ym., 2020).

Suomessa vuonna 1999 voimaan tullut alueidenkäyttöä ohjaava maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) velvoittaa suunnittelijoita järjestämään vuorovaikutusta asianosaisille ennen kaavan voimaantuloa. Tutkimuksissa (ks. esim. Kahila-Tani, 2015) on kuitenkin huomattu, etteivät osalliset ole tyytyväisiä järjestettyyn vuorovaikutukseen, sillä sen ei esimerkiksi koeta vaikuttavan tarpeeksi suunnittelun lopputulokseen. Tunnistetun ongelman ratkaisuksi on ryhdytty edistämään suunnitteluprosessin varhaisen vaiheen vuorovaikutusta (Kahila-Tani, 2015), jolloin suunnittelijoiden on mahdollista hyödyntää osallistietoa suunnittelussa (Innes & Booher, 2004). Vuorovaikutuksen varhainen aloittaminen ei kuitenkaan yksinään riitä kuroma umpeen osallistiedon tuottamisen, käsittelemisen ja suunnittelussa hyödyntämisen välistä kuilua (Hasler ym., 2017). Sen vuoksi Staffans (ym., 2020) ovatkin tunnistanee tarpeen muuttaa suunnitteluprosessia sellaiseksi, joka huomioi paremmin käsillä olevan suunnitteluprosessin tarpeet erityisesti suunnittelussa vuorovaikutteisesti rakennettavan tiedon näkökulmasta.

Tässä Staffans (ym., 2020) esittämässä prosessisensitiivisessä lähestymistavassa on oleellista tunnistaa suunnitteluprosessin vaiheiden ja aiheiden

näkökulmasta oleelliset osalliset ja vuorovaikutuksen tavat eli menetelmät ja digitaaliset työkalut, jotka tukevat tiedontuotantoa suunnitteluprosessin eri vaiheissa. Lopputuloksena tavoitellaan suunnitteluprosessia, jossa vuorovaikutteisesti tuotettu tieto ja suunnittelu integroituvat vahvemmin toisiinsa suunnitteluprosessin eri vaiheissa toteutetun ja tehokkaasti järjestetyn vuorovaikutuksen kautta. Staffans (ym., 2020) pystyivät esittämänsä mallin avulla tunnistamaan, kuinka vuorovaikutteista tiedon rakentamista on toteutettu aiemmissa suunnitteluprosesseissa. He ovat kuitenkin tunnistanee, että toistaiseksi tästä lähestymistavasta puuttuu käytännön tutkimusta tosielämän suunnitteluprosessista, jossa mallia olisi hyödynnetty suunnitteluprosessin vuorovaikutuksen tapojen ja vaiheiden tunnistamisen lähtökohtana ja toisaalta kehitetty käytännön suunnittelua palvelevaksi prosessin aikana. Tätä puuttuvaa käytännön näkökulmaa pyrin tällä diplomityöllä täyttämään.

Diplomityöni tutkimuksen kohteena on kahden eri oikeusvaikutuksettoman Espoon Viiskorven kehittämistä koskevan maankäytön suunnitteluprosessin, vuoden 2021 aikana toteutetun Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun ja vuonna 2022 alkaneen Viiskorven kaavarunkotyön, välille kehitetty vuorovaikutuksen jatkumo. Vuorovaikutuksen jatkumo on tämän tutkimuksen suunnitteluprosessien aikana muodostunut lähestymistapa, joka kuvaa prosessisensitiivisesti kehitettyä suunnitteluprosessin vuorovaikutusta ja siinä kertyneen osallistiedon katkeamattoman rakentamisen ja virtaamisen edistämistä olemassa olevaa osallistietoa hyödyntämällä suunnitteluprosessissa ja suunnitteluprosessista toiseen.

Vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen perimmäisinä tavoitteina on ollut parantaa suunnittelun hyväksyttävyyttä ja suunnittelijoiden ja osallisten keskinäistä luottamusta suunnitteluprosessin läpinäkyvyyttä lisäämällä ja vuorovaikutuksen vaikuttavuutta edistämällä. Vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen lähtökohtana on toiminut muun tutkimuskirjallisuuden ohella erityisesti Staffans (ym., 2020) esittämä prosessisensitiivinen lähestymistapa, jonka keinoja hyödyntämällä vuorovaikutusta on pyritty kehittämään tutkimuksen kohteena olevia suunnitteluprosesseja mahdollisimman hyvin palvelevaksi kokonaisuudeksi. Siten myös vuorovaikutuksen jatkumossa hyödynnetyt vuorovaikutusta tukeneet menetelmät, tilat ja digitaaliset työkalut on valittu ja kehitetty vastaamaan suunnittelun tarpeita ja edistämään vuorovaikutuksen jatkumoa.

Tässä diplomityössä tavoitteenani on tutkia vuorovaikutuksen jatkumon kehittämistä kahdessa eri maankäytön suunnitteluprosessissa ja suunnittelijoiden näkökulmasta sitä, miten he kokivat uudenlaisen lähestymistavan vaikuttaneen suunnitteluprosessin vuorovaikutukseen ja kertyneeseen osallistietoon ja sen hyödyntämiseen suunnittelussa. Lisäksi arvioin, miten suunnitteluprosessissa valittujen ja kehitettyjen vuorovaikutusmenetelmien, tilojen ja digitaalisten työkalujen on koettu vaikuttaneen

vuorovaikutuksen jatkumossa. Tavoitteeseen päästäkseni pyrin löytämään diplomityössäni vastauksia seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten vuorovaikutuksen jatkumoa kehitettiin Viiskorpi-Kalajärven suunnitteluprosesseissa?
2. Miten suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen järjestämisen jatkumona vaikuttaneen:
 - a. vuorovaikutukseen osallisten kanssa?
 - b. kerättyyn osallistietoon ja sen hyödyntämiseen suunnittelu-prosessissa?
3. Miten suunnittelijat kokivat, että valitut ja kehitetyt menetelmät, tilat ja digitaaliset työkalut tukivat vuorovaikutuksen jatkumoa?

Tutkimuksen kohteena olevissa suunnitteluprosesseissa vuorovaikutuksen käytännön kehittämistä on toteutettu toimintatutkimuksen keinoin, jonka erityispiirteenä on tutkijan aktiivinen rooli ja osallistuminen tutkimuskohteen kehittämiseen organisaation sisältä käsin (Heikkinen ym., 2007). Oma roolini suunnitteluprosesseissa on vaihdellut tutkimuksen aikana. Ensiksi olen toiminut yhtenä Espoon Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelua edistäneistä suunnittelijoista, jonka jälkeen jatkoin prosessisensitiivisen vuorovaikutuksen kehittämistä tiiviissä yhteistyössä suunnittelijoiden kanssa myös Viiskorven kaavarungon aikana, jolloin suunnitteluprosessin vuorovaikutusta lähdettiin kehittämään ja toteuttamaan yhdessä Aalto-yliopiston FinEst Twins -tutkimushankkeen kanssa. Aineistonkeruumenetmäkseni olen valinnut aineistollisen triangulaation eli erilaisten tutkimusaineistojen hyödyntämisen saman tutkimuksen osana. Hyödynnän eri aineistoista erityisesti suunnitteluprosesseissa toimineiden suunnittelijoiden haastatteluita, mutta myös prosessissa kertynyttä omaa kokemustani ja suunnittelun dokumentteja.

2 Osallistieto suunnitteluprosessissa

2.1 Vuorovaikutus suunnitteluprosessissa ja osallistieto

Kaupunkisuunnittelussa tieto on suunnittelun resurssi, jota hyödynnetään muutoksen ohjaamiseen (Rydin, 2007). Eräranta ja Staffans (2015) kuvaavat suunnittelua vuorovaikutteiseksi prosessiksi, jossa tietoa rakennetaan, käsitellään ja koordinoidaan. Vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin taustalla vaikuttaa ajatus tiedolla ohjatusta suunnittelusta, jossa Nummi (2020) mukaan suunnittelun tietopohjan tulisi syntyä vuorovaikutuksen välityksellä eri tiedon ja tietämisen tapojen tuotoksena. Tässä laajennetussa kaupunkisuunnittelun konseptissa (Staffans & Horelli, 2014) myös paikallisten ihmisten tarpeiden ymmärtäminen nähdään edellytyksenä muutoksen kestäväälle ohjaamiselle kaupunkiympäristössä. Sosiaalisen kestävyuden näkökulmasta jokaisen oikeutta osallistua kaupunkisuunnitteluun voidaan pitää yhtenä demokratian lähtökohdista (Hofmann ym., 2019; Staffans ym., 2020) mitä ilman kestävän kehityksen mukaista yhteiskuntaa ei ole mahdollista saavuttaa (Kleinhans ym., 2022).

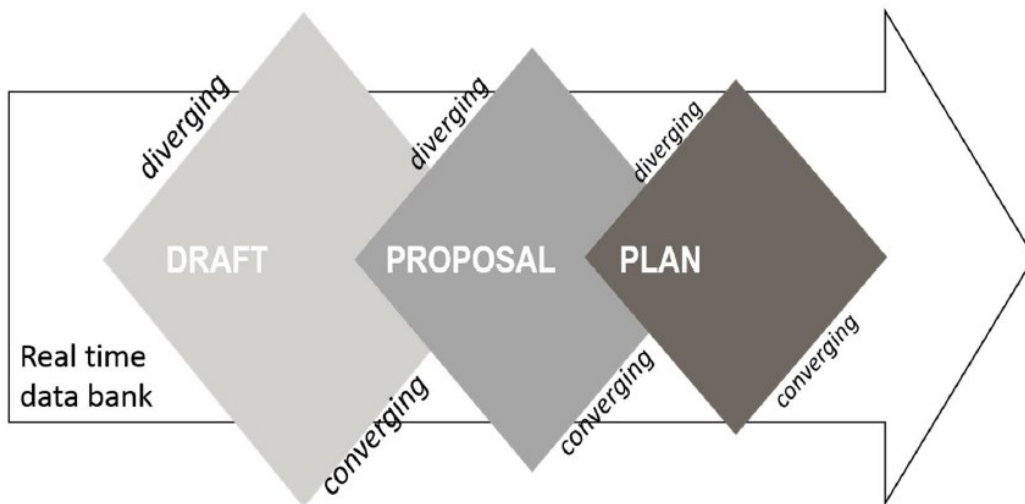
Suomessa vuonna 1999 voimaan tullut alueidenkäyttöä ohjaava maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) velvoittaa suunnittelijoita järjestämään vuorovaikutusta asianosaisille ennen kaavan voimaantuloa. Muun muassa Kahila-Tani (2015) on arvioinut lain tukevan suunnitteluprosessin vuorovaikutteisutta. Tieteellisen tutkimuksen edistymisestä ja ymmärryksen lisääntymisestä huolimatta käytännön vuorovaikutuksen järjestämiseen suunnitteluprosesseissa liittyy edelleen monenlaisia epäkohtia ja nykyisten suunnittelu-prosessien vuorovaikutuksen on esimerkiksi kritisoitu olevan olemassa ainoastaan täyttämään lain velvoitteita (Hasler ym., 2017). Tätä näkemystä tukevat myös osallisten tyytymättömyyden kokemukset järjestetystä vuorovaikutuksesta (Kahila-Tani, 2015). Huonojen kokemusten on tunnistettu kumpuaavan esimerkiksi siitä, ettei osallistumisen koeta vaikuttavan tarpeeksi suunnittelun lopputulokseen tai päätöksentekoon (Kahila-Tani, 2015). Haaste onkin siis se, etteivät osalliset tiedä varmuudella, miten heiltä vuorovaikutuksessa kerättyä tietoa, osallistietoa, hyödynnetään suunnittelussa (Staffans, ym., 2020)

Innes and Booher (2004) ovat tunnistaneet, että osallistiedon hyödyntäminen suunnittelussa voi vaikuttaa suunnitelman hyväksyttävyyteen ja toisaalta myös suunnittelijoiden ja osallisten välisen luottamuksen syntymiseen. Siten suunnittelussa ehdotettujen ratkaisujen tulisi olla myös osallisten mielestä edes osittain järkeviä, jotta muutos voi toteutua tehokkaasti myös käytännössä (Nummi, 2020?). Toisaalta myös Hasler (ym., 2017)

huomauttavat, että osallistietoa suunnittelussa hyödyntämällä voi lisäksi kasvattaa osallisten päätöksentekovaltaa omaa elinympäristönsä koskevassa suunnittelussa, mitä voidaan myös pitää demokratian ja kestävä kehityksen mukaisena suunnitteluna (Kleinhans ym., 2022). Ratkaisuna tähän vuorovaikutuksen vaikuttavuuden varmistamiseen suunnitteluprosesseissa on lähdetty edistämään varhaisen vaiheen vuorovaikutusta (Kahila-Tani, 2015). Vuorovaikutuksen varhainen aloittaminen ei kuitenkaan yksinään riitä kuroma umpeen osallistiedon tuottamisen, käsittelemisen ja suunnittelussa hyödyntämisen välistä kuilua (Hasler ym., 2017). Monimutkaistuva maailma vaatiikin Staffansin, Kahila-Tanin ja Kytän (2020) mukaan tehokkaampia ja prosessisensitiivisempiä vuorovaikutuksen tapoja.

2.2 Vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin kehittäminen osallistiedon näkökulmasta

Staffans, Kahila-Tani ja Kyttä (2020) ovat tunnistaneeet, että meidän tulisi muokata vuorovaikuttamisen tapojamme kokonaisvaltaisesti, jotta vuorovaikutuksesta voisi tulla tehokkaampaa ja vaikuttavampaa. Vuorovaikutuksen varhaisen aloittamisen lisäksi suunnitteluprosessia tulisi muokata sellaiseksi, joka huomioi paremmin käsillä olevan suunnitteluprosessin eri tarpeita erityisesti suunnittelussa vuorovaikutteisesti rakennettavan tiedon näkökulmasta. Tätä he kutsuvat prosessisensitiiviseksi lähestymistavaksi Staffans (ym., 2020) esittävät omassa tutkimuksessaan muotoilun työkaluna tunnetun Tuplatimantti-mallin kaupunkisuunnittelun prosesseihin sovelletuna (Kuva 1). Tuplatimantin avulla he pyrkivät kuvaamaan prosessisensitiivisen suunnitteluprosessin vuorovaikutteista tiedontuotantoa suunnitteluprosessin eri vaiheissa.

Kuva 1. Staffansin, Kahila-Tanin ja Kytän (2020) esittämä kuvaus suunnitteluprosessien vuorovaikutteisista tiedontuotannon tavoista suunnitteluprosessin eri vaiheissa.

Staffans (ym., 2020) esittävät prosessisensitiivistä lähestymistapaa ratkaisuksi esimerkiksi nykyiseen kyvyttömyyteen tunnistaa ja toisaalta yhdistää toisiinsa erilaisia vuorovaikutteisuuden ja tiedontuotannon tapoja. Näiden haasteiden lisäksi (Väyrynen, 2010) on esittänyt omissa tutkimuksissaan tarpeen kehittää suunnitteluprosessissa olevan tiedon välittymistä prosessin sisällä ja välillä. Hän on tunnistanut, että suunnitteluprosesseissa on käytännön rajoitteita, jotka estävät tiedon sujuvan liikkumisen. Näiden rajoitteiden poistamiseksi Väyrynen esittää siltojen rakentamista suunnitteluprosessien välille siten, ettei tiedonkulku katkea, vaikka suunnittelua edistävät ja suunnitteluun osallistuvat osalliset vaihtuisivat kesken kaiken. Myös Väyrynen (2010) painottaa systemaattisten toimintatapojen kehittämistä tiedon välittämisen varmistamiseksi, minkä edellytyksenä hän pitää prosessien systemaattista tarkastelua.

Staffans (ym., 2020) esittävät tutkimuksessaan, että tiedon rakentuminen muodostuu osittain vuorovaikutteisuuden ja osittain erilaisten analyysien ja tiedon käsittelyn tavoista. Siten vuorovaikutuksen tavoista tulisi heidän mukaansa erottaa osallistuminen (participation) ja yhteistyö (collaboration). Osallistumisen Staffans (ym., 2020) määrittävät ennen kaikkea työskentelyksi ja viestinnäksi laajan osallijoukon kanssa, mitä voidaan pitää myös jokaisen demokraattisena oikeutena (Staffans, Kahila-Tani, & Kyttä, 2020). Yhteistyön he taas määrittävät työskentelyksi, joka tapahtuu pienemmissä valikoiduissa osallisryhmissä. Tämän suunnittelun tiedon tuotannon tulisi heidän mukaansa tapahtua vuorovaikutteisesti osallisten kanssa siten, että suunnitteluprosessissa kerääntyvää tietopohjaa vuoroin laajennetaan

(diverging) ja tiivistetään (converging) Rydin, 2007 esittämien näkökulmien mukaisesti. Tietopohjan laajentaminen avaa prosessia uusille ideoille ja mahdollisesti myös laajalle yleisölle, kun taas tietopohjaa tiivistämällä tietoa jalostetaan vuorovaikutteisesti johonkin lopputulokseen pyrkien. Erityisesti jälkimmäinen työskentelytapa on tunnistettu suunnittelun asiantuntijatyössä käytetyksi keinoksi, mutta Staffans (ym., 2020) painottavat, että tiivistämisvaiheeseen voisi osallistua myös nykyistä heterogeenisempi joukko osallisia.

Vuorovaikutuksen ja tiedontuotannon tapojen ymmärtäminen voi auttaa tunnistamaan sitä, kuinka suunnittelun vuorovaikutusta tulisi tehdä, missä prosessin vaiheissa ja minkälaisen osallisjoukon kanssa. Ennen kaikkea (Staffans, ym., 2020) painottavatkin, että vuorovaikutusprosessin tehokkuuden lisäämiseksi olisi erityisen tärkeää tarkastella vuorovaikutuksen lähtökohtia perusteellisesti tunnistamalla, mitkä ovat vuorovaikutuksen tavoitteet ja mitä vuorovaikutuksen ja tiedontuotannon eri tavoilla pyritään saavuttamaan missäkin prosessin vaiheessa.

Kun vuorovaikutusta tarkastellaan suunnittelun tiedon tuottamisen tapana (Staffans & Eräranta, 2015), jossa eri osallisten tuottama tieto eli osallistieto nähdään osana suunnittelun tietopohjaa (Hasler, ym., 2017), silloin tulee myös tärkeäksi tunnistaa suunnittelun lähtökohdista, millainen tieto palvelee suunnittelua parhaiten kussakin suunnitteluprosessin vaiheessa. Hasler (ym., 2017) argumentoi, että suunnittelun näkökulmasta oleellisen tiedon tunnistaminen on tärkeää, sillä se mahdollistaa osallistiedon hyödyntämisen suunnitteluprosessissa. Suunnittelua kannalta oleellisen tiedon tunnistaminen kannustaa myös tarkastelemaan ja kehittämään vuorovaikutuksen menetelmiä oleellisen tiedon keräämisen ja jatkojalostamisen näkökulmasta. Vuorovaikutuksen tehostamiseksi olisikin tärkeää hyödyntää uudenlaisia digitaalisia työkaluja näiden tarkoituksien täyttämässä (Staffans, ym., 2020). Näistä työkaluista keskustellaan enemmän kappaleessa 2.3. Digitaaliset työkalut vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin tukena.

Viimeiseksi Staffans (ym., 2020) kannustavat huomaamaan, että nykytilanteessa vuorovaikutus tapahtuu liian usein suunnittelusta irrallisena prosessina. Vuorovaikutuksen ei myöskään pitäisi olla yksittäinen tapahtuma vaan ennemmin vuorovaikutteisten prosessien jatkumo, jossa tuotettu osallistieto ja suunnittelu integroituisivat vahvemmin toisiinsa. Silloin myös eri osallisten aidot vaikutusmahdollisuudet ja -tavat voisivat lisääntyä. Staffans (ym., 2020) pitävätkin tärkeänä lisätä tutkimusta siitä, kuinka suunnittelun nykykäytäntöjä tulisi muokata, jotta uudenlaiset vuorovaikutuksen tavat saataisiin tehokkaasti hyödynnetyiksi.

2.3 Vuorovaikutusta ja tiedon tuotantoa tukevat menetelmät, tilat ja digitaaliset työkalut

Digitalisaatio on muuttanut pysyvästi tapojamme suunnitella ja olla vuorovaikutuksessa osallisten kanssa kaupunkisuunnitteluprosesseissa. Hasler (ym., 2017) ovatkin kuvanneet, että digitalisaatio ja sähköisen osallistumisen jatkuvasti kehittyvät menetelmät luovat uudenlaisia mahdollisuuksia vuorovaikutuksen toteuttamiselle. Lisäksi ne ovat muokanneet osallistiedosta suunnitteluun uudenlaisen tiedon tason (layer). Tämän uudenlaisen tason on tunnistettu toimivan tietynlaisena rajapintana kansalaisten ja suunnittelijoiden välisessä vuorovaikutuksessa (Saad-Sulonen, 2014). Tällaisen osallistiedon tason rakentumisen mahdollistajana toimivat erilaiset suunnittelun vuorovaikutusta tukevat digitaaliset työkalut (ks. esim. Kahila-Tani, 2015, Nummi, 2020). Näiden uudenlaisten osallistumisen muotojen on tunnistettu täydentävän tai laajentavan lakisääteisiä osallistumismuotoja (Kahila-Tani, 2015).

Digitaaliset työkalut mahdollistavat tehokkaasti laajemman osallisuuden toteutumisen kuin perinteiset vuorovaikutuksen tavat (Kahila-Tani ym., 2019). Siten osallistiedon kerääminen suunnitteluprosessissa on helpottunut, mutta toisaalta dataa syntyy nyt jo niin paljon, että oleellisen tiedon tunnistaminen heterogeenisestä datamassasta on muodostunut haasteeksi (Hasler ym., 2017). Hasler (ym., 2017) ovat myös tunnistaneet, että olennaista tiedolla ohjatun ja ihmislähtöisen suunnittelun saavuttamisessa ovat oikeanlaisten vuorovaikutusta tukevien työkalujen ja metodien valitseminen. Tässä tullaan taas Staffans (ym., 2020) esittämään ajatukseen siitä, että suunnittelussa järjestettävässä vuorovaikutuksessa tulisi pyrkiä tunnistamaan ja määrittämään etukäteen vuorovaikutuksen tavoitteet ja suunnitteluprosessin näkökulmasta oleellinen osallistieto.

Digitaaliset työkalut ja kehittyvät menetelmät eivät kuitenkaan ratkaise yksinään kaikkea vuorovaikutukseen liittyviä haasteita. Yksi haaste on ennemminkin näiden työkalujen hyödyntäminen suunnittelun vuorovaikutuksessa kuin niiden puute varsinaisesti (Kahila-Tani, 2015). Sen vuoksi Hasler (ym., 2017) pohtivatkin, että keskeinen edellytys digitaalisten vuorovaikutustyökalujen hyödyntämiselle on niiden tuoman lisäarvon osoittaminen suunnitteluprosessissa. Harsia ja Nummi (2022) muistuttavat, että laajemman osallisuuden saavuttamisesta huolimatta jotkin osallisuusryhmät saattavat rajautua näidenkin menetelmien ulkopuolelle. Yhdeksi suurimmista haasteista on tunnistaa, kuinka osallistieto oikeasti vaikuttaa suunnitteluun (Hasler ym., 2017). Sen vuoksi suunnitteluprosessin vuorovaikutuksessa tulisikin valita sellaisia vuorovaikutustyökaluja ja -menetelmiä, jotka edistävät oleellisen tiedon keräämistä (Hasler ym., 2017). Tämä on mahdollista saavuttaa yhdistelemällä erilaisia vuorovaikutusta tukevia menetelmiä ja digitaalisia

työkaluja suunnitteluprosessissa toisiinsa ja toisaalta tarjota osallisille myös useampia vaikutusmahdollisuuksia suunnitteluprosessin aikana (Hasler ym., 2017).

2.4 Suunnittelijan rooli osallistiedon rakentajana

Suunnitteluprosessin lopputuloksesta eli esimerkiksi suunnitelmasta ei tule todellisuutta ainoastaan suunnittelijoiden työllä (Kahila-Tani, 2015) vaan suunnitelman täytyy olla hyväksyttävä eri osallisten, mutta erityisesti päätöksentekijöiden näkökulmasta (Nummi, 2020), sillä he päättävät esitettyjen suunnitteluratkaisujen edistämisestä viimekädessä. Suunnittelun hyväksyttävyyttä edistetään suunnittelun vuorovaikutteisudella. Siten suunnittelijatkaan eivät ole monopoliasemassa suunnittelun tietopohjan tuotannossa (Goodspeed, 2008). Vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin ja tiedontuotannon myötä myös suunnittelijoiden tulisi tarkastella roolinsa muuttumista ja kehittää suunnittelukäytäntöjään sen pohjalta (Goodspeed, 2008). Hasler (ym., 2017) ehdottaakin, että suunnittelijan roolin tulisi olla ennemminkin tiedon tuotantoa fasilitoiva asiantuntija, joka yhdistää toisiinsa oleellisen tiedon palaset. Lisäksi Kahila-Tanin (2015) mukaan suunnittelijoiden tulisi toimia kansalaisyhteiskunnan eri osallisten välisinä vuoropuhelun rakentajina. Sen vuoksi suunnittelijoiden tulisi selkeyttää itselleen, kuinka ja kenen kanssa ja missä suunnitteluprosesseissa ja sen eri vaiheissa suunnittelijoiden tulisi tehdä yhteistyötä ihmisläheisten ja parempien elinympäristöjen saavuttamiseksi (Staffans ym., 2020).

Asetettaessa tieto suunnittelun keskiöön, suunnittelijan rooli muuttuu suunnitteluprosessissa lähtökohtaisesti osallistiedon kerääjäksi, analysoijaksi ja hyödyntäjäksi. Suunnittelijoiden pitäisi pystyä tunnistamaan digitalisaation jatkuvasti kasvattamasta tietomassasta suunnittelun näkökulmasta oleellinen tieto (Staffans ym., 2020) ja toisaalta pystyä itse kehittämään tiedon keräämisen tapoja, joilla varmistetaan osallisilta kerätyn tiedon oleellisuus suunnittelun näkökulmasta (Hasler ym., 2017). Siten on tärkeää myös huomata, ettei suunnitteluun valittu tieto ole neutraalia vaan nimenomaan suunnittelijan valitsemaa (Hasler, ym., 2017). Toisaalta suunnittelun kannalta oleellista tietoa on mahdollista hyödyntää suunnittelussa, mutta kerätty osallistieto ei aina tule hyödynnetyksi, kuten Harsia ja Nummi (2022) esittävät.

Oleellisen osallistiedon keräämisen lisäksi suunnittelijoiden tulisi pystyä tunnistamaan vuorovaikutuksen menetelmät ja työkalut, jotka parhaiten tukevat vuorovaikutteisen tiedon keräämistä ja rakentamista (Staffans ym., 2020). Vuorovaikutuksen varhainen aloittaminen on oleellista osallistiedon hyödyntämiseksi suunnittelussa (Innes ja Booher, 2004). Toisaalta Harsia ja Nummi (2022) osoittivat empirian valossa, että suunnittelijat hyödyntävät

kerättyä osallistietoa suunnittelussa sattumanvaraisesti eikä osallistiedon hyödyntämisen tapoja tuoda esiin suunnitteluasiakirjoissa. Tämä kuvaa hyvin osallistiedon keräämisen ja hyödyntämisen välistä kuilua, jotka Hasler (ym., 2017) tunnistavat omassa tutkimuksessaan. Myös Staffans (ym., 2020) tuovat tutkimuksessaan esiin, ettei suunnitteluprosessin aikana kertynyt osallistieto muutu automaattisesti suunnittelussa hyödynnettäväksi tiedoksi vaan lopulta osallistieto päättyy suunnittelijan pöydälle. Sen vuoksi suunnittelijoiden tulisi kehittää tapojaan, kuinka kommunikoida osallisille siitä, miten osallistietoa on suunnittelussa hyödynnetty. Nämä tehtävät tulisi tunnistaa vahvemmin osana suunnittelijan roolia.

Suunnittelijan roolin kehittymisen edellytys on kuitenkin se, että osalliset ylipäättään huomioidaan yhtenä suunnittelun yhteistyötahona tai suunnittelun tietopohjaa lisäävänä tekijänä kuten laajennetun kaupunkisuunnittelun konseptissa (Staffans 2014). Kaikki suunnittelijat eivät kuitenkaan suhtaudu osallisiin tasavertaisina tiedon tuottajina. Nummi (2020) tunnistaa, että suunnittelijat suhtautuvat osallisiin joko yhtenä suunnittelun yhteistyötahoista, jolloin he näkevät osalliset tasavertaisiksi aktiivisiksi toimijoiksi tai asukkaiksi tai asiakkaiksi, joille kaupunkia suunnitellaan. Osallistietoon suhtautumisen lisäksi myös vuorovaikutusta tukevien digitaalisten työkalujen hyödyntäminen on hyvin suunnittelijakohtaista (Nummi, 2020)

Harsian & Nummin (2022) mukaan niissäkin tapauksissa, kun suunnittelijat arvottavat osallistiedon yhteiskunnallisesti tärkeäksi, suunnittelijoilla ei ole osaamista osallistiedon tarvittavaan dokumentointiin ja osallistiedon tulkitsemiseen suunnittelussa hyödynnettäväksi tiedoksi. Myös Kahila-Tani (2015) osoittaa, että suunnittelijoilla on puutteita tietotaidoissaan hyödyntää vuorovaikutusta tukevia digitaalisia työkaluja aidosti vuorovaikutteisen suunnitteluprosessin aikaansaamiseksi. Staffans (ym., 2020) tunnistavat asian laajemmaksi, koko suunnitteluprosessia ja suunnitteluprosessin vuorovaikutusta koskevaksi haasteeksi, joka koskee systemaattisen ja aidon yhteistyön tekemistä erilaisten osallisten kanssa koko suunnitteluprosessin ajan.

3 Tutkimuksen konteksti, tutkimusmenetelmät, analyysi ja kuvaus kehitetystä vuorovaikutuksen jatkumosta

3.1 Tutkimuksen konteksti, yhteistyö ja oma roolini suunnitteluprosesseissa

Kuva 2. Tutkimuksen kohde esitetty suunnitteluhierarkiassa ja vuorovaikutuksen jatkumon kehittämiseen osallistuneet tahot.

Kuva 2 osoittaa tutkimuksen kohteen eli Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun ja Viiskorven kaavarungon suunnitteluprosessien sijoittumisen kaavahierarkiassa oikeusvaikutteisten kaavatasojen, yleis- ja asemakaavojen, väliin. Lisäksi kuvassa esitetään yhteistyötahot, jotka ovat osaltaan osallistuneet vuorovaikutuksen jatkumon kehittämiseen näissä suunnitteluprosesseissa. Tässä osiossa nämä eri osa-alueet esitellään tarkemmin.

3.1.1 Tutkimuksen konteksti

Espoo on yksi pääkaupunkiseudun kunnista ja väkiluvultaan Suomen toiseksi suurin kaupunki. Kaupungistuminen on kiihdyttänyt Espoon kasvua 1960-luvulta lähtien lähes eksponentiaalisesti ja väkiluvun kasvun uskotaan jatkuvan vahvana tulevaisuudessakin. Espoon väkiluvun odotetaan kasvavan vuoteen 2060 mennessä jopa noin 1,6-kertaiseksi nykyhetken verrattuna (Espoon kaupunki, 2022). Väestönkasvu ja sen ohjaaminen kestävästi osaksi nykyistä kaupunkirakennetta ovat lisänneet painetta kaupungistumiseen myös maaseutumaisessa Pohjois-Espoossa. Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava, POKE, hyväksyttiin osittain Espoon kaupunginvaltuustossa marraskuussa 2021 ja se tuli lainvoimaiseksi tammikuussa 2023, kun kaavaa koskeneet valitukset hylättiin (Tuomioistuinlaitos, 2023).

Tämän diplomityön tutkimus kohdistuu maantieteellisesti Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavan itäosiin, jonne POKE-yleiskaavassa on osoitettu joukkoliikenteen runkoyhteys kahden paikalliskeskuksen eli yleiskaavaan merkittyjen kehittyvän Kalajärven paikalliskeskuksen ja uuden Viiskorven palvelukeskuksen välille. Tätä keskusten välille mahdollisesti muodostuvaa joukkoliikennekäytävää alettiin suunnitella POKE-yleiskaavan mukaisesti Espoon yleiskaavayksikössä vuonna 2021 maankäytön tarkasteluna. Maankäytön tarkastelun jälkeen suunnittelutyö jatkui aiempia suunnitelmia tarkentavina keskustakohtaisina Kalajärven ja Viiskorven kaavarunkoina. Toisin kuin esimerkiksi yleiskaavassa ja muissa oikeusvaikutteisissa maankäytön suunnitelmissa, alueidenkäyttöä koskevassa maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) ei ole sisällöllisiä tai prosessiin liittyviä veloituksia tällaisiin oikeusvaikutuksettomiin maankäytön suunnitelmiin, joihin myös maankäytön tarkastelut ja kaavarungot lukeutuvat. Sen sijaan niitä voidaan pitää strategisina suunnitteluinstrumentteina, jotka tarkentavat usein melko yleispiirteistä yleiskaavaa ja toisaalta käsittävät paljon laajemman alueen kuin yksittäinen asemakaava. Oikeusvaikutusmuutensa vuoksi maankäytön tarkastelut eivät sido samat sääntömääräisyydet kuin yleis- tai asemakaavoja ja siten myöskään vuorovaikutuksen järjestämistä ei ole määritetty mitenkään.

Tämän tutkimuksen kohteena oleva vuorovaikutuksen jatkumo sijoittuu kahteen eri oikeusvaikutusettomaan suunnitteluprosessiin eli Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkasteluun ja Viiskorven kaavarunkoon sekä niiden välille (Kuva 2). Vuorovaikutuksen jatkumon projektikokonaisuus alkoi maankäytön tarkastelun suunnitteluprosessista, jonka päätavoitteena oli muodostaa suunnittelualueelle maankäytön kokonaiskuva. Maankäytön kokonaiskuvalla haluttiin pyrkiä vastaamaan tulevaisuuden muutosvoimiin, kuten erilaisiin megatrendeihin, minkä vuoksi tarkastelussa hyödynnettiin asiantuntijatyönä tehtyä strategista skenaariosuunnittelua. Tärkeä osa skenaariosuunnittelua on määrittää tulevaisuuden visio eli suunta ja tavoitteet, jota kohti nykyisyyttä halutaan rakentaa. Tulevaisuuden vision määrittämiseksi Espoon yleiskaavoitusyksikkö järjesti suunnittelualueella asuville ja toimiville henkilöille ja muille alueen suunnittelusta kiinnostuneille kohdenetun avoimen tulevaisuuspajan 6.9.2022 eli 1. tulevaisuuspaja, josta muodostui vuorovaikutuksen jatkumon ensimmäinen osio. Ensimmäisen tulevaisuuspajan suunnittelussa ja esittelymateriaaleissa hyödynnettiin vuonna 2020 syksyllä karttapohjaisella kyselyllä kerättyä Mun Espoo kartalla -aineistoa (MEK). Aineiston hyödyntämiseksi aineiston sisältöön perehdyttivät Aalto-yliopiston NordGreen-hankkeen tutkijat, jotka olivat suunnitelleet ja keränneet aineiston yhteistyössä Espoon yleiskaavoituksen kanssa. Kyseiset tutkijat myös osallistuivat 1. tulevaisuuspajaa havainnoivina tutkijoina, mutta he eivät varsinaisesti osallistuneet tulevaisuuspajan sisällön suunnitteluun vaan siitä me alueen suunnittelijat olimme vastuussa.

Yleispiirteisen maankäytön tarkastelun jälkeen projekti jatkui ja jatkuu toistaiseksi edelleen (2023) keskustakohtaisissa kaavarungoissa. Maankäytön tarkastelun kohteena olleista keskuksista tämä tutkimus ja vuorovaikutuksen kehittäminen ohjautui Viiskorven kaavarunkoon. Maankäytön tarkastelusta poiketen Viiskorven kaavarungon vuorovaikutuksesta vastasivat yhteistyössä Espoon yleiskaavoitus ja Aalto-yliopiston vuorovaikutteiseen suunnitteluun perehtyneitä tutkijoita. Viiskorven kaavarungon yhteydessä aiemmin kerättyä osallistietoa hyödynnettiin ja kehitettiin yhdessä osallisten kanssa eteenpäin 2. tulevaisuuspujassa 21.6.2022 ja 3. tulevaisuuspujassa 4.10.2022. Näiden läsnätilaisuuksien lisäksi kaikille muillekin alueen suunnittelusta kiinnostuneille järjestettiin mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluun tätä toista tulevaisuuspujaa vastaavalla digitaalisella karttapohjaisella kyselyllä. Tämän karttapohjaisen kyselyn vastausajan päätyttyä ennen kolmatta tulevaisuuspujaa Aalto-yliopiston tutkijat järjestivät kerätyn osallistiedon analysoimiseksi erillisen analyysityöpajan alueen suunnittelusta vastaaville suunnittelijoille. Analyysityöpajaan osallistuneet saivat tutustua kerättyyn osallistietoon ja muodostaa siitä analyyskejä ja johtopäätöksiä kolmatta tulevaisuuspujaa varten. Tutkimuksen rajaamiseksi kolmas tulevaisuuspuja ja siihen liittyvät muut osiot jätettiin tutkimusaineistoni ulkopuolelle. Suunnitteluprosesseissa järjestetty vuorovaikutus ja sen sisältö on kokonaisuudessaan esitetty tämän kappaleen lopussa.

3.1.2 Espoon yleiskaavoituksen ja Aalto-yliopiston välinen yhteistyö

Vuorovaikutuksen jatkumon kehittäminen alkoi Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun suunnitteluprosessista. Maankäytön tarkastelusta ja sen aikana järjestetystä 1. tulevaisuuspujasta vastasi Espoon kaupungin yleiskaavayksikkö. Yksi maankäytön tarkastelun suunnitteluun liittynyt osa-alue oli Mun Espoo kartalla -kyselyn (MEK) analysointi suunnittelualueelle osuneiden karttapisteiden osalta. Mun Espoo kartalla -kyselyä hallinnoivat osittain Aalto-yliopiston NordGreen-hankkeen tutkijat. MEK-aineiston hyödyntäminen maankäytön tarkastelussa pohjusti ja aloitti vuorovaikutuksen jatkumon Espoon ja Aalto-yliopiston Rakennetun ympäristön laitoksen välisen yhteistyön, joka jatkui vuorovaikutuksen jatkumon aikana eri muotoisena. Vuorovaikutuksen jatkumon alussa, maankäytön tarkastelun vaiheessa, projektin vuorovaikutuksesta eli sen suunnittelusta, toteuttamisesta ja analysoinnista vastasi kokonaan Espoon yleiskaavoyksikkö. Tässä vaiheessa maankäytön tarkastelusta vastanneet suunnittelijat hakivat Aalto-yliopiston NordGreen-hankkeen tutkijoilta tukea ja ideoita tulevaisuuspujan suunnitteluun. Ensimmäisessä tulevaisuuspujassa NordGreen-hankkeen tutkijat osallistivat tilaisuuteen havainnoidakseen sitä.

Vuorovaikutuksen jatkumon alkua tiiviimpi yhteistyö Espoon yleiskaavan ja Aalto-yliopiston välillä alkoi muodostua, kun projektikokonaisuuteen liittyi *Aalto-yliopiston Rakennetun ympäristön laitoksen digitaalista vuorovaikutusta ja älykaupunkeja tutkiva FinEst Twins -hankkeen* tutkimusryhmä ja muita vuorovaikutteiseen suunnitteluun erikoistuneita tutkijoita. Espoon kaupungilla oli tarve vuorovaikutuksen jatkamiseen Viiskorven keskuksen kaavarungossa ja FinEst Twins-hankkeen kiinnostuksen kohteena oli muun muassa testata erilaisia digitaalisia vuorovaikutustyökaluja ja Aalto-yliopiston tiloissa sijaitsevan CAVE-tilan mahdollisuuksia. CAVE on vuorovaikutteisen kaupunkisuunnittelun ja eri osallisten välisen ymmärryksen lisäämiseksi kehitetty tila, joka tarjoaa esimerkiksi erilaisia tiedon 3D-visualisointeihin, simulointiin ja mallintamiseen liittyviä työkaluja ja mahdollisuuksia (Nummi ym., 2023). Kuten kuvassa 3 näkyy, CAVE-tilassa on kolme vierekkäistä näyttöä, jotka tukevat 3D-teknologian hyödyntämistä alueiden kehittämisestä keskusteltaessa.

Kuva 3. Aalto-yliopiston Rakentajanaukio 4:ssä sijaitseva CAVE-tila, joka on suunniteltu tukemaan kaupunkisuunnittelun vuorovaikutusta.

Espoon yleiskaavoituksen ja Aalto-yliopiston FinEst Twins -hankkeen tutkimuksessa tunnistettiin paljon yhtymäkohtia, joten tavoitteet päätettiin yhdistää. Sen lisäksi yhteiseksi tavoitteeksi muodostui sillan rakentaminen tutkimuksen ja käytännön suunnittelun välille ja tämän yhteistyön haluttiin myös näkyvän selkeästi vuorovaikutukseen osallistuvilla. Yhteistyön aloittaminen tarkoitti käytännössä vastuun jakamista suunnitteluprosessin vuorovaikutuksesta molemmille tahoille. Espoon puolelta tässä vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen vaiheessa osallistui alueen suunnittelusta eri tehtävissä ja suunnittelutasoilla, vastaavia suunnittelijoita ja asiantuntijoita. Aalto-yliopiston Rakennetun ympäristön laitokselta projektikokonaisuuteen osallistui tutkijoita, väitöskirjatutkijoita ja diplomityöntekijöitä, itseni mukaan lukien.

FinEst Twins -hankkeen tutkimusta ja siten myös omaa diplomityötäni on rahoittanut Euroopan komission H2020-projekti Finest Twins (apurahanumero 856602). Diplomityöni on jatkumoa Aalto-yliopiston rakennetun ympäristön laitoksen pitkäjänteiselle digitaalisen vuorovaikutteisen kaupunkisuunnittelun tutkimukselle (esim. Staffans, Kahila-Tani, Geertman, ym., 2020; Staffans & Horelli, 2014; Staffans, Kahila-Tani & Kyttä, 2020) ja vuorovaikutteisten menetelmien ja työkalujen kuten paikkatietopohjaisten kyselymenetelmien (esim. Kyttä & Kahila, 2006; Kahila-Tani, 2015) ja edistyksellistä teknologiaa hyödyntävän big room -työskentelyn kehittämiseksi (Eräranta & Kauppi, 2017). Tämän diplomityön lisäksi vuorovaikutuksen jatkumon projektikonaisuudessa on julkaistu Krista Pihlavan arkkitehtuurin diplomityö *Mahdollisuuksien kaupunkikylä* (Pihlava, 2023) ja Pilvi Nummen, Eveliina Harsian, Saana Rossin ja Aija Staffansin artikkeli *Participants' experiences of hybrid public participation, case Viiskorpi framework plan, Espoo, Finland*.

3.1.3 Oma roolini vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisessä

Oman roolini tunnistaminen on tärkeää valitsemani tutkimusstrategian, toimintatutkimuksen, kannalta. Toimintatutkimuksessa tutkija on osa prosessia ja tekee havaintoja prosessin sisältä käsin ja pyrkii toisaalta myös vaikuttamaan prosessin tapahtumien kulkuun esimerkiksi vuorovaikutuksen keinoin (Anttila, 2014; Heikkinen ym., 2007). Oma roolini on vaihdellut melko paljon vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen eri vaiheissa. Ensimmäisen tulevaisuuspujan ideoinnissa, suunnittelussa, toteuttamisessa ja kerätyn osallistiedon analysoinnissa vastuuni oli suuri, sillä projektitiimin ytimen muodosti minun lisäksi maankäytön tarkastelusta vastannut projektipäällikkö. Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelussa tehtäviini kuuluivat esimerkiksi MEK-aineiston analysointi ja visualisointien tekeminen, 1. tulevaisuuspujan suunnittelu, toteuttaminen ja saatujen tulosten analysointi, 1. tulevaisuuspujasta saaduista tuloksista viestiminen muille suunnitteluun osallistuneille asiantuntijoille ja sen liittäminen osaksi suunnittelua ja maankäytön tarkastelusta tuottamaamme raporttia.

Suunnitteluprosessien välisenä aikana toimin tiedonvälittäjänä vuorovaikutuksen kehittämiseen osallistuneiden tahojen kesken. Vuorovaikutuksen jatkumon toisessa vaiheessa eli siirtyessämme seuraavaan suunnitteluprosessiin, Viiskorven kaavarunkoon, tiedonvälittäjän roolini jatkui. Lisäksi olin jälleen mukana ideoimassa, suunnittelemassa ja toteuttamassa toista tulevaisuuspujaa ja sitä vastaavaa karttakyselyä kesälle 2022. Järjestetyn vuorovaikutuksen jälkeen osallistuin myös osallistiedon analysointia varten järjestetyn analyysityöpajan suunnitteluun ja järjestämiseen Viiskorven suunnittelun alueen kehityksestä vastaaville suunnittelijoille ja asiantuntijoille.

Tutkimukseni rajaamiseksi en enää osallistunut syksyllä 2022 järjestettävän 3. tulevaisuuspajan suunnitteluun tai järjestämiseen muuten kuin avustavassa roolissa.

3.2 Tutkimusstrategiat, aineistonkeruumenetelmät ja analyysi

3.2.1 Tutkimusstrategioina toimintatutkimus ja tapaustutkimus

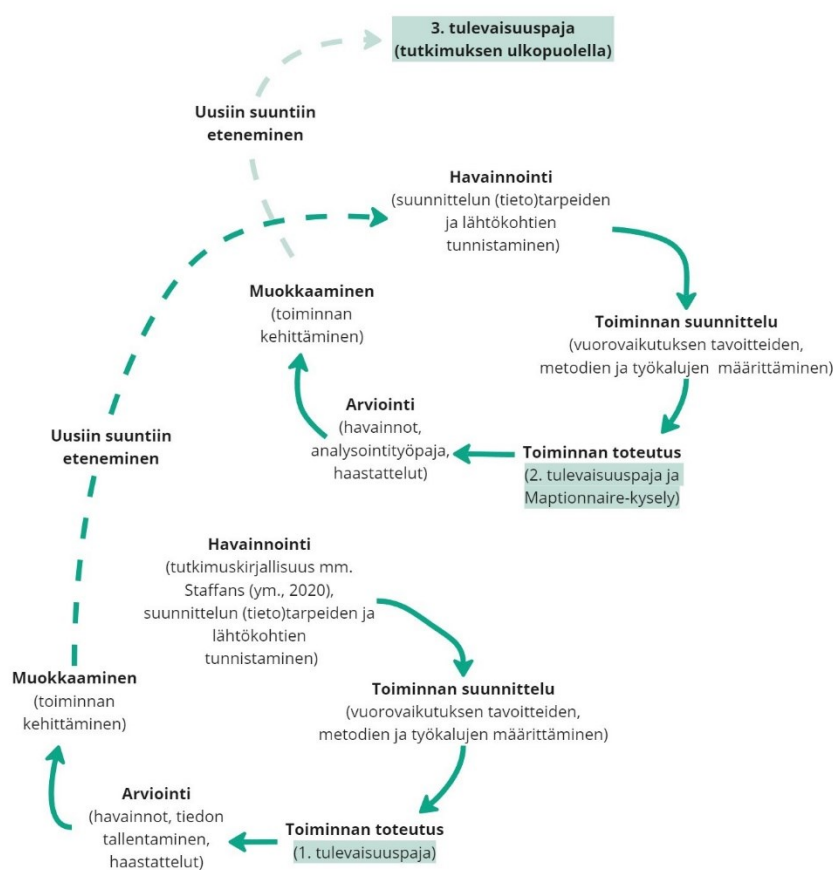
Tutkimuksessani hyödynnän kahta erilaista tutkimusstrategiaa. eli tapaus- ja toimintatutkimusta. Kumpaakaan näistä tutkimuksen lähestymistavoista ei voida itsessään pitää menetelmänä vaan ne ovat ennemminkin tapoja tai tekniikoita tutkimuksen toteuttamiselle. Tapaustutkimuksessa ja toimintatutkimuksessa tutkimusmenetelmäksi voidaan valita yhtä hyvin kvalitatiivinen, kvantitatiivinen tai niitä yhdistävä menetelmä tutkimuksen luonteen mukaan (Heikkinen et al., 2007; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Tässä diplomityössä hyödynnän tutkimusstrategioideni aineistonkeruumenetelmänä aineistollista triangulaatiota, mikä tarkoittaa sitä, että hyödynnän tutkimuksessani eri aineistoja kuten suunnittelijoiden haastatteluja, suunnitteluun liittyviä dokumentteja ja omia havaintojani. Saaranen-Kauppinen and Puusniekka (2006) mukaan triangulaatiolla on mahdollista parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Kerron menetelmästäni enemmän seuraavassa kappaleessa. Tapaustutkimus auttaa rajaamaan tutkittavan aineiston koskemaan tarkasteltavaa tapausta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Kvalitatiivisessa tapaustutkimuksessa tutkija usein laatii oman tulkintansa tutkittavasta tapauksesta ja pyrkii kuvaamaan sitä mahdollisimman tarkasti ja kokonaisvaltaisesti (Anttila, 2014). Toimintatutkimuksellisen lähestymistavan ominaispiirteenä on tutkijan aktiivinen rooli, jossa hänen pyrkimyksensä on kehittää ja muokata tutkittavaa prosessia ja vallitsevaa todellisuutta omalla aktiivisella osallistumisellaan prosessin sisältä käsin (Heikkinen et al., 2007).

Tutkin maankäytön suunnittelun kontekstissa toteutettavan Viiskorpi-Kalajärven ja Viiskorven kaavarungon suunnitteluprosessien vuorovaikutusta, joka on tutkimuksen tapaus. Tapaustutkimukselle on ominaista, että laajempaa asiaa tai ilmiötä pyritään tarkastelemaan jonkin rajatun esimerkkitapauksen avulla. Tapaus voi olla esimerkiksi yksittäinen tilanne, tapahtuma tai niiden muodostama kokonaisuus, mikä tekee tapaustutkimuksesta aina konteksti- tai paikkasidonnaista (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Tämän tutkimuksen tapaus muodostaa kokonaisuuden, joka alkaa Viiskorpi-Kalajärven suunnitteluprosessissa järjestetyn ensimmäisen tulevaisuuspajan suunnittelusta kesällä 2021 ja päättyy Viiskorven kaavarungon

suunnitteluprosessin aikana pidettyyn toisen tulevaisuuspajan jälkeiseen analyysityöpajaan syksyllä 2022. Tapaustutkimuksesta saadun tiedon sovellettavuutta olisi hyvä arvioida myös suhteessa tutkittavan ilmiön muihin tapauksiin, vaikka tutkimuksen päämääränä ei olekaan tiedon yleistäminen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006).

Toimintatutkimuksessa päämääränä voi esimerkiksi olla uuden lähestymistavan kehittäminen käytännön ongelmanratkaisun avulla (Anttila, 2014). Vuorovaikutuksen jatkumoa on suunnitteluprosesseissa kehitetty ja tutkittu toimintatutkimuksen keinoin Staffans (ym., 2020) kuvaamasta prosessisensitiivisestä lähestymistavasta käsin. Siten maankäytön suunnittelun vuorovaikutukseen prosessisensitiivisesti suhtautuva lähestymistapa on ollut yksi tutkittavan toiminnan kehittämisen lähtökohdista, jonka avulla suunnitteluprosessin vuorovaikutusta on pyritty kehittämään käytännön suunnittelua paremmin palvelevaksi malliksi.

Kuva 4. Vuorovaikutuksen jatkumon kehitys kuvattuna toimintatutkimuksen syklis-sä. Sovellettu lähteistä Davison et al. (2004) ja McNiff and Whitehead (2006).

Kuvassa 4 suunnitteluprosessin vuorovaikutuksen kehittämistä ja tutkimus- ja arviointimenetelmiä kuvataan toimintatutkimuksen syklissä, jossa toiminnan kehittäminen on lähtenyt havainnoinnista ja jatkunut siitä toiminnan suunnitteluun. Havainnointivaiheessa Staffans (ym., 2020) esittämät ideat esimerkiksi suunnittelun tietotarpeiden ja vuorovaikutuksen käytännön lähtökohtien tunnistamisesta luovat pohjan toiminnan kehittämiseksi. Sekä toimintatutkimuksen teoriassa että Staffansin (ym., 2020) lähestymistavassa painotetaan tavoitteellista tekemistä, minkä lisäksi Staffans (ym., 2020) kannustavat tunnistamaan erilaisia metodeja ja työkaluja, jotka tukevat järjestettävää vuorovaikutusta.

Toimintatutkimuksen syklissä tunnistettuja toiminnan toteutusta eli tulevaisuuspujoja 1 ja 2 ja niissä valittuja metodeja ja työkaluja kuvaan tapaustutkimukselle ominaisin keinoin eli mahdollisimman tarkasti ja kokonaisvaltaisesti tämän luvun osiossa *Kuvaus vuorovaikutuksen jatkumon lähtökohdista ja vaiheista*. Toimintatutkimuksessa toteutuneen toiminnan arviointi on tärkeä osa toiminnan kehittämistä. Tässä tutkimuksessa toimintaa on arvioitu tallentamalla toiminnasta omia havaintoja ja haastatteleamalla suunnitteluprosessiin osallistuneita suunnittelijoita. Toisen tulevaisuuspujan jälkeen arviointia tehtiin osittain myös analyysityöpajassa, jossa tehtyjä kehittämiseen liittyviä huomioita kerättiin toteutuneiden haastattelujen yhteydessä. Arvioinnin jälkeen toimintaa kehitettiin syklin muokkaamisvaiheessa tai kuten Davison (ym., 2004) sen esittää reflektio- ja oppimisvaiheessa tunnistettujen tarpeiden näkökulmasta ja edettiin uusiin suuntiin eli ensimmäisestä tulevaisuuspujasta toiseen ja sieltä syklin kautta kolmanteen.

3.2.2 Puolistrukturoidut haastattelut

Diplomityössäni tutkin vuorovaikutuksen käytännön kehittämisen lisäksi sitä, miten suunnittelijat kokevat suunnitteluprosessien aikana kehitetyn vuorovaikutuksen jatkumon vaikuttaneen osallisten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen, osallistietoon ja sen hyödyntämiseen suunnittelussa. Vuorovaikutuksen jatkumon kehittämiseksi halusin myös arvioida sitä, kuinka hyvin suunnittelijat kokivat valittujen vuorovaikutusta tukeneiden metodien ja työkalujen palvelleen suunnittelulle asetettuja tavoitteita. Tämän selvittämiseksi kutsuin haastateltavikseni 1. ja 2. tulevaisuuspujojen suunnitteluun, ohjaamiseen ja/tai järjestämiseen osallistuneita Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen eri työtehtävissä vaikuttavia maankäytön asiantuntijoita kuten yleiskaavasunnittelijoita, arkkitehteja ja vuorovaikutusasiantuntijoita.

Suunnittelijoiden ja asiantuntijoiden eri nimikkeistä huolimatta viittaan kaikkiin haastateltaviin sanalla suunnittelija, jotta haastateltujen vastauksia ei olisi mahdollista yhdistää haastateltaviin. Tutkimusstrategioitani syventäväksi tutkimusmetodiksi valikoitui puolistrukturoidut haastattelut, jotka

toteutin yksilö-, pari- ja ryhmähaastatteluina. Päädyin toteuttamaan haastattelut tällä tavoin, sillä arvelin sen palvelevan parhaiten tutkimustarkoituksekseni. Kuten puolistrukturoiduissa haastatteluissa yleensäkin (Kallinen & Kinnunen, 2021), olin valmistellut kysymykset osallistujille etukäteen, mutta vastaajat saivat vapaasti muotoilla kokemuksiaan ja näkemyksiään haastattelun teemoista. Nämä haastattelut toimivat osaltaan toimintatutkimukseen liitettävänä vertaisarvioina, jonka avulla toimintaa on kehitetty jälleen eteenpäin (Kuva 4).

Tulevaisuuspajojen suunnitteluun ja työpisteiden pitämiseen osallistui osittain eri suunnittelijoita, minkä vuoksi oli tärkeää toteuttaa kaksi erillistä haastattelukierrosta. Tällä minun oli tarkoitus varmistaa, etteivät tulevaisuuspajojen tapahtumat sekoittuisi haastateltavien mielissä toisiinsa. Ensimmäinen haastattelukierros sijoittui keväälle 2022 eli reilusti 1. tulevaisuuspajan jälkeen, mutta ennen 2. tulevaisuuspajaa. Toisen haastattelukierroksen aloitin 24.8.2022 järjestetyn analyysityöpajan jälkeen, jolloin minun oli mahdollista kysyä sekä toiseen tulevaisuuspajaan että analyysityöpajaan liittyviä kysymyksiä samalla kertaa sellaisilta suunnittelijoilta, jotka osallistuivat molempiin tapahtumiin. Ensimmäisen ja toisen haastattelukierroksen haastattelurungot (Liite 1, Liite2) olivat toistensa kaltaiset. Haastattelurungot erosivat toisistaan vain tulevaisuuspajoissa käytettyjen metodien ja työkalujen osalta. Lisäksi toisella haastattelukierroksella kysyttiin muutama analyysityöpajaan liittyvä kysymys, mitä ei ensimmäisellä kierroksella tehty, koska 1. tulevaisuuspajaan ei liittynyt vastaavaa analyysityöpajaa.

Diplomityöni haastatteluihin osallistui yhteensä 11 suunnittelijaa, joista yhtä haastattelin molemmilla haastattelukierroksilla. Ensimmäisellä haastattelukierroksella pidin yhteensä kolme puolistrukturoitua haastattelua, joihin osallistui yhteensä neljä haastateltavaa. Näistä teemahaastatteluista kaksi oli yksilöhaastattelua ja kolmas oli parihaastattelu. Ensimmäiselle haastattelukierrokselle osallistuneista suunnittelijoista kaikki olivat osallistuneet ensimmäisen tulevaisuuspajan suunnitteluun ja järjestämiseen 6.9.2021. Myös toisella haastattelukierroksella pidin kolme puolistrukturoitua haastattelua ja niihin osallistui yhteensä kuusi suunnittelijaa. Näistä suunnittelijoista kolme oli osallistunut toisen tulevaisuuspajan ohjaamiseen, suunnitteluun ja järjestämiseen. Suunnittelijan, joka osallistui myös 1. haastattelukierrokselle, haastattelin yksilöhaastatteluna, jotta hänen näkemyksensä pidempiaikaisesta prosessista eivät vaikuttaisi muiden haastateltavien näkemyksiin. Kaksi muuta asiantuntijaa haastattelin parihaastattelussa, koska toinen heistä ei lopulta päässyt osallistumaan 2. tulevaisuuspajaan. Kolmannen haastattelun toteutin ryhmähaastatteluna. Nämä kolme asiantuntijaa olivat osallistuneet 2. tulevaisuuspajaan asiantuntijaroolissa, mutta eivät esimerkiksi olleet mukana tulevaisuuspajan suunnittelussa. Vain osa 2. haastattelukierroksen suunnittelijoista osallistui analyysityöpajaan, mutta toisaalta

siihen osallistui myös kaksi suunnittelijaa, jotka eivät osallistuneet tulevaisuuspajoihin. Kattavamman aineiston saamiseksi kysyin myös heiltä analyysityöpajaan liittyvät kysymykset, mutta tein sen kirjallisesti ajan säästämiseksi.

Pidin kaikki haastattelut Microsoft Teams -sovelluksen välityksellä kahta analyysityöpajaan liittyvää kirjallista haastattelua lukuun ottamatta. Sovelluksen avulla minun oli mahdollista tallentaa haastattelut sekä videolle että suoraan tekstiksi Teamsin puhtaaksikirjoitusominaisuudella. Tämä litteointitapa säästi minulta aikaa, vaikka minun pitikin oikolukea ja korjata tekoälyn kirjaamia versioita jonkin verran. Teams-sovelluksen lisäksi hyödynsin haastatteluissani Microsoft Officen PowerPointia kysymysten esittämisessä osallistujille. Pitämässäni PowerPoint-esityksessä esitin kysymysten lisäksi osallistujille kunkin tulevaisuuspajan rakennetta ja niille asetettuja tavoitteita. Koin tekemäni esittelyt tarpeelliseksi tulosten luotettavuuden parantamiseksi, sillä tulevaisuuspajojen ja haastatteluiden välillä oli useampi kuukausi.

3.2.3 Suunnittelun materiaalit ja omat havainnot

Haastatteluista keräämäni aineiston lisäksi koin tarvetta täydentää aineistoani myös tutkimuskohteena oleviin suunnitteluprosesseihin liittyvillä dokumenteilla. Aineistona käytetyt suunnitteludokumentit olen koontanut erilliseksi lähdeluetteloksi diplomityöni loppuun. Koska olen ollut aktiivinen toimija vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisessä ja diplomityöni tutkimusstrategia on toimintatutkimus, myös omien havaintojeni ja näkökulmieni ja niistä syntyvän reflektion tuominen osaksi tutkimusaineistoa on tärkeää. Suunnitteludokumentteja, suunnittelijoiden haastatteluja ja omia kokemuksiani hyödyntäen olen koontanut kuvauksen vuorovaikutuksen jatkumosta ja sen eri vaiheista (Kuva 5), jonka esitän osion 3.4. aluksi. Tutkimuksessani keskityn osallistietoon, joten pyrin myös kuvailemaan ja osoittamaan suunnitteludokumenteista ottamieni kuvien avulla sitä, mitä aiemmin kerättyä tietoa missäkin vuorovaikutuksen jatkumon vaiheessa käytettiin ja kuinka se näkyy suunnitteludokumenteissa jälkikäteen. Tutkimuksen luotettavuuden ja läpinäkyvyyden vuoksi olen pyrkinyt esittämään selkeästi kerätyn tiedon alkuperän eli missä tuloksissa olen hyödyntänyt haastatteluja suunnittelijoiden kokemuksista, omia havaintojani tai suunnitteludokumenteista saatua tietoa.

3.3 Aineiston analyysi

Analyysin tavoitteena on ollut löytää käyttämistäni aineistoista vastauksia tutkimuskysymyksiini. Lähestyin tutkimusaineistoani aineistopohjaisesti eli

en käytä aineistojen analysointiin varsinaisesti mitään valmista kehikkoa. Toisaalta analyysin tärkeimpänä punaisena lankana ovat toimineet diplomityöni johdannossa esitetyt tutkimuskysymykset, joihin etsin vastauksia aineistostani. Ennen aineistoni keräämistä olin määrittänyt jo alustavat tutkimuskysymykset ja ne ovat pysyneet sisällöllisesti samanlaisina tähän saakka. Aikaisessa vaiheessa määritettyjen tutkimuskysymysten avulla minun oli mahdollista keksiä haastatteluun sopivia kysymyksiä, joiden avulla minun olisi mahdollista vastata tutkimuskysymyksiini. Koen, että osaan tutkimuskysymyksiäni sain paremmin vastauksia kuin toisiin.

Haastatteluaineiston analysointi on ollut monivaiheinen prosessi, jossa olen hyödyntänyt ja kokeillut diplomityöni luonteeseen sopien erilaisia digitaalisia työkaluja. Kuten aiemmin luvussa 4.2.1. mainitsin, koin Teamsin suomenkielisen puhtaaksikirjoitustyökalun sujuvoittaneen analyysin alkuvaihetta. Litteroinnin jälkeen järjestelin tietoa haastattelukysymysten perusteella Microsoft Exceliin haastattelukysymyksittäin. Uskon, että tämän analysointivaiheen olisin mahdollisesti voinut jättää pois, mutta toisaalta se auttoi minua ymmärtämään haastatteluaineistoa kokonaisuutena ja näkemään esimerkiksi saman kysymyksen vastaukset allekkain.

Haastatteluaineiston litteroinnin ja Exceliin järjestelemisen jälkeen siirryin varsinaiseen kvalitatiivisen tiedon analyysityökaluun nimeltä ATLAS.ti. Tässä työkalussa on monia eri analyysin tekemistä helpottavia ominaisuuksia, mutta minä käytin työkalua lopulta vain tiedon koodaamiseen ja lainausten lajitteluun koodien alle. Koodaamisella tarkoitan avainsanojen määrittämistä haastattelu- ja tutkimuskysymysten pohjalta. Sen jälkeen kävin aineiston läpi pitäen silmällä kehittämäni koodistoa, johon lisäsin koodeja vielä tässä vaiheessa aineistosta käsin syntyneiden huomioideni mukaan. Samanaikaisesti aineiston läpikäynnin kanssa vein haastatteluaineistosta lainauksia sopivien koodien alle eli toisin sanoen koodasin aineistoa. Määrittämäni koodit noudattelivat pääasiassa haastattelurunkoa (Liite 1, Liite 2), mutta sen lisäksi määritin koodeja tutkimuskysymysten perusteella. Erilaisia diplomityöni aiheisiin eli esimerkiksi vuorovaikutuksen jatkumoon, digitaalisiin työkaluihin ja osallistiedon hyödyntämiseen liittyviä koodeja aineistosta syntyi yhteensä 77 ja lainauksia aineistosta yli 400. Lopulta osa määrittelemistäni koodeista rajautui aihepiirien laajuuden vuoksi diplomityöni ulkopuolelle.

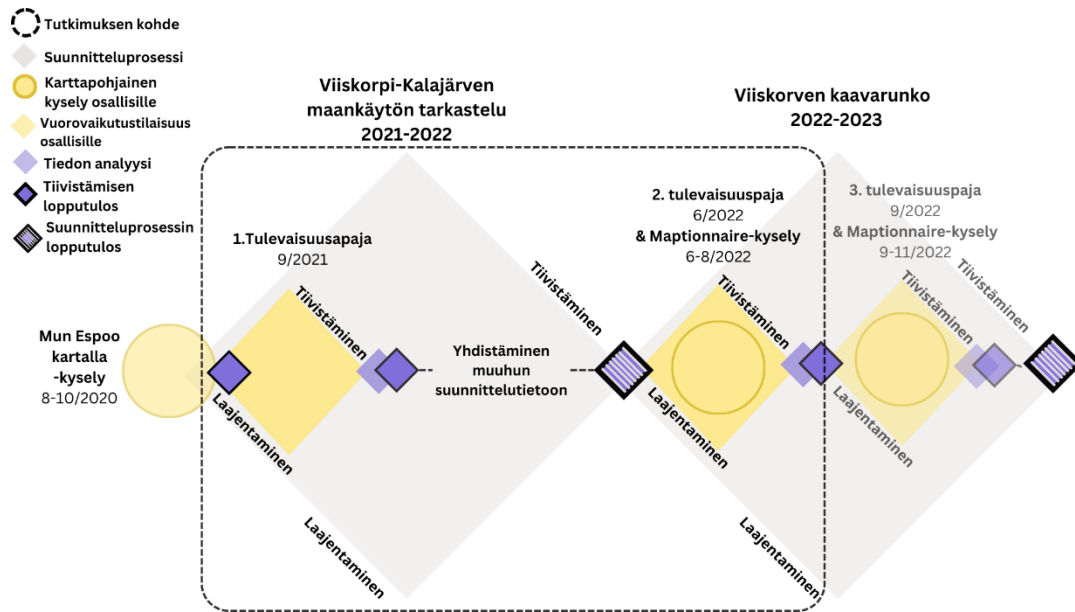
Varsinaisen tulosten kokoamisen ja tulkinnan toteutin lopulta minulle ATLAS.ti-työkalua tutummalla digitaalisella työskentelyalustalla Miro:ssa. Miro-alustalla minun oli mahdollista ketterästi muokata, järjestellä ja lisätä omia huomioitani haastatteluaineiston lainauksista, jotka olin tuonut ATLAS.ti:sta Miro-alustalle tutkimuskysymyksiä vastaavina koodikokonaisuuksina. Kahden eri työkalun välillä toimiminen selkeytti ja konkretisoi

minulle analyysin eri vaiheita mahdollisesti paremmin kuin jos olisin toteuttanut molemmat vaiheet ATLAS:ti:ssa. Miro:ssa minun oli erityisen helppoa käsitellä eri koodiryhmien lainauksia ja luoda niistä uusia kokonaisuuksia esimerkiksi sen perusteella, jos useampi eri suunnittelija toi esiin samanlaisia kokemuksia analysoitavasta aiheesta. Tiedon luotettavuuden parantamiseksi olen useampaan otteeseen saattanut tarkastaa jonkin lainauksen kontekstia ATLAS:ti:ssa olevasta Excel-taulukosta tai alkuperäisestä litteointidokumentista.

Koen, että omakohtaiset kokemukseni vuorovaikutuksen jatkumon kehittämistä ja suunnitteluprosesseissa toimimisesta ovat saattaneet helpottaa minua haastatteluaineiston tulkinnassa. Minun on ollut helpompi hallita aineistokokonaisuutta, kun olen ollut henkilökohtaisesti mukana kaikissa vuorovaikutuksen jatkumon vaiheissa. Lisäksi minulla on henkilökohtaista kokemusta työskentelystä haastattelijoiden kanssa, millä on saattanut olla vaikutusta saatuun aineistoon ja sen analysointiin. Henkilökohtainen suhde on voinut esimerkiksi vaikuttaa siten, että suunnittelijoiden on ollut helpompi kertoa minulle kokemuksistaan vuorovaikutuksen jatkumosta. Toisaalta se on saattanut vaikuttaa myös siten, etteivät he ole välttämättä uskaltaneet kritisoida valitsemiamme menetelmiä niin vahvasti, koska olen itsekin osallistunut niiden kehittämiseen.

3.4 Kuvaus vuorovaikutuksen jatkumon lähtökohdista ja vaiheista

Tässä osiossa esittelen, miten ja minkälaiseksi kokonaisuudeksi suunnitteluprosesseissa kehitetty vuorovaikutuksen jatkumo lopulta muodostui, kun sitä kehitettiin toimintatutkimuksen keinoin mm. Staffans (ym., 2020) prosessisensitiivisestä lähestymistavasta käsin. Prosessisensitiiviseen lähestymistapaan kuuluvat oleellisesti suunnittelun tarpeiden tunnistaminen ja vuorovaikutuksen tavoitteellisuus tehokkuuden varmistamiseksi. Sen vuoksi osio alkaa suunnittelun lähtökohtien ja suunnittelusta käsin tunnistettujen ja niiden täyttämiseksi asetettujen tavoitteiden kuvaamisella. Olen tunnistanut suunnittelun tarpeita ja vuorovaikutukselle asetettuja tavoitteita omakohtaisista kokemuksistani käsin, mutta omien näkemysteni varmentamiseksi ja toisaalta laajentamiseksi olen myös hyödyntänyt suunnittelussa käytettyjä dokumentteja ja haastatteluista saatuja muiden suunnittelijoiden näkökulmia.

Kuva 5. Osallistiedon virtaaminen ja rakentuminen vuorovaikutuksen jatkumon suunnitteluprosesseissa ja suunnitteluprosessien välillä Staffans (ym., 2020) kuvaamaa mallia soveltaen.

Aiemmin tässä luvussa esitetty kuva (kuva 4) esitti suunnitteluprosessien vuorovaikutuksen kehittämistä ja tutkimista toimintatutkimuksen keinoin. Tässä osiossa esitetty kuva (kuva 5) esittää pelkistetysti tutkimuksen kohteena olevaa vuorovaikutuksen jatkumoa Staffans (ym., 2020) esittämään malliin sovellettuna. Mallin avulla pyrin esittämään sitä, miten vuorovaikutteisen toiminnan tuloksena kerättyä osallistietoa vuoroin laajennetaan ja tiivistetään suunnitteluprosessin eri vaiheissa. Staffansin (ym., 2020) mallia on myös tarkennettu kattamaan vuorovaikutuksen jatkumon aikana tunnistetut vuorovaikutuksen jatkumon vaiheet, joissa osallistietoa on analysoitu ja sen seurauksena tiivistetty lopulliseen muotoonsa, kuten karttaesitykseksi tai myöhemmin tässä osiossa esitetyksi Viiskorpi-Kalajärven visiotimantiksi (Kuva 7).

3.4.1 Suunnitteluprosessien lähtökohdat ja vuorovaikutuksen tavoitteet

Suunnitteluprosessien vuorovaikutusta on kehitetty erityisesti Staffans (ym., 2020) prosessisensitiivisen lähestymistavan lähtökohdista. Sen vuoksi vuorovaikutusta on pyritty yhteensovittamaan vahvasti suunnitteluprosessin tarpeisiin sopivaksi esimerkiksi vuorovaikutuksen ajoittamisen ja aiheiden näkökulmasta. Vuorovaikutuksen kehittämisessä on huomioitu erilaisia suunnittelun vuorovaikutuksessa tunnistettuja haasteita, joita tunnistamalla vuorovaikutukselle on pyritty myös tunnistamaan erilaisia tavoitteita.

Tutkimuksen suunnitteluprosessit ja niiden tavoitteet olivat erilaiset, joten myös valitut vuorovaikutuksen menetelmät ja tavoitteet olivat prosesseissa erilaiset.

Prosessisensitiivisen lähestymistavan keinoja hyödyntäen vuorovaikutuksen jatkumon lähtökohdiksi voitiin tunnistaa tutkimuksen suunnitteluprosesseja edeltäneet suunnitteluprosessit ja poliittinen päätöksenteko. Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun alkuvaiheessa keväällä 2021 Espoon keski- ja pohjoisosien yleiskaava, POKE, oli vielä haastavassa hyväksymisvaiheessa. Suunnittelijoille tilanne näkyi esimerkiksi politikkojen paineena edistää yleiskaavaa tarkentavan tason suunnittelua mahdollisimman nopeasti. Oman ymmärryksen mukaan yksi tärkeä syy yleiskaavan hyväksymisvaiheen vaikeuksille oli eri tahojen kokemukset pieleen menneestä vuorovaikutusprosesseista yleiskaavoituksen aikana. Eri osallisryhmät kokivat toteutuneen vuorovaikutuksen riittämättömänä ja viestinnän epäselvänä, mikä heikensi suunnittelijoiden ja osallisten välistä luottamusta. POKE:n vuorovaikutuksessa koetut haasteet heijastelivat myös monin eri tavoin suunnitteluratkaisujen hyväksyttävyyteen osallisten kesken ja siten myös poliittiseen päätöksentekoon.

Tarve pyrkiä välttämään POKE:n vuorovaikutuksessa tunnistettuja haasteita vaikutti olennaisesti haluumme kehittää Viiskorpi-Kalajärven suunnitteluprosessin vuorovaikutusta. Koimme, että suunnittelijoiden ja osallisten välillä vallitsi luottamuspula, minkä uskoimme parantuvan mahdollisimman läpinäkyvällä suunnitteluprosessilla. Läpinäkyvyyden varmistamiseksi yhdeksi suunnitteluprosessin vuorovaikutusta koskeväksi tavoitteeksi muodostui mahdollisimman avoimen ja vaikuttavan vuorovaikutuksen edistäminen. Vaikuttavalla vuorovaikutuksella pyrittiin siihen, että osallistietoa hyödynnettäisiin suunnittelussa mahdollisuuksien mukaan. Vaikuttavuudella halusimme lisätä erityisesti suunnittelun hyväksyttävyyttä. Keinoksi näiden edistämiseen valikoitui erityisesti tutkimuskirjallisuudessa painotettu vuorovaikutuksen varhainen aloittaminen, jotta osallistiedon hyödyntäminen suunnittelussa olisi ollut mahdollista varmistaa. Tämä tavoite on kirjattu myös suunnitteludokumentteihin (Espoon kaupunki, 2022b). useaan otteeseen esimerkiksi sanoin ”Asukasvuorovaikutusta haluttiin järjestää mahdollisimman varhaisessa vaiheessa projektia, jotta sen vaikuttavuus projektin myöhemmissä vaiheissa olisi varmistettu.”

Aiempien suunnitteluprosessien lisäksi vuorovaikutuksen jatkumon kehittämiseen vaikuttivat käsillä olevalle suunnitteluprosessille asetetut tavoitteet. Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun tavoitteena oli muodostaa POKE-yleiskaavassa muodostuneelle uudelle joukkoliikennekäytävälle kokonaiskuva. Suunnittelun tavoitteen saavuttamiseksi suunnittelussa oli päädytty hyödyntämään skenaariotyöskentelyä, jonka avulla oli mahdollista

tarkastella tulevaisuuden muutosvoimia kuten erilaisia megatrendejä. Skenaariotyöskentelyssä yhtenä vaiheena oli muodostaa pitkän aikavälin visio, jota voidaan erilaisilla suunnitteluratkaisuilla toteuttaa. Maankäytön tarkastelussa tärkeäksi tavoitteeksi muodostui vision tekeminen yhdessä suunnittelualueella asuvien ja toimivien ihmisten kanssa, jotta alueen yleiskaavan mukaisesta kehittämisestä voisi tulla hyväksyttävämpää alueella asuvien ja toimivien henkilöiden näkökulmasta. Siten suunnitteluprosessin tavoitteiden saavuttamiseksi valitut metodit ovat myös vaikuttaneet osaltaan vuorovaikutuksen jatkumon syntyyn, kuten yksi haastatelluista suunnittelijoista sitä kuvaa:

”Tämä oli pilotti [skenaario]menetelmälle ja projektiryhmä totesi jossain vaiheessa, että skenaariometodia on aika vaikea viedä uskottavasti läpi ilman asukasvuorovaikutusta. Siksi todettiin, että ei nyt ole pakko, mutta olisi todella hyvä järjestää [vuorovaikutusta].”

Espoon yleiskaavayksikössä oli kerätty Aalto-yliopiston NordGreen hankkeen kanssa yhteistyössä Mun Espoo kartalla -aineisto syksyllä 2020. Tätä aineistoa haluttiin hyödyntää suunnittelussa, sillä se oli kerätty koko kaupungin kattavaksi lähtötietoaineistoksi. Tämä aineisto ja sen hyödyntäminen suunnittelun lähtötietona muodostivat mahdollisuuden vuorovaikutuksen jatkumon syntymiselle. Kun analysoin MEK-aineistoa suunnittelun tavoitteiden täyttämiseksi, kävi nopeasti ilmi, että suunnittelualueelle osuneita merkintöjä oli melko vähän eikä aineistoa oltu alun perin kerätty vastaamaan käsillä olevan suunnitteluprosessin tarpeisiin. Siksi koimme tarpeelliseksi kerätä lisää osallistietoa suunnittelun tueksi ja läpinäkyvyyden parantamiseksi.

”MEK-aineisto haluttiin lähtötietoihin, jotta olisi koko kaupungin tasoinen kokemuksellinen lähtötietoaineisto, jonka päälle olisi helpompi rakentaa lisää tietoa alueellisesti tai teemoittain”

Vaihtoehtoinamme oli järjestää vuorovaikutustilaisuus tai MEK:n kaltainen digitaalinen karttakysely. Lopulta päädyimme vuorovaikutustilaisuuden järjestämiseen aikataulullisista syistä. Uuden vuorovaikutustilaisuuden järjestäminen ei kuitenkaan ollut itsestäänselvyys vaan projektiryhmän piti neuvotella asiasta mm. suunnittelun ohjausryhmän kanssa. Omien kokemusteni mukaan ajatusta vastustettiin osittain, sillä sen koettiin pidentävän suunnitteluprosessia ajallisesti ja toisaalta osa koki sen ylimääräiseksi, tähän suunnitteluprosessiin tarpeettomaksi vaiheeksi. Toisaalta ohjausryhmän osittainen tuki ja näkemykset myös edistivät vuorovaikutuksen jatkumon mahdollistumista. Lopulta projektiryhmän ehdotus uudesta

vuorovaikutustilaisuudesta meni läpi muun muassa suunnitteluprosessin muutenkin kokeilevan luonteen vuoksi.

Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun aikana osallisille järjestettävään vuorovaikutustilaisuudelle, (1.) tulevaisuuspajalle, haluttiin prosessisensitiivisen lähestymistavan mukaisesti asettaa tavoitteita. Koska suunnitteluprosessissa tarvittiin visiota skenaariotyöskentelyn tueksi, tulevaisuuspajan ”*Tavoitteena oli visioida alueen tulevaisuuden kehitystä olemassa olevan MEK-asukastiedon pohjalta yhdessä asukkaiden kanssa*” (Espoon kaupunki, 2022c). Tavoitteen varmistamiseksi tunnistimme riskejä, joista osa koettiin tyypillisiksi maankäytön suunnittelun vuorovaikutuksessa tapahtuviksi asioiksi. Näitä olivat keskustelun pitäminen yleiskaavatasoisena ja tulevaisuuteen suunnattuna ja asukkaiden ”toiveiden tynnyrin” välttäminen. Suunnitteluprosessilähtöinen haaste, joka on kirjattu suunnitteluasiakirjoihin: ”Kuinka jatkaa työskentelyä jo olemassa olevan (MEK) asukastiedon pohjalta”. Suunnitteluasiakirjoihin ei ole kirjattu, miksi aiemman osallistiedon hyödyntäminen on ollut vuorovaikutuksen tavoitteena, mutta omien kokemuksieni mukaan sillä pyrittiin vaikuttamaan osallistiedon vaikuttavuuteen eli sen hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa ja suunnitteluprosessin läpinäkyvyyteen luottamuksen luomiseksi osallisten ja suunnittelijoiden välillä. Lopulta nimenomaan tästä olemassa olevan osallistiedon hyödyntämisestä muodostui suunnitteluprosessin vuorovaikutuksen keskeisin menetelmä, jonka varaan vuorovaikutuksen jatkumo lopulta oikeastaan kehitettiin.

Monet Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun vuorovaikutuksessa tehdyistä asioista toimivat lähtökohtana myös Viiskorven kaavarungon vuorovaikutuksen kehittämiseksi. Maankäytön tarkastelusta julkaistussa raportissa (Espoon kaupunki, 2022b). ja suunnitteluprosessissa hyödynnettyjä menetelmiä kuvaavassa raportissa (Espoon kaupunki, 2022c). on monia asioita, jotka toivottiin huomioitaviksi seuraavissa suunnittelualueita koskevissa prosesseissa. Menetelmäraportissa osallistiedosta kootusta visiotimantista esimerkiksi ilmaistaan seuraavasti ”*Visiotimantti kuvastaa alueen asukkaiden toiveita tulevaisuuden kehityksestä ja sitä tulisikin hyödyntää yhtenä lähtökohtana alueen jatkosuunnittelussa ja tulevaisuuden asukasiltojen suunnittelussa*”.

Viiskorven kaavarungon suunnitteluprosessissa Espoon ja FinEst Twins -tutkimushankkeen yhteistyö alkoi, mikä vaikutti olennaisesti suunnittelun vuorovaikutuksen kehittämiseen, sillä tutkimushankkeessa haluttiin testata esimerkiksi erilaisia suunnittelun vuorovaikutusta tukevia menetelmiä. Sen lisäksi tutkijat olivat kiinnostuneita tutkimaan osallisten kokemuksia suunnitteluprosessin tulevaisuuspajoissa. Sen vuoksi vuorovaikutusta kehitettiin erityisesti myös tästä näkökulmasta, vaikka prosessisensitiivisyys ja

suunnittelun tarpeet olivat edelleen vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen tärkein lähtökohta. Nyt myös vuorovaikutuksen jatkumoon ja sen edistämiseen kiinnitettiin enemmän huomiota, mikä edisti uudenlaisten metodien, työkalujen ja osallistiedon analysoinnin tapojen kehittämistä suunnitteluprosessin aikana. Haastatellut suunnittelijat arvioivat yhteistyön tutkijoiden kanssa parantaneen suunnitteluprosessien vuorovaikutusta erityisesti hankkeen mahdollistamien resurssien kautta, mutta myös akateemisen tiedon vuoksi.

”Te olette meille todella tärkeä ja iso resurssi tässä eikä analysointityöpaja olisi nyt muuten välttämättä mahdollinen. Akateeminen ote varmasti parantaa lopputulosta.”

Vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen muiden lähtökohtien tarkemmaksi tunnistamiseksi halusin ymmärtää paremmin Espoon suunnitteluorganisaation yleisiä käytäntöjä vuorovaikutuksen järjestämisessä osana oikeusvaikutuksettomia suunnitteluprosesseja. Haastatteluihin osallistuneilla suunnittelijoilla oli eriäviä näkemyksiä siitä, onko oikeusvaikutuksettomissa maankäytön suunnitelmissa tapana järjestää vuorovaikutusta Espoossa. Kaikki haastateltavat suunnittelijat osasivat nimetä joitakin tapauksia, joissa vuorovaikutusta oli järjestetty vastaavalaisissa yleiskaavan ja asemakaavan väliin sijoituvissa oikeusvaikutuksettomissa suunnitteluprosesseissa. Ainoastaan yksi suunnittelijoista toi esiin, että kaikissa Espoon maankäytön suunnitteluprosesseissa järjestetään aina vuorovaikutusta, oli kyse oikeusvaikutuksettomasta tai oikeusvaikutteisesta suunnittelusta. Toiset asiaa kommentoineista suunnittelijoista tunnistivat, että Espoossa on ainoastaan välillä järjestetty vuorovaikutusta myös oikeusvaikutuksettomissa maankäytön suunnitteluprosesseissa. Nämä suunnittelijat kokivatkin vuorovaikutuksen järjestämisen olevan enemmän sattumanvaraista toimintaa, josta puuttui systemaattisuus. Haastatteluista ei käy suoraan ilmi, mitkä asiat vaikuttivat suunnittelijoiden mielestä vuorovaikutuksen järjestämiseen tai järjestämättä jättämiseen oikeusvaikutuksettomissa suunnitteluprosesseissa.

”Tämä on työtapamme riippumatta siitä, onko oikeusvaikutuksellinen vai oikeusvaikutukseton suunnittelukierros. Tavoitteena on prosessin sujuvoittaminen ja nopeuttaminen tulevaisuudessa ja siihen liittyy asukkaiden ja maanomistajien vuorovaikuttaminen”

”Oikeusvaikutuksettomiin kaavarunkoihin tehdään tavallisesti liuta selvityksiä, mutta ei ole otettu osallisten näkökulmaa ja sitä vuorovaikutuksen näkökulmaa perinteisesti mukaan. [...] Otaniemi-Keilaniemi, Espoon keskus, Espoonlahti, laajoja kaavarunkoja, niihin ei ole järjestetty [vuorovaikutusta], paitsi

Espoonlahteen jonkinlainen Meidän Espoonlahti -kysely. Eli voi todeta, että se vähän riippuu, mutta tekeminen ei ole ainaakaan systemaattista. Sen uskallan sanoa, että ei ole ollut systemaattista.”

Oman kokemuksen mukaan, ainakin tässä tutkittavassa tapauksessa, suunnittelijoiden rooli vuorovaikutuksen edistämässä oli merkittävä erityisesti maankäytön suunnitteluprosessin alussa. Toisaalta viimekädessä isossa roolissa olivat myös ne suunnittelun ohjausryhmän jäsenet, jotka tukivat suunnittelijoiden aloitetta vuorovaikutuksen järjestämiseen ja antoivat luvan ensimmäisen tulevaisuuspajan järjestämiseen. Espoon yleiskaavoituksessa tuotettiin Viiskorpi-Kalajärven-suunnitteluprosessin kanssa samanaikaisesti myös muita oikeusvaikutuksettomia yleispiirteisiä suunnitelmia, joissa MEK-aineistoa ei hyödynnetty eikä erillistä vuorovaikutusta suunnitteluun liittyen järjestetty ainakaan suunnitteluprosessien varhaisessa vaiheessa.

Kaikki haastatelluista suunnittelijoista vaikuttavat suhtautuneen myönteisesti vuorovaikutuksen järjestämiseen vuorovaikutuksen jatkumon molemmissa suunnitteluprosesseissa. Haastatteluaineistosta on kuitenkin mahdollista erotella suunnittelijoiden aktiiviseen rooliin johtaneita taustatekijöitä eli asioita, jotka motivoivat suunnittelijoita vuorovaikutuksen järjestämiseen ja vuorovaikutuksen jatkumon edistämiseen. Yksi niistä oli tavoite seuraavien suunnitteluprosessien sujuvoittamisesta esimerkiksi keräämällä osallistietoa suunnittelun tueksi jo ennen asemakaavoituksen aloitusta.

”POKE-yleiskaava on hallinto-oikeudessa käsittelyssä. Heti, kun se tulee ulos [on saanut lainvoiman], olisi tarkoitus aloittaa alueiden asemakaavoitus. Tämä vuorovaikutusjatkumo on hyvin pitkä ja laaja asia eli ennakoidaan asemakaavoitusta ylipäänsä laatimalla kaavarunko ja sitten niihin liittyen ennakoidaan sitä vuorovaikutustakin kyselemällä jo ennen asemakaavoituksen käynnistämistä.”

Osa suunnittelijoista toi lisäksi esiin aiempia kokemuksiaan siitä, kuinka vuorovaikutuksen onnistuminen tai epäonnistuminen suunnitteluprosessissa vaikutti suunnittelun sujuvuuteen eli esimerkiksi valitusten määrään suunnitteluprosessin loppuvaiheessa. Suunnittelijat kokivat, että suunnittelun saavuttamalla legitimitetillä eli suunnitelman hyväksyttävyydellä osallisten keskuudessa on vaikutusta suunnitteluprosessien sujuvuuteen. Legitimiteettiä suunnittelijat kokivat voivansa saavuttaa rakentamalla luottamusta osallisiin. Luottamuksen rakentamisessa heidän mukaansa avainasemassa olivat esimerkiksi varhaisessa vaiheessa aloitettu vuorovaikutus ja osallisten kokemus kuulluksi tulemisesta. Sen vuoksi näihin pyrittiin kiinnittämään

huomiota molempien suunnitteluprosessien tulevaisuuspajojen suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Suunnittelijat tavoittelivat vuorovaikutuksen jatkumon avulla suunnittelun legitimiteetin ja myöhempien suunnitteluvaiheiden sujuvoittamisen ohella voivansa kehittää vuorovaikutusprosessia paremmiksi sekä suunnittelijoille että osallisille. Osa suunnittelijoista toi esiin aiempia negatiivisia kokemuksiaan suunnittelun vuorovaikutukseen kuten esimerkiksi osallisten aggressiiviseen käytökseen, rankkaan valitusprosessiin tai pieleen menneeseen viestintään ja siitä seuranneeseen mediamyllerrykseen liittyen. Heitä selkeästi motivoivat myös mahdollisuus saada itse positiivisempia kokemuksia vuorovaikutusprosesseista.

”Meillä on paljon esimerkkejä siitä, kun vuorovaikutusta ei ole ollut, niin lopussa on todella rankat valitusprosessit. Mediassa myllätään ja annetaan huonoa, tosi huonoa kuvaa. Se viestintä on oikeasti ollut aika epäonnistunutta. Tämä vuorovaikutus on ainoa avain ehkäistä sitä ja mitä pidempään sitä on tehty, sitä enemmän se validoi suunnitelmaa.”

Osa suunnittelijoista toi esiin aiempia positiivisia kokemuksiaan suunnittelun vuorovaikutusprosesseista, joissa vuorovaikutuksessa oli pyritty avoimuuteen osallistiedon hyödyntämisessä ja viestinnässä. Tämä tapa oli heidän mukaansa vaikuttanut valitusten vähenemisenä. Aiemmat positiiviset kokemukset motivoivat heitä selkeästi jatkamaan ja edistämään samanlaisia toimintatapoja tässäkin tapauksessa. Osa suunnittelijoista ei peilannut vastauksissaan aiempia kokemuksia, jolloin he ennemminkin toivoivat vuorovaikutuksen jatkumon vaikuttavan tulevien suunnitteluprosessien sujuvuuteen myönteisesti.

”Tämä ei ole arvailua vaan tiedän aikaisemmista töistäni, että sillä [vuorovaikutuksella] on aivan ratkaiseva vaikutus prosessin loppuvaiheeseen eli siihen, minkälaisen legitimiteetin suunnitelma sitten loppuvaiheessa saa. Siihen vaikuttaa se, kuinka varhain osalliset ovat päässeet mukaan. Kyse ei ole kuitenkaan siitä, että yksi suunnitelma [ja sen aikana toteutettu vuorovaikutus] kääntäisi maailmaa, mutta kun tämmöistä harrastetaan ajan myötä systemaattisesti ja onnistutaan siitä vielä viestimään niin silloin saadaan se ilmapiiri muuttumaan semmoiseksi, että asukkaat tajuavat, että heidän ääntään oikeasti kuunnellaan.”

3.4.2 Mun Espoo kartalla

Yhtenä vuorovaikutuksen kehittämisen lähtökohtana ja vuorovaikutuksen jatkumon ensimmäisenä osallistietoaineistona toimi paikkatietopohjainen Mun Espoo kartalla -aineisto (MEK). MEK-aineisto tuotettiin Aalto-yliopiston NordGreen -tutkimushankkeen ja Espoon kaupungin tiiviissä yhteistyössä digitaalisena karttakyselynä elo-lokakuun aikana vuonna 2020. Koko Espoon kattavaan aineistoon vastasi yhteensä n. 6600 espoolaista, jotka paikansivat Espooseen lähes 70 000 karttamerkintää esimerkiksi omaan arkeensa ja liikkumistottumuksiinsa liittyen. Kyselyyn osallistuneet kertoivat myös, mitä kehittämiskohteita Espoossa on eri teemoihin liittyen ja kokevatko he merkitsemänsä paikat myönteisinä vai kielteisinä. Kyselyyn osallistuneet saivat myös ehdottaa uusia asumisen paikkoja toivomilleen rakennustyypeille omakotitaloista korkeisiin kerrostaloihin. Lisäksi osallistujilla oli mahdollisuus arvioida Espoon keskusten kehittämistarvetta ja esittää toiveita uusien keskusten sijainneille.

Vuorovaikutuksen jatkumon ensimmäisen suunnitteluprosessin eli Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun suunnittelualueella vastaajia oli yhteensä noin 200 ja myös suunnittelualueelle kohdistuneita karttamerkintöjä eri teemoihin liittyen oli yli 500. Kyselyaineistoa analysoitiin maankäytön tarkastelua varten eri näkökulmista kesällä 2021. Tarkastellut näkökulmat olivat alueelle toivotun uuden asumisen paikat ja talotyyppit, keskustojen koettu kehittämistarve, kehittämisideoita teemoittain ja liikkuminen arjen ja erityisiin paikkoihin. Analyysien tuloksista koottiin PowerPoint-esitys (Espoon kaupunki, 2021a), joka esitettiin osallistujille 1. tulevaisuuspujan aluksi. MEK-tuloksissa esitettiin alueelle toivottua uutta asuinrakentamista, alueen keskustojen koettua kehittämistarvetta ja kehitysideoita eri teemojen näkökulmista.

MEK-aineisto näkyi 1. tulevaisuuspujassa myös muuten kuin aiempien tulosten esittelyssä. Ensimmäisessä tulevaisuuspujassa MEK-aineistoa hyödynnettiin työpajaosuuksien suunnittelun lähtökohtana. 1. tulevaisuuspujan työpajaosuudessa tämä näkyi konkreettisesti siten, että MEK-aineiston kehittämisideoista kertovat kartat oli tuotu näkyväksi Miro-alustalle, jossa työpajatyöskentely toteutettiin. Karttojen oli tarkoitus tukea osallistujien ideointia tulevaisuuspujassa tehtävälle visiokolmiolle ja tuoda osallistujille näkyviin muidenkin kuin kyseiseen tulevaisuuspujaan osallistuvien henkilöiden näkökulmia suunnittelualan kehittämistä. MEK-aineistoa oli hyödynnetty myös työpajan toisessa osiossa, jossa tehtävänä oli luoda alueelle tulevaisuuden tunnelmakartta. Tunnelmakartan pohjakarttana käytettiin MEK-aineistosta visualisoitua uuden asumisen sijaintoja kuvaavaa karttaa. Tunnelmakartassa tehtävänä oli sijoittaa valmiiksi valittuja kuvia tälle kartalle. Suunnittelijat olivat etukäteen valinneet kuvat ajan säästämiseksi työpajassa.

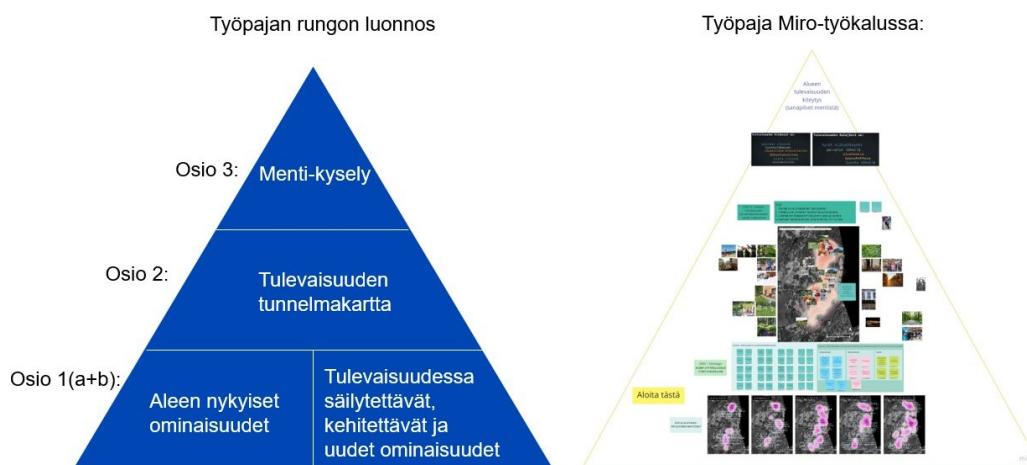
Valitut kuvat oli yritetty valita siten, että ne kuvaisivat mahdollisimman hyvin MEK-aineistossa nousseita ideoita ja näkemyksiä.

MEK-aineisto näkyi välillisesti myös 2. tulevaisuuspajan ensimmäisessä työpajaosiossa, jossa esiteltiin 1. tulevaisuuspajan osallistiedosta ja MEK-aineistosta koottua Viiskorpi-Kalajärven visiotimanttia (kuva 7). Lisäksi MEK-aineisto näkyi 2. tulevaisuuspajan kolmannessa osiossa, jossa samalla kartalla esitettiin MEK-aineistosta saatuja kommentteja ja kerättiin suullisesti lisää palautetta luonnosvaiheesta olevasta kaavarunkosuunnitelmasta.

3.4.3 1. tulevaisuuspaja

Osana Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun skenaariosuunnittelua järjestettiin suunnittelualueen nykyisille asukkaille, muille alueella toimiville osallisille ja luottamushenkilöille suunnattu työpaja nimeltä tulevaisuuspaja. Tämän vuorovaikutuksen jatkumon ensimmäiseksi tulevaisuuspajaksi muodostuneen työpajan järjesti Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen yleiskaavayksikkö. 1. Tulevaisuuspaja järjestettiin koronapandemian vuoksi etätilaisuutena Teamsin välityksellä 6.9.2021. Tilaisuuteen osallistui parhaimmillaan noin 20 henkilöä. Lukuun sisältyvät tilaisuutta fasilitoineet kaupunkisuunnittelun ja/tai vuorovaikutuksen asiantuntijat ja kaksi tilaisuutta havainnoinutta Aalto-yliopiston NordGreen-hankkeeseen osallistunutta tutkijaa.

Tulevaisuuspaja aloitettiin Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun lähtökohtien, aikataulun ja tavoitteiden esittelyllä. Esittelyosuus oli tiivis, jotta MEK-tulosten esittämiselle ja varsinaiselle työpajatyöskentelylle säästyi mahdollisimman paljon aikaa. MEK-esittelyn jälkeen osallistujat saivat esittää kysymyksiä aineistosta, jonka jälkeen siirryttiin neljässä pienryhmässä täyttämään valmiiksi valmisteltua työpajapohjaa Miro-alustalle (kuva 6). Etukäteen oli päätetty, että pienryhmiä fasilitoivat asiantuntijat hoitaisivat osallistujien ajatusten kirjaamisen Miro-alustalle. Tämä valinta tehtiin sen vuoksi, ettei Miro-alustan opettamiseen menisi työskentelyaikaa ja osallistujat saisivat keskittyä olennaiseen eli ajatustensa kertomiseen ja ideointiin. Tulevaisuuspajaan valitut fasilitaattorit oli etukäteen koulutettu työpajan sisällöstä ja Miro-työkalun käytöstä.

Kuva 6. Ensimmäisen tulevaisuuspajan runkoluonnos ja toteutunut työpaja Miro-alustalla.

Tulevaisuuspajassa jokaisen pienryhmän oli määrä tuottaa omassa ryhmässään suunnittelualueelle visiokolmio. Visiokolmion lähtökohtana toimi MEK-aineisto, jota osallistujien oli määrä työstää eteenpäin. Visiokolmio koostui kolmesta tehtäväosiesta (kuva 6). Ensimmäisessä osiossa osallistujien tehtävänä oli määrittää suunnittelualan nykyisiä ominaisuuksia, jonka jälkeen siirryttiin tulevaisuuden ominaisuuksiin. Tulevaisuuden ominaisuudet oli määritetty säilytettäviin, kehitettäviin ja uusiin ominaisuuksiin. Alueen nykyisille ominaisuuksille oli varattu suhteessa enemmän valmiita post-it lappuja kuin tulevaisuuden ominaisuuksille. Tämän menetelmän tarkoituksena oli ohjata osallistujia tekemään valintoja alueen tulevaisuuden ominaisuuksista.

Tulevaisuuspajan toisessa osiossa tehtiin tulevaisuuden tunnelmakartta. Siinä tehtävänä oli keskustella MEK-aineiston perusteella valituista kuvista ja sijoittaa niitä suunnittelualueelle. Menetelmän tarkoituksena ei niinkään ollut sijoittaa tiettyjä toimintoja suunnittelualueelle vaan ennemminkin tuottaa visiomainen kuvakollaasi suunnittelualueelle. Kolmannessa työpajaosiossa osallistujien tehtävänä oli kiteyttää alueen keskustojen tulevaisuutta vähintään kolmella sanalla. Fasilitaattorien ohjeistuksella jokainen osallistuja suoritti tehtävän itsenäisesti valmiiksi tehtyyn kyselypohjaan Mentimeter-työkalussa. Kyselyllä haluttiin varmistaa, että tulevaisuuspajaan osallistujat saivat äänensä kuuluviin vielä ennen tilaisuuden purkamista. Tilaisuuden loppuksi fasilitaattorit esittelivät pienryhmiensä tuotokset.

3.4.4 Tulevaisuuspajojen välinen aika

Ensimmäisen tulevaisuuspajan jälkeen osallistujille lähetettiin vielä palautekysely ja tilaisuudesta tehtiin tiedote Espoon nettisivuille (Espoon kaupunki, 2021b). Tiedotteessa kerrottiin työpajan sisällöstä ja esiteltiin 1. tulevaisuuspajaan osallistuneiden ideoita ja näkemyksiä tulevaisuuden kaupunginosasta. Tiedotteen lopuksi suunnittelun todettiin jatkuvan yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa keskustakohtaisissa kaavarunkosuunnitelmissa. Tiedotteen lisäksi maankäytön tarkastelusta kirjoitettiin blogipostaus (Espoon kaupunki, 2021c) Espoon nettisivuille loppusyksystä 2021 osana Mun Espoo kartalla -kyselyn hyödyntämistä koskevaa viestintää. Blogipostauksessa kerrotaan, kuinka satojen vastaajien Mun Espoo -kartalla aineistoa on kehitetty pienemmällä porukalla eteenpäin 1. tulevaisuuspajassa. Lisäksi siinä todetaan vuorovaikutuksen jatkumoon liittyen, että seuraavien suunnitteluvaiheiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä ei tarvitse aloittaa tyhjästä, kun aiemmin kerättyä osallistietoa voidaan hyödyntää suunnittelun ja vuorovaikutuksen lähtökohtana. Tavoitteeksi mainitaan myös, että osallistietoa pyritään siirtämään sujuvasti suunnittelun eri tasojen välillä.

Ensimmäisen tulevaisuuspajan jälkeen suunnittelijat analysoivat Mun Espoo kartalla -kyselyn tuloksia ja ensimmäisestä tulevaisuuspajasta saatua osallistietoa. Analyysin tuloksena syntyi Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun visiotimantti (kuva 7). Visiotimantti esittää 1. tulevaisuuspajaan osallistuvien tunnistamia säilytettäviä, kehitettäviä ja uusia ominaisuuksia, minkä lisäksi visiotimantin yläkulmissa on eriteltyinä Viiskorven ja Kalajärven keskusten tulevaisuutta kuvaavia asioita sanapilven muodossa. Vision eri osat pyrittiin kiteyttämään teemoihin, jotka toistuivat niin MEK-aineistossa kuin 1. tulevaisuuspajassakin. Alueen vision kiteytykseksi suunnittelijat tiivistivät sanoihin *Luonnonläheinen ja omavarainen kaupunkikylä*.

Kuva 7. Ensimmäisessä tulevaisuuspajassa kerätyn osallistiedon perusteella muodostettu alueen tulevaisuutta kuvaava visiotimantti.

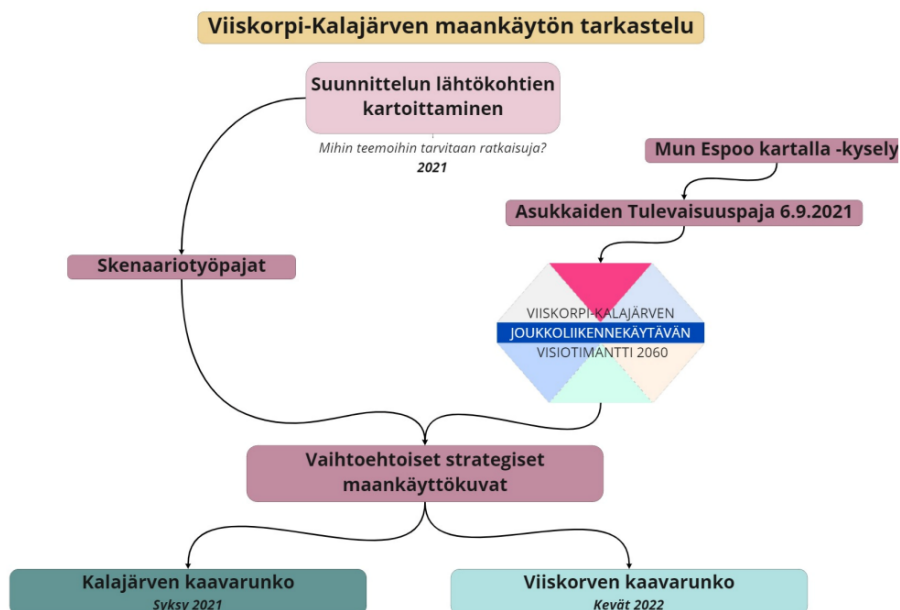
Valmistuneesta visiotimantista ja osallisten toiveista viestittiin myös Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkasteluun osallistuneille suunnittelijoille ja asiantuntijoille, jotka osallistuivat ensimmäisen tulevaisuuspajan jälkeen pidettyyn skenaariosuunnitteluun. Suunnittelijat ja asiantuntijat esimerkiksi pohtivat käsillä olevia vaihtoehtoisia skenaarioita visiotimantin näkökulmasta ja arvioivat sen toteutumista suunnittelualueella ehdotettujen suunnitteluratkaisujen näkökulmasta.

Marraskuussa 2021 alkoi virallisesti Espoon yleiskaavoituksen ja Aalto-yliopiston välinen yhteistyö FinEst Twins -hankkeen kanssa. Viiskorven kaavarungon yhteydessä tehtävää vuorovaikutusta alettiin suunnitella yhteistoinnin suuremmalla tiimillä kuin aiemmin. Tutkimushankkeen intresseissä oli hyödyntää ja testata Espoon Otaniemen Rakentajanaukio 4:ssä sijaitsevaa CAVE-tilaa oikean elämän suunnittelutapauksen vuorovaikutuksen järjestämisessä. Sen vuoksi tulevien vuorovaikutustilaisuuksien suunnittelussa pyrittiin yhteensovittamaan Viiskorven suunnittelulle tärkeitä ominaisuuksia ja CAVE-tilan mahdollisuuksia ja muita tutkimuksen näkökulmasta tärkeitä asioita yhteen. Yhteistyön alkaessa myös projektiin liittyvien henkilöiden koko kasvoi, minkä lisäksi osa maankäytön tarkasteluun osallistuneista korvautui uusilla suunnittelijoilla.

Vuorovaikutuksen jatkumon varmistamiseksi maankäytön tarkastelusta kaavarunkoon siirryttäessä oli tärkeää huolehtia tiedon välittämisestä projektin osien ja projektiin osallistuvien välillä. Tiedon välittäminen tapahtui suullisesti aiempaa projektia esittelemällä ja välittämällä projektiin

kuuluville aiempaa vuorovaikutusta koskevia dokumentteja ja esimerkiksi antamalla digitaaliset oikeudet päästä käsiksi 1. tulevaisuuspajan Miro-alueelle. Tiedon välittämistä tukivat aiemmin tuotettu materiaali kuten suunnittelun alueen MEK-aineistoa koskeva yhteenveto ja visiotimantti. Tänä tulevaisuuspajojen välisenä aikana toimin epävirallisena tiedon välittämisen vastuuhenkilönä, koska olin osallistunut 1. tulevaisuuspajan suunnitteluun ja toteuttamiseen ja suunnittelin sisältöä myös 2. tulevaisuuspajaan.

Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun loppuraportti valmistui toukokuussa 2022 (Espoon kaupunki, 2022b). Loppuraportissa esitetyssä suunnitelman projektikaaviossa (Kuva 8) ovat näkyvillä Mun Espoo kartalla -aineisto ja 1. tulevaisuuspaja. Raportissa on myös oma sivunsa, jossa on esitelty suunnittelun vuorovaikutusprosessia. Se sisältää esimerkiksi lyhyen kuvauksen vuorovaikutukselle asetetuista tavoitteista ja käytetyistä vuorovaikutusmenetelmistä. Raportissa esitetään myös vuorovaikutuksen lopputuloksena syntynyt visiotimantti (Kuva 7) jonka sisällöstä on lisäksi tehty nostoja raportissa esitettyjen suunnitteluteemojen eli asumisen, liikkumisjärjestelmän, virkistykseen ja luonnon, palveluverkon, alueen vetovoiman, ilmastoviihtävyyden ja elinkeinojen kehittämisen yhteydessä.

Kuva 8. Kuvakaappaus Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun suunnitteluprosessin kaaviosta suunnittelun [julkaisuraportista](#) 4.5.2022.

3.4.5 Tulevaisuuspaja 2

Viiskorven kaavarungon suunnitteluun siirryttäessä tehtiin päätös järjestää uusi tulevaisuuspaja eli vuorovaikutuksen jatkumon 2. tulevaisuuspaja

suunnittelualueen nykyisille asukkaille, muille alueella toimiville osallisille ja luottamushenkilöille. Tämä toinen tulevaisuuspaja järjestettiin läsnätilaisuutena 21.6.2022 Espoon Otaniemen Rakentajanaukio 4:n toisessa kerroksessa sijaitsevilla tiloilla. Tilaisuuden sijaintiin oli päädytty sen mahdollistamien teknologioiden, kuten CAVE-tilan, testaamista varten. Tavoiteltujen osallistujien, kuten Viiskorven kaavarungon suunnittelualueella asuvien ihmisten, näkökulmasta Otaniemi sijaitsee melko kaukana Pohjois-Espoossa sijaitsevalta suunnittelualueelta. Tämä puute otettiin etukäteen huomioon järjestämällä kaikille alueen suunnittelusta kiinnostuneille mahdollisuus osallistua 2. tulevaisuuspajan sisältöä vastaavaan karttapohjaiseen Maptionnaire-kyselyyn varsinaisen tulevaisuuspajan jälkeen. Joustavuutta tulevaisuuspajaan läsnäosallistumiseen haluttiin parantaa antamalla osallistujille mahdollisuus valita kahdesta, aiemmasta ja myöhemmästä, aloitusajankohdasta toinen.

Toisen tulevaisuuspajan aluksi osallistujat täyttivät tutkimusta varten teetettyn taustakyselyn. Taustakyselyssä varmistettiin suostumus tutkimukseen osallistumisesta ja kerättiin monipuolista tietoa osallistuvan henkilön taustasta. Taustakyselyyn vastattiin nettiselaimella toimivalla Slido-työkalulla omalta äylaitteelta käsin. Molemmille ryhmille määritetyt ryhmäoppaat avustivat vastaajia tarpeen mukaan työkalun käyttämisessä. Järjestelyissä oli varauduttu myös varaäylälaittein, mutta tässä tilaisuudessa kukaan osallistuneista ei niitä tarvinnut. Tämä saattoi johtua siitä, että tilaisuutta aiemmin lähetetyssä kutsussa osallisia oli pyydetty tuomaan paikalle oma äylälaite lalettuna.

Varsinainen tilaisuus aloitettiin Aalto-yliopiston pitämällä avauspuheenvuorolla Rakentajanaukio 4:n Living + Working Cafe -tilassa. Avauspuheenvuorossa osallistujat toivotettiin tervetulleiksi ja kerrottiin tutkimuksen lähtökohdista. Avauspuheenvuoron jälkeen siirryttiin ensimmäiseen työpajaosiin ja Viiskorven alueen suunnittelutilanteen esittelyyn. Suunnittelutilanteen läpikäynnin jälkeen osallistujille esiteltiin Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun vuorovaikutuksen tuloksista syntynyt visiotimantti (Kuva 7). Ensimmäisellä työpajapisteellä osallistujien tehtävänä oli kirkastaa laajalle maankäytön tarkastelun suunnittelualueelle tehtyä visiotimanttia tulevaisuuden Viiskorven alueelle sopivaksi. Tehtävä toteutettiin Slido-työkalussa, johon osallistujat olivat tutustuneet ja saaneet työkalun käytöstä ohjeistusta jo taustakyselyn aikana.

Kuva 9. Kuvia toisesta tulevaisuuspujasta 21.6.2022.

Viiskorven tulevaisuuden vision kirkastaminen alkoi valintatehtävällä visiotimantissa näkyvistä säilytettävistä, kehitettävistä ja uusista ominaisuuksista. Näistä visiotimantin (Kuva 7) kolmesta kategoriasta osallistujien tehtävänä oli valita vuorossa olevasta kategoriasta kolme heille Viiskorven tulevaisuuden kannalta tärkeintä ominaisuutta. Jos osallistujan mielestä visiotimantista puuttui jokin oleellinen ominaisuus, hänen oli mahdollista äänestää myös *jokin muu* -vaihtoehtoa. Äänestämässä käytettiin Slido-työkalua. Kategoriat käytiin yksi kerrallaan läpi, minkä välissä ryhmäopas paljasti osallistujien vastaukset kaikkien nähtävillä olevalle näytölle. Tässä vaiheessa ryhmäopas kysyi *jokin muu* -vastauksen antajilta tarkennuksia ja kyselyn tuloksista oli mahdollisuus keskustella yhteisesti. Ensimmäisen työpajaosion toisessa tehtävässä osallistujat määrittivät Slido-työkalun avulla visiotimantin kolme avainsanaa eli *”mitä luonnonläheisyys, omavaraisuus ja kaupunkikylämäisyys voisivat tarkoittaa tulevaisuuden Viiskorvessa?”*. Tämän osion lopuksi työpajapisteen aikana hyödynnetyistä digitaalisista työkaluista ja metodeista sekä osallistumiskokemuksesta kerättiin vielä palautetta Slido-työkalun avulla.

Tulevaisuuspujajan toinen osio pidettiin CAVE-tilassa ja se alkoi edellisen osion lopuksi tehtyjen vision avainsanojen määrittelyiden esittelyllä. Tässä toisessa työpajaosiossa keskityttiin tulevaisuuden Viiskorven kaupunkikuvaan ja pohdintaan siitä, miten visiossa esitetyt ja juuri aiemmassa työpajaosiossa määritetyt kaupunkikylämäisyys ja luonnonläheisyys voisivat näkyä konkreettisesti alueen kaupunkikuvassa. Näihin kysymyksiin pienryhmä lähti etsimään vastauksia Google Earth -karttatyökalussa valmiiksi määritettyjen esimerkkikohteiden avulla. Nämä esimerkkikohteet käytiin läpi 3D-

katunäkymässä CAVE:n kolmen laajan näytön muodostamalla yhtenäisellä kokonaisuudella. Valmiiksi määritetyt kaupunkikuvaparit oli valittu Euroopan eri kaupungeista, ja ne kuvasivat kolmea Viiskorven eri puolille suunniteltua erityyppistä kaupunkirakennetta. Tehtävässä nämä oli ryhmitelty kolmeen ryhmään, joita olivat kaupunkikylämäinen rakenne, kerrostalovaltainen alue ja keskuksen ydinalue. Näistä eri kaupunkirakennetyyppejä edustavista esimerkkikohteista jokainen käytiin yksi kerrallaan läpi noin kolmen 3D-näkymässä esitetyn katutasokuvan avulla.

Jokaisen saman kaupunkirakennetyypin ryhmää esittävän parin esittämisen jälkeen osallistujilta kysyttiin, kumpi annetuista vaihtoehdoista sopisi paremmin tulevaisuuden Viiskorpeen ja miksi. Ensiksi jokainen osallistuja äänesti kättä nostaen CAVE:n vasemmalle ja oikealle näytölle tuotua kahta toisistaan eroavaa vaihtoehtoa. Sen jälkeen jokainen sai halutessaan perustella äänestystulostaan. Toisessa pienryhmässä yhden äänestettävän kuvaparin kohdalla osa osallistujista päätti olla äänestämättä kumpaakaan esillä ollutta vaihtoehtoa, minkä jälkeen he perustelivat näkökulmansa siitä, miksi niistä kumpaakaan ei pitäisi nähdä tulevaisuuden Viiskorvessa. Tämän äänestämisen- ja perusteluosuuden jälkeen osallistujien piti kertoa, mitkä esimerkeissä nähdyistä ominaisuuksista tekevät kohteista kaupunkikylämäisiä ja mitkä luonnonläheisiä. Tarvittaessa suunnittelijat ja eri kaupunkisuunnittelun aiheita edustavat asiantuntijat vastasivat osallistujien kysymyksiin ja kommentoivat heidän näkemyksiään. Lopuksi osallistujat saivat vielä kertoa, mitkä esimerkkien ominaisuuksista sopisivat erityisen hyvin Viiskorpeen. Ennen seuraavaa työpajaosiota osallistujat vastasivat vielä ensimmäisen työpajaosion lopusta tuttuun tätä osiota koskevaan digitaalisia työkaluja ja metodeja koskevaan palautekyselyyn. Tämän työpajaosion toteutti diplomi-työntekijä ja nykyinen arkkitehti Krista Pihlava ja hänen diplomityössään *Mahdollisuuksien kaupunkikylä* (Pihlava, ym., 2023) käydään tarkemmin tämän osion sisältöä ja tuloksia läpi.

Kolmannessa osiossa osallistujille esiteltiin valmisteilla olevaa, senhetkistä, Viiskorven kaavarungon suunnitelmaluonnosta 3D-mallin avulla Autodesk Infracore-työkalussa. Autodesk Infracore -työkaluun oli viety kaavarunkoluonnoksen tulevat alueet, kohteet ja kadut. Näistä ominaisuuksista koostuvan kaavarunkoluonnoksen tausta-aineistoksi oli tuotu Espoon avoimesta tietosisältöisestä 3D-kaupunkitietomallista nykyhetken maastomalli, rakennukset ja puustoa kuvaava pistepilvi. Kaavarunkoluonnoksen päällä näkyivät suunnittelualueelle vuonna 2020 tehtyjä MEK-paikannuksia. Tämän kokonaisuuden avulla työpajaosion vastaava suunnittelija esitteli osallistujille senhetkisiä, alustavia suunnitelmia alueelle. Esittelyn lisäksi osallistujat saivat mahdollisuuden kommentoida suunnitelmia ja esittää omia näkemyksiään ja ideoitaan tulevaisuuden maankäytöstä. Nämä palautteet ja ideat merkittiin aiempien MEK-paikannusten tapaan näkyville Infracore-työkalulle

osallistujien sanoittamille tai CAVE:n valkokankaalle osoittamille alueille. Tämäkin työpajaosio päätettiin osiossa käytettyjen digitaalisten työkalujen ja menetelmien arviointiin Slidossa, minkä jälkeen osallistujat saivat antaa palautetta vielä koko työpajasta ja keskustella alueen suunnittelijoiden kanssa.

Ennen tilaisuuden loppua osallistujia tiedotettiin vuorovaikutuksen jatkumisesta 2022 syksyllä 3. tulevaisuuspajassa. Lisäksi heitä kannustettiin vastaamaan tulevaisuuspajan jälkeen julkaistavaan karttakyselyyn. Karttakysely toteutettiin Maptionnaire-työkalulla ja vastausaikaa siihen oli melkein koko kesän verran aina elokuun 2022 puoliväliin saakka. Karttakyselyyn oli koottu 2. tulevaisuuspajassa esitettyä tietoa kaavarungosta, kuten kuva visiotimantista, taustakysely ja kolmen osion työpajaosuus. Karttakyselyn tarkoituksena oli laajentaa osallistumismahdollisuuksia myös heille, jotka eivät syystä tai toisesta osallistuneet läsnätilaisuuteen. Tätä näkökulmaa tutkittiin tarkemmin Nummi (ym., 2023) julkaisemassa tutkimuksessa.

3.4.6 Analyysityöpaja 24.8.2022

Toista tulevaisuuspajaa suunniteltaessa tunnistettiin tulevaisuuspajasta ja karttakyselystä saatavaa osallistietoa koskeva positiivinen ongelma eli kenen ja miten tätä suurta osallistietomassaa tulisi tarkastella ja analysoida. Miten osallistietoa voisi hyödyntää suunnittelussa ja syksyn tulevaisuuspajassa? Yhdeksi ratkaisuksi muodostui karttakyselyn vastausajan päättymisen jälkeen 24.8.2022 järjestetty analyysityöpaja. Analyysityöpajan keskeisenä ideana oli kerääntyneen osallistiedon tulkitseminen ja valmistelu syksyllä 2022 pidettyä kolmatta tulevaisuuspajaa varten. Vaikka työpajan ja sen sisällön suunnittelivat ja valmistelivat Aalto-yliopiston tutkijat, jäi suunnittelijoiden vastuulle päättää, kuinka osallistiedon vaikutuksia suunnitteluun esitetään osallisille. Kolmas tulevaisuuspaja rajautuu tämän tutkimuksen ulkopuolelle, mutta tulokset-luvussa esitetään suunnittelijoiden ideoita osallistiedon hyödyntämiseksi suunnittelussa ja 3. tulevaisuuspajassa.

Analyysityöpajaan kutsuttiin 2. tulevaisuuspajaan osallistuneita suunnittelijoita ja asiantuntijoita. Lisäksi siihen osallistui muutama uusi alueen suunnittelija, joita haluttiin perehdyttää suunnittelualueella toimivien osallisten näkemyksiin. Myös he vastasivat analyysityöpajaa koskeviin haastattelukysymyksiin. Analyysityöpaja pidettiin Teamsin välityksellä ja työpajatyöskentely toteutettiin Miro-alustalla. Analyysityöpajan aluksi vuorovaikutukseen osallistuneiden taustatietoja tutkinut tutkija esitteli koostetusti havaintojaan. Sen jälkeen osallistujat jaettiin kiinnostuksensa perusteella kolmeen pienryhmään. Jokaisen pienryhmän tehtävänä oli tutkia yhtä 2. tulevaisuuspajan työpajaosioista ja tulevaisuuspajan sisältöä vastaavasta karttakyselystä saatua osallistietoa. Tutkijat olivat esikäsitelleet osallistietoa niin, että eri

työkaluilla kerätty osallistieto oli koottu valmiiksi suunnittelijoiden nähtävälle Miro-alustalle.

Ensin pienryhmät tutustuivat oman osionsa aineistoon, minkä jälkeen ryhmät esittelivät ensimmäisiä havaintojaan omasta osiostaan toisille ryhmille. Sen jälkeen ryhmät syventyivät aineistoonsa uudelleen ja analysoivat sitä valitsemallaan tavalla. Sitten he tarkastelivat saamiaan tuloksia ja pohtivat, löytyikö niistä jotakin yllättävää tai ristiriitaista. Sen lisäksi ryhmien tehtävänä oli pohtia, miten tuloksia pitäisi esitellä asukkaille ja alueen muille suunnittelijoille. Lopuksi ryhmien tavoitteena oli tehdä jonkinlaisia johtopäätöksiä tuloksista, joita olisi sitten pohdittu suunnittelun näkökulmasta. Pienryhmätyöskentelyn aika loppui kuitenkin hieman kesken, minkä vuoksi näitä asioita pohdittiin työpajan lopuksi kaikkien osallistuneiden suunnittelijoiden kesken yhdessä.

4 Tulokset: Suunnittelijoiden kokemuksia vuorovaikutuksen jatkumosta

4.1 Koetut vaikutukset osallisten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen

Haastatteluaineistosta käy ilmi, että suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen jatkumon vaikuttaneen tulevaisuuspajoihin ja niihin osallistuneisiin osallisiin monella eri tapaa. Erityisesti aiemman osallistiedon hyödyntämisellä oli suunnittelijoiden mukaan vaikutuksia suunnitteluprosesseissa järjestettyyn vuorovaikutukseen. Ensinnäkin suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen jatkumon kehittämisen vaikuttaneen tulevaisuuspajojen rakenteeseen. Osa suunnittelijoista toi myös esiin, että tulevaisuuspajat olisi myös voinut toteuttaa ilman aiemman osallistiedon hyödyntämistä. Tästä huolimatta kaikki suunnittelijat olivat sitä mieltä, että olemassa olevan osallistiedon hyödyntäminen toi tulevaisuuspajaan monenlaista lisäarvoa. Ylipäätään suunnittelijat suhtautuivat myönteisesti ja kokivat vuorovaikutuksen jatkumon vaikuttaneen positiivisesti tulevaisuuspajoihin kuin niissä käytyyn vuorovaikutukseenkin.

”MEK-tulosten esittely vaikutti työpajan rakenteeseen, koska se haluttiin asettaa johonkin hyvään väliin ja piti tarkkaan mieltä mihin. [...] Työpaja olisi voinut toimia ilmankin MEK-esittelyä, mutta se oli kiva plussa koska varmaan aika harvoin he ovat osallistuneet vuorovaikutustilaisuuksiin, jossa on ollut näyttää, että tämäkin vuorovaikutus on jatkumoa vuorovaikutukselle, johon olette kaikki jo saaneet osallistua ja sitten mennään syvemmälle siihen, mitä teidän alueenne asukkaat on jo kertoneet ja me halutaan kuulla lisää.”

Suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen jatkumon tuovan lisäarvoa suunnitteluprosessiin, sillä sen koettiin edistävän suunnittelijoiden ja osallisten välisen luottamuksen rakentumista. Luottamuksen rakentumiseen vaikutti suunnittelijoiden mielestä erityisesti se, kun suunnittelijoilla oli mahdollisuus osoittaa konkreettisesti osallisille, mitä osallistietoa suunnittelijoilla on jo olemassa ja kuinka sitä on jo hyödynnetty suunnitteluprosessissa. Tästä voidaan pitää esimerkkinä esimerkiksi sitä, kun suunnittelijat esittelivät toisessa tulevaisuuspajassa Viiskorpi-Kalajärven visiotimanttia, osallisilta nousi kysymys vision alkuperästä. Silloin eräs osallisista tunnisti vision sisällöstä sen, että hän ja muut ensimmäiseen tulevaisuuspajaan osallistuneet olivat olleet mukana sen tekemisessä ja vastasi suunnittelijoiden puolesta kysymykseen.

Aiempaa osallistietoa koskevan viestinnän suunnittelijat kokivat vaikuttavan osallisten kuulluksi tulemisen kokemukseen. Luottamuksen rakentuminen konkretisoitui heidän mukaansa välittömästi tulevaisuuspajojen ilmapiirissä ja tunnelmassa. Molempien tulevaisuuspajojen tunnelmaa suunnittelijat kuvasivat rakentavaksi ja innostuneeksi, mikä sai heidän mukaansa myös osallistujat rentoutumaan tilaisuudessa. Suunnittelijat kokivat myös, että tulevaisuuspajoissa osalliset tukivat toinen toisiaan.

”Mä haluaisin kuvitella, että se vaikutti esimerkiksi sen työpaikan ilmapiiriin, että kerrottiin, miksi tällöinen aineisto on kerätty ja mitä ne sen löydökset on, että se niin kun se on osa sitä meidän niinku viestintää asukkaalle päin, että osallistuminen, osallistuminen, osallisuus ja asukkaiden ääni niinku halutaan ottaa vakavasti.”

Molempien tulevaisuuspajojen jälkeen suunnittelijat kommentoivat haastatteluisaan sitä, etteivät osalliset käyttäytyneet aggressiivisesti heitä kohtaan tai ilmaisseet itseään vihamielisesti toisin kuin ”perinteisissä yleisötilaisuuksissa”. Ensimmäisessä tulevaisuuspajassa tämän koettiin johtuneen erityisesti siitä, että työskentely tapahtui etänä. Toisessa tulevaisuuspajassa valittujen menetelmien ja työkalujen koettiin vaikuttaneen osallisten tapaan kommunikoida asioitaan.

”Perinteisissä yleisötilaisuuksissa käy välillä, jotta [osallinen] uskaltaa sanoa mielipiteensä ääneen turvaudutaan tietynlaiseen aggressiivisuuteen eli vähän liian rajuun otteeseen. Tätä ei tapahtunut tässä tilaisuudessa ja on mahdollista, että tämä kuvio ja asetelma olivat sellaisia, jotka pitivät tilaisuuden rauhallisena ja sitten oli mahdollista keskustella.”

Lisäarvoa suunnitteluprosessiin toi suunnittelijoiden mukaan myös se, että vuorovaikutuksen jatkumon avulla suunnittelijat kokivat voivansa lisätä osallisten ymmärrystä ja oppimista kaupunkisuunnittelusta ja sen vuorovaikutuksesta. Aiemmasta osallistiedosta viestimisen koettiin esimerkiksi voivan laajentaa osallisten omia näkökulmia suunnittelusta. Osa suunnittelijoista toi myös esiin sen, että olemassa olevaa osallistietoa hyödyntämällä osallisille on mahdollista viestiä, ettei tietystä osallistilaisuudesta saatava tieto ole ainoaa osallistietoa, jota suunnittelussa hyödynnetään. Siten suunnittelijoiden mukaan osallisille ei mahdollisesti jää virheellistä kuvaa siitä, että suunnitteluun vaikuttaisivat ainoastaan kyseiseen vuorovaikutustilaisuuteen osallistuneiden näkemykset.

” [...] saadaan osallistujille tunne siitä, ettei ole vain nopeasta asiasta kyse vaan laajemmasta kokonaisuudesta ja pidemmästä kaaresta, jossa joku ehkä osallistuu useampaan tilaisuuteen ja joku ehkä osallistuu vain kerran - silloin hänkin näkee, että osa isompaa kokonaisuutta ja tuo ehkä lisää merkitystä omalle osallistumiselle.”

”Nyt tästä tavallaan saatiin se lisäetu, että saimme viestittyä asukkaille, että hei, tätä ei tehdä vain teidän 20 paikalla olevan mieltymysten pohjalta vaan tässä on taustalla iso määrä vastauksia, jotka me myös huomioimme.”

Suunnittelijat myös arvioivat, että aiempaa osallistietoa hyödyntämällä voi vaikuttaa osallisten kiinnostukseen ja motivaatioon osallistua kaupunkisuunnitteluun tulevaisuudessakin. Erään suunnittelijan mukaan tähänkin vaikutti olemassa olevasta osallistiedosta viestiminen. Eräs toinen suunnittelija kertoi saamastaan positiivisesta palautteesta, jossa seuraavaa tulevaisuuspajaa odotettiin jo innolla.

”Se luo luottamusta eli näkökulmat otetaan tosissaan ja niitä hyödynnetään eli kannattaa osallistua.”

4.2 Koetut vaikutukset kertyneeseen osallistietoon

Suunnittelijat toivat haastatteluissa esiin, että vuorovaikutuksen jatkumolla oli monia erilaisia vaikutuksia tulevaisuuspajoista saatuun osallistietoon. Moni suunnittelija piti tulevaisuuspajojen järjestämistä tärkeänä nimenomaan uuden osallistiedon näkökulmasta. He kokivat esimerkiksi, että olemassa oleva osallistieto kattoi vain osan heidän suunnitteluvaiheensa vaatimista tietotarpeistaan. Tämä johtui esimerkiksi siitä, että olemassa olevaa osallistietoa oli valmiina vain vähän suunnittelualueella esimerkiksi MEK-aineiston osalta. Toisaalta nimenomaan MEK-aineiston mainittiin vastavasti laajentavan 1. tulevaisuuspajaan osallistuneiden näkemyksiä ja suunnitteluun osallistuneiden määrää. Suunnittelijat kokivat osallistietotarpeiden muuttuvan esimerkiksi suunnittelun tarkkuustason muuttuessa ja pitivät tärkeänä lisätiedon keräämistä suunnittelun edetessä. Suunnittelijat kertoivat saaneensa tulevaisuuspajoissa tietoa esimerkiksi osallisten arvostuksista, alueen nykyisistä ominaisuuksista ja tulevaisuuden toiveista. Toisaalta suunnittelijat toivat myös esiin, ettei kaikki tulevaisuuspajoissa kertynyt osallistieto ollut heille uutta.

”Nyt kun tästä on jo vuosi, niin moni asia on kuitenkin muuttunut, niin sitä [osallistietoa] on hyvä siinä mielessä tarkentaa.”

*”Lisäarvoa se [aiempi osallistieto] toi taas siihen, että alueen ominaisuuspiirteiden kartoittamista ei tarvittu aloittaa nol-
lasta vaan nykytilatietoa oli jo valmiina paljon ja myös sellai-
silta ihmisiltä, jotka eivät osallistuneet työpajaan, jossa oli vain
noin 20 henkilöä vs. vastaajia alueella satoja MEK:ssa eli MEK
ainakin laajensi osallistujien määrää.”*

Vuorovaikutuksen jatkumon koettiin parantaneen kertyneen osallistiedon laatua ja osallistiedon oleellisuutta suunnittelun näkökulmasta. Suunnittelijat kokivat laadun parantuneen ensinnäkin tulevaisuuspajoissa syntyneen luottamuksen ilmapiirin myötä, jonka koettiin antavan osallistujille mahdollisuuden keksiä luovia ratkaisuja. Sen lisäksi useamman vuorovaikutusmahdollisuuden koettiin vaikuttaneen myös osallistiedon laatuun, sillä siten useamman eri osallisen oli mahdollista osallistua suunnitteluun. Useampi vaikuttamismahdollisuus lisäsi myös suunnittelijoiden mahdollisuutta vertailla eri aineistoja keskenään, jolloin aineistosta oli suunnittelijoiden mukaan mahdollista havaita osallistiedossa toistuvia asioita. Tämä mahdollisesti helpotti osallistiedon tulkintaa.

*”[...] mä kyllä näkisin, että sekä se visiotyöpaja [1. tulevaisuus-
paja] että tämä työpaja [2. tulevaisuus-paja], kun rakennettiin
aiemman päälle niin mä uskon, että se auttoi luomaan ilmapii-
riä siihen ja semmoista luottamusta rakentamaan niinku suun-
nittelun ja suunnittelijoiden ja asukkaiden välille, että pysty-
tään näyttämään, että se mitä on jo aikaisemmin teidän kanssa
tehty, niin tässä jatketaan siitä. Niin sehän on omiaan luomaan
sitä luottamuksen ilmapiiriä, että he näkee, että hei noi ottaa
meidän näkökannat tosissaan ja oikeasti hyödyntää niitä.”*

Osallistiedon tulkinnan koettiin myös helpottuvan aiemman osallistiedon hyödyntämisen myötä, kun suunnittelijoille avautui mahdollisuus keskustella aiemmin kerätystä osallistiedosta. Aiemmin kerätty osallistieto toisaalta myös vaikutti suunnittelijoiden mukaan heidän mahdollisuuteensa ohjata tulevaisuuspajoissa käytyä keskustelua toivomaansa suuntaan. Osallistiedon tulkinnan helpottumisen lisäksi tämän myös koettiin parantavan osallistiedon laatua, koska tulevaisuuspajoissa hyödynnetty aiempi osallistieto ja vuorovaikutuksen kehittäminen prosessisensitiivisesti mahdollistivat suunnittelun näkökulmasta oleellisen osallistiedon keräämisen. Suunnittelijat toivoivat ja toisaalta myös olettivat, että osallisille esitetty aiempi osallistieto ja suunnittelun muun aineiston esittäminen olisivat tukeneet osallisia vastaus-
ten keksimisessä.

"[...] eli oikeastaan aika paljon se VI-KA vision kautta määritelty teemoittelu tähän työpajaan ohjasi sitä keskustelua."

"Ihmisten on helpompaa myös antaa kommentteja, kun he näkee konkreettisesti jotain ehdotuksia, senkin takia hyvä jatkaa keskustelua ja kysellä lisää, kun suunnittelu alueella etenee."

Nykyisten ja toivottujen tulevaisuuden ominaisuuksien lisäksi molemmissa tulevaisuuspajoissa saatiin tietoa alueen mahdollisista konfliktikysymyksistä, mitä suunnittelijat pitivät myös arvokkaana tietona. Suunnittelijat toivat haastatteluissa myös esiin, että osalliset ideoivat tulevaisuuspajoissa myös joitakin sellaisia suunnitteluratkaisuja, joita suunnittelijat eivät olleet aiemmin ottaneet huomioon.

Toisen tulevaisuuspajan etäosallistumismahdollisuudet karttakyselyn avulla lisäsivät suunnittelijoiden mukaan suunnitteluun osallistuneiden määrää ja siten myös osallistiedon määrää. Suuremman osallistietomäärän lisäksi suunnittelijat huomasivat, että läsnä pidetyistä tulevaisuuspajoista kertyi osallistietoa eri asioista kuin karttakyselyllä. Tämä tapahtui heidän mukaansa siitäkkin huolimatta, että karttakyselystä pyrittiin tehdä mahdollisimman samankaltainen kuin läsnätilaisuudesta. Esimerkiksi erään suunnittelijan mukaan karttakyselyyn kertyi osittain päinvastaisia näkemyksiä kuin läsnätilaisuudessa. Tässä tapauksessa suunnittelija toi esiin, että tietyt suunnitteluratkaisut, jotka eivät läsnätilaisuudessa saaneet suurta suosiota olivatkin keränneet positiivisia kommentteja karttakyselyllä.

Kaavarunkosuunnitelman esittelyssäkin kävi sillä lailla, että Maptionnairessa [karttakyselyssä] oli paljon asioita, joita ei ollenkaan sivuttu työpajassa [2. tulevaisuuspajassa] esim. keskustaa, sijoittumista ja muuta on keuhutu osassa vastauksista - tilaisuudessa ei vahingossakaan keuhutu. Paikkatiedon kautta tuli erilaisia näkökulmia enemmän kuin pelkässä työpajassa."

Etänä ja läsnä tapahtuvan osallistumisen huomattiin muutenkin monimuotoistavan osallistietoa. Monimuotoisuuden lisäksi osa 2. tulevaisuuspajaan osallistuneista suunnittelijoista toi esiin pitäneensä karttakyselystä saatua osallistietoa jopa enemmän suunnittelua palvelevana ja laadukkaampana kuin läsnätilaisuudesta saatua. Suunnittelijat pohtivat, että syynä laadukkaammalle osallistiedolle saattoi olla se, että etänä vastatessa osallisilla on enemmän aikaa pohtia vastauksiaan. Suunnittelijat kiittelivätkin sitä, että osalliset olivat paneutuneet karttakyselyyn kattavasti ja monipuolisesti. Toinen suunnittelijoiden pohtima syy karttakyselyllä koetusta laadukkaammasta osallistiedosta liittyi 2. tulevaisuuspajan kaavarunkoa koskevaan osioon, jossa osallisilta ei kerätty tietoa erikseen digitaalisilla työkaluilla. Tämä

saattoi suunnittelijoiden mukaan vaikuttaa siihen, etteivät kaikki päässeet tai uskaltaneet sanoa ajatuksiaan ääneen, jolloin osallistiedon laatukin kärsi. Näistä seikoista huolimatta suunnittelijat pitivät karttakyselyä enemmän hyvänä lisänä läsnätilaisuudelle kuin sen korvaajana ja he pohtivatkin muutoksia enemmän läsnätilaisuuteen kuin karttakyselyyn.

”Tässä tokassa työpajapisteessä saatiin tosi hyvää sparrausta kaupunkikylämäisyydestä. Toinen ryhmä alkoi luotsata avoimesti, mitä kaupunkikylämäisyys on ja sitten toisessa ryhmässä selkeä kriittinen näkökulma rakennusten kerroskorkeuteen ja katujen suoraan jäsentelyyn tai tämmöiseen eli aika konkreettista kaupunkikuvallista sparrausta saatiin.”

”Ehkä siihen 3. työpisteelle olisi voinut tuoda Slido-äänestyksen [digitaalinen työkalu] mukaan ja esim. kysyä keskustan sijainnista, onko se hyvä. Tällaiset asiat olisivat tuoneet lisätietoa, mitä ihmiset ajattelevat vs. ne, jotka ovat äänessä siellä.”

Suunnittelijat toivat monin eri tavoin esiin, ettei tulevaisuuspajoissa olisi voitu edetä niin pitkälle ilman olemassa olevan osallistiedon hyödyntämistä. Suunnittelijat kuvailivat osallistiedon kerrostuvan, tarkentuvan ja toisaalta muuttuvan konkreettisemmaksi suunnittelun ja vuorovaikutusprosessin edetessä. Olemassa olevan osallistiedon hyödyntäminen mahdollisti siten oletettavasti myös tiedon rakentumisen. Tiedon rakentumista edistivät ainakin olemassa olevasta osallistiedosta keskusteleminen tulevaisuuspajoissa ja tiedon analysointi tulevaisuuspajojen jälkeen.

”Visiotimantissa oli jo suuntaviivoja sille alueelle, minkälaista halutaan, niin pystyy tarkentamaan, että minkälaiseksi paikaksi asukkaat sen kokisivat, kun siinä oli tehty tiettyjä nostoja. Ilman minkäänlaista alkupohdintaa ei olisi mennyt noin pitkälle nämä työpajan vastaukset, kuin mitä ne nyt menivät, kun siinä oli jo hyvä alku, pohdintaa ja kerättyä tietoa.”

”Tieto kumuloituu eli sitä tulee lisää ja se kerrostuu”

Suunnittelijat kommentoivat lisäksi, että vuorovaikutuksen jatkumon avulla osallistieto ei jää suunnitteluprosessissa irralliseksi osaksi vaan tieto pysyy mukana suunnittelussa. Tämän oletettiin myös lisäävän osallistumistyytyväisyyttä. Suunnittelijat ylipäätään kokivat vuorovaikutuksen jatkumon kaltaisen toiminnan järkeväksi osallistiedon näkökulmasta ja kaikkien osapuolten resursseja säästäväksi, kun eteneminen mahdollistuu eikä samoja tietoja jouduta kysymään joka kerta uudelleen.

”Uskon, että tämä tekee heidät tyytyväisiksi, että jatkuvasti halutaan tai siis joidenkin vuosien välein kysyä heiltä fiilistä alueesta ja selkeästi osoittaa, että tieto jalostuu jatkuvasti ja että se tieto pysyy mukana suunnittelussa”

”Olemme vastuullisia ja tulostavoitteellisia, ettei tarkoituksena ole jauhaa vain samaa vain koitetaan päästä eteenpäin. Mun mielestä se on suorastaan niinku veronmaksajien varojen viisasta käyttöä, että päästää eteenpäin.”

4.3 Koetut vaikutukset osallistiedon hyödyntämiseen suunnittelussa

Aiemmassa kappaleessa esitetyt suunnittelijoiden kokemat vaikutukset osallistiedon kertymiseen esimerkiksi sen laadun, tulkinnan helpottumisen ja oleellisuuden näkökulmista vaikuttivat osaltaan siihen, että kerättyä osallistietoa koettiin olevan mahdollista hyödyntää suunnittelussa. Niiden lisäksi haastatteluissa suunnittelijat toivat esiin erilaisia vuorovaikutuksen jatkumon vaiheita ja tapoja, joiden he kokivat vaikuttaneen osallistiedon hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa. Ensinnäkin suunnittelijat tunnistivat haastatteluissa, että vuorovaikutuksen jatkumon suunnitteluprosessien yhtenä ensisijaisena tavoitteena on ollut osallistiedon kerääminen ja hyödyntäminen suunnittelussa. Tällä koettiin olleen vaikutusta siihen, millainen vuorovaikutuksen jatkumosta ja sen suunnitteluprosesseista muodostui ja lopulta myös osallistiedon hyödyntämiseen suunnittelussa.

”Yleisellä tasolla on haluttu jalostaa Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun tietoja esim. visiota eli sitä, mitä on jo aikaisemmin asukkaiden kanssa tehty. Se on ollut tavoite jo sinänsä alusta saakka. [Kun] VI-KA:n [Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun] aikana tehdyssä tulevaisuuspujassa vietiin eteenpäin MEK-tuloksia, niin tässä työpajassa viedään syksyn tulevaisuuspujassa saatuja vision aineksia eteenpäin ja jalostetaan ne osaksi suunnitelmaa. Isoin tavoite on saada asukkaiden näkökulmat huomioitua suunnittelussa.”

Suunnittelijat tunnistivat, että tällaisella vuorovaikutuksen jatkumossa hyödynnetyllä systemaattisella lähestymistavalla on mahdollisesti ollut vaikutusta suunnittelijoiden tapaan suhtautua järjestettyyn vuorovaikutukseen ja osallistietoon suunnitteluprosesseissa. Yksi suunnittelijoista esimerkiksi kuvasi vuorovaikutuksen jatkumon prosessin ”pakottaneen” hänet hyödyntämään osallistietoa suunnittelussa ja pohtimaan esimerkiksi osallisten esiintuomien näkökulmien hyödyntämistä suunnittelussa. Suunnittelijat myös

kokivat, että vuorovaikutuksen jatkumolla oli vaikutusta suunnittelijoiden tapaan suhtautua osallistietoon vakavammin kuin ”perinteisemmässä” suunnitteluprosessissa. Vakavammalla suhtautumisella suunnittelijat tarkoittivat esimerkiksi osallistiedon nostamista muun suunnittelussa käytetyn tiedon kanssa samalle tasolle. Osallistiedon tuominen samalle tasolle muun suunnittelussa käytettävän tiedon ohelle vaati suunnittelijoiden mukaan kuitenkin sitä, että se on yhtä helposti saatavilla kuin muukin tieto. Yksi suunnittelijoista toi myös esiin kokemuksensa siitä, että vuorovaikutuksen jatkumo on tuonut osallistiedon konkreettisemmaksi osaksi suunnittelua, mikä on hänen mukaansa mahdollisesti vaikuttanut suunnittelun rakentumisena vahvemmin osallistiedon varaan.

”Voisiko se ensinnäkin vaikuttaa siihen, että kokemukselliseen tietoon suhtaudutaan vakavammin, että se käsitellään jotenkin systemaattisemmin? [...] että se on helposti saatavilla niin se auttaa sen tiedon nostamisessa samaan asemaan muiden lähtötietoaineistojen kanssa, mitä kaavoituksessa käytetään ns. kovana datana. Jatkumoa ja jalostamista tehdään asiantuntijatiedonkin kanssa. Ehkä jatkumoajattelu auttaa siinä, ettei sitä [osallistietoa] nähdä vaan yhtenä check-listan asiana, jossa muistiinpanot heitetään sitten roskiin vaan siihen suhtaudutaan samalla tavalla kuin tietoon vaikka liito-oravista tai pohjavesistä, liikennemääristä, palveluverkosta tai mistä ikinä. Sitäkin tietoa täytyy käsitellä jatkumona ja rakentaa ja yhdistellä sitä muihin tietoihin eli kysymys on myös siitä, kuinka se tieto integroituu muihin aineistoihin, mitkä siinä suunnittelussa on käsittelyssä.”

”Viiskorvessa kerätty osallisuustieto on paljon selkeämmin läsnä suunnittelussa kuin [toisessa suunnitteluprosessissa] tästä konkretiasta johtuen. Viiskorvessa suunnittelu voidaan rakentaa siihen osallisuustiedon varaan paljon selkeämmin tai ainakin sellainen tunne suunnittelijalla on.”

Vuorovaikutuksen jatkumossa aiemman osallistiedon hyödyntäminen ja uuden osallistiedon kerääminen uusissa tulevaisuuspajoissa olivat suunnittelulle asetettuja lähtökohtia. Suunnittelijat tunnistivatkin vuorovaikutuksen varhaisen aloittamisen tärkeäksi tekijäksi osallistiedon hyödyntämiseksi suunnitteluprosessissa. Suunnittelijoiden mukaan mitä aiemmin osallistieto oli hyödynnettävissä, sitä varmemmin sitä hyödynnettiin suunnittelussa alusta alkaen. Sama päti heidän mukaansa myös toisin päin eli jos osallistieto tulisi hyödynnettäväksi vasta suunnitteluprosessin myöhemmässä vaiheessa, olisi epätodennäköisempää, että osallistieto olisi enää vaikuttanut enää suunnitteluun. Syitä tälle he eivät perustelleet sen tarkemmin.

Haastatteluissa suunnittelijoita pyydettiin erikseen arvioimaan vuorovaikutuksen varhaisen aloittamisen vaikutuksia osallistiedon hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa. Sen vuoksi tämä vuorovaikutuksen jatkumon vaihe saattoi korostua suunnittelijoiden vastauksissa muihin tiedon hyödyntämiseen vaikuttaviin vaiheisiin ja seikkoihin verrattuna.

”Jos suunnitelma on pitkällä niin on tosi epätodennäköistä, että se muuttuu lisätiedon kautta ja mitä pidemmälle suunnittelu etenee, sitä vaikeampi siihen on ylipäänsä minkään vaikuttaa.”

Suunnittelijoiden haastatteluista käy ilmi, että osallisuuden varhaisen aloittamisen lisäksi vuorovaikutuksen oikea-aikainen järjestäminen on tärkeää, jotta osallistietoa on mahdollista hyödyntää suunnittelussa. Toisin sanoen, vuorovaikutuksen varhainen aloittaminen suunnitteluprosessissa ei ole ainoa ajallinen kriteeri, joka suunnittelijoiden mukaan vaikutti osallistiedon hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa. Sen sijaan vuorovaikutusta tulisi järjestää suunnittelijoiden mukaan sellaisessa suunnittelun vaiheessa, joka palvelisi suunnittelua parhaalla mahdollisella tavalla. Esimerkiksi suunnittelijat esittivät, että tietynlaista osallistietoa, kuten rakentamisen korkeuteen tai sijoittumiseen liittyviä ominaisuuksia on lähes mahdotonta huomioida enää maankäytön tarkastelua tai kaavarunkoa tarkemman tason suunnittelussa. Tämä johtui heidän mukaansa siitä, että monista näistä asioista on päätetty jo aiemmalla suunnittelun tasolla. Tämä tarkoittaa, että osallistiedon hyödyntämiseksi vuorovaikutusta on pystyttävä ajoittamaan myös suunnitteluhierarkkisesti oikea-aikaisesti.

”Se on tyypillinen asia, jota ei enää tutkita sitten jatkosuunnittelussa, kun kaavarunko on valmistunut, että tämä otettiin nyt niinku vielä pöydälle ja myös tämä rakentamisen korkeus ja sijoittuminen ja katsotaan tässä vaiheessa vielä hyvin avoimin mielin niin kuin eniten kommentteja herättäneet kysymykset.”

Vuorovaikutuksen jatkumossa suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen toteutuneen oikea-aikaisesti, mitä todisti erään suunnittelijan mukaan esimerkiksi se, etteivät osalliset ottaneet yhteyttä Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelusta tehdyn raportin julkaisemisen jälkeen. Toisaalta tähän saattoi vaikuttaa myös osallisten tieto siitä, että vuorovaikutusmahdollisuuksia oli tulossa myös suunnittelun seuraavissa vaiheissa. Yksi suunnittelijoista toi myös esiin, että kokonaisuuden hallinta on suunnittelussa tärkeää myös vuorovaikutuksen näkökulmasta, jotta vuorovaikutusta voisi tehdä mahdollisimman vaikuttavasti. Hän myös kuvasi sitä, miten hänen mielestään suunnittelun vuorovaikutusta tulisi käsitellä jatkumona siitä syystä, että myös kaupunki on hänen mukaansa jatkumo.

”Kaikilla suunnittelijoilla ja koko kaupunkisuunnittelukeskuskella pitäisi kasvaa ymmärrys siitä, että vuorovaikutus on jatkumo, koska kaupunki on jatkumo. Kokonaisuuden hallinta tärkeää, joka parantaisi suunnittelun ja vuorovaikutuksen laatua, jos ymmärrettäisiin, että ovat samaa kokonaisuutta, ettei tehdä postimerkkisuunnitelmia eikä postimerkkivaikutuksista.”

Vuorovaikutuksen jatkumon suunnitteluprosesseissa luvattiin osallisille erikseen, että vuorovaikutus jatkuu seuraavassa suunnitteluprosessissa tai se jatkuu saman suunnitteluprosessin myöhemmässä vaiheessa. Vaikka kolmas tulevaisuuspaaja rajautuukin oman tutkimukseni ulkopuolelle niin suunnittelijoiden haastatteluista käy ilmi, että tieto tulevasta kolmannesta tulevaisuuspaajasta motivoi suunnittelijoita ottamaan kerätyn osallistiedon huomioon suunnitteluprosessissa. Tähän liittyy myös vahvasti vuorovaikutuksen jatkumon yksi tärkeimmistä lähtökohdista, joka oli olemassa olevan tiedon hyödyntäminen suunnitteluprosessissa.

Suunnittelijat kertoivat aikovansa esittää kolmannessa tulevaisuuspaajassa edennyttä suunnitelmaa ja sitä, kuinka osallistietoa on otettu huomioon suunnittelussa. Suunnittelijat toivat erityisesti esiin, että toisessa tulevaisuuspaajassa kerätyn osallistiedon ja siellä syntyneiden uusien ideoiden perusteella he olivat tuottamassa vaihtoehtoista suunnitteluratkaisua kolmatta tulevaisuuspaajaa ja osallisille esittämistä varten. Aineistosta ei käy ilmi, olisivatko he tuottaneet näitä vaihtoehtoja ilman tietoa kolmannesta tulevaisuuspaajasta ja osallisille annetuista lupauksista. Suunnittelijat myös kokivat, että aiemmin kerätty osallistieto helpotti 3. tulevaisuuspaajan sisällöllistä suunnittelua. Kolmannen tulevaisuuspaajan he kokivat myös antavan mahdollisuuden perustella tekemiään suunnitteluratkaisuja. Lupauksen antaminen osallisille vaikutti siis sitouttavan suunnittelijoita paremmin vuorovaikutuksen järjestämiseen ja osallistiedon hyödyntämiseen suunnittelussa. Ylipäätään suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen tuovan lisäarvoa suunnitteluun.

”[...] ihan tämmöinen tieto [auttaa] meitä nyt sitten suunnittelemaan sitä seuraavaa työpajaa, että me tiedetään jo valmiiksi vähän, että missä niitä voi niitä kipupisteitä siellä kenties olla. Sitten me voidaan, vaikka esitellä kaksi vaihtoehtoa siellä seuraavassa työpajassa, että no niin, että nyt edellisessä työpajassa kävi ilmi tämmöinen juttu, niin sen perusteella me tehtiin tämmöinen vaihtoehto.”

Vuorovaikutuksen jatkumo motivoi suunnittelijoita myös kehittämään tapoja, kuinka osallistietoa huomioidaan suunnitteluprosessissa ja

varsinaisessa suunnitelmassa. He toivat esimerkiksi esiin, että karttapohjaan sidottua paikkatietomuotoista osallistietoa on helpompaa hyödyntää kaavakartan teossa kuin ei paikkaan sidottua tietoa. Suunnitteluprosessien aikana suunnittelijat saivat itse päättää, kuinka he hyödyntävät osallistietoa suunnittelussa. Ensimmäisessä tulevaisuuspaajassa suunnittelijoilla oli selkeä käsitys siitä, että osallistiedosta koostetaan suunnittelualueelle visio. Toisessa tulevaisuuspaajassa osallistiedon hyödyntämistapoja ei ollut päätetty etukäteen vaan suunnittelijat keksivät osallistiedon hyödyntämistavat vasta tulevaisuuspaajan jälkeen.

”Tässä nousseet näkökulmat eli teemat luonnonläheisyys, oma-varaisuus ja kaupunkikylämäisyys on viety kaavarungon raporttiselostusrunkoon tällöisissä otsikkoina ja sitten meillä on ajatuksena esim., että siitä kaupunkikylämäisyydestä tai kaupunkikuvasta esitetään suosituksia kaavarungossa vähän kuin kaavarungon määräysten tai suunnitteluohjeissa ja sitten mahdollisesti sitten jopa kartalla joistain asioista. Niin se on tavallaan oma erillinen kanavansa, joka ei karttasuunnitteluun suoraan liity, mutta sitä kautta tulevat käsiteltyä, kun eivät ole paikkatietona.”

Suunnittelijat oivalsivat, että eri muotoon tallennettua osallistietoa voi tuoda osaksi suunnittelua eri tavoin. Kirjallisina avoimina vastauksina tallennettua osallistietoa suunnittelijat pohtivat tuotavaksi osaksi suunnitteludokumenttien suunnitteluohjetta ja kaavarungon määräyksiä. Paikkaan sidottua osallistietoa suunnittelijat taas kokivat voivansa hyödyntää piirtäessään kaavarunkosuunnitelmaa ohjelmistolla, jossa paikkaan sidottua osallistietoa oli mahdollista tarkastella samanaikaisesti piirtämisen yhteydessä. Suunnittelijat kokivat, että nämä heidän keksimänsä eri tavat käsitellä ja hyödyntää erilaista osallistietoa voi mahdollistaa osallistiedon vahvemman rakentumisen osaksi suunnittelua erillisen prosessin tai dokumentin sijaan. Suunnittelijat kokivatkin, että osallistietoa on tärkeää tallentaa viralliseen suunnitteludokumenttiin aika-ajoin, jotta se säilyy ja toisaalta tulee myös hyödynnetyksi seuraavissa suunnitteluvaiheissa. Osallistiedon hyödyntämisen varmistamiseksi tulevaisuudessa suunnittelijat pohtivat, että järjestettävän vuorovaihtuksen menetelmiä tulisi tarkastella suunnittelun lopputuotteen eli tässä tapauksessa lähtökohtaisesti karttasuunnitelman ja selostuksen näkökulmista, jotta osallistieto palvelisi suunnittelua mahdollisimman hyvin.

”Se, mitä sillä saavutetaan, on se, että se niin kuin kaavarunkokartta on semmoinen välietappi, että se niin kun osallistiedon jatkumoon niinku jossain vaiheessa leimattu konkreettisesti dokumentiksi, joka ohjaa jatkosuunnittelua, koska sitten tavallaan vaikka mitä tekisi, niin kahdenkymmenen vuoden

aikana se häviää tai ja unohtuu se tieto, niin siinä on tärkeä olla sellaisia välietappeja missä niinku voidaan selkeästi nähdä, että tässä on nyt huomioitu se osallistieto."

Vuorovaikutuksen jatkumossa kokeiltiin myös erilaisia tapoja saada kerätty osallistieto suunnittelussa hyödynnettävään muotoon. Ensimmäisessä tulevaisuuspajassa suunnittelijat yhdistelivät ja muokkasivat osallistiedon Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun visiotimantiksi (Kuva 7). Toisessa tulevaisuuspajassa osallistiedon analysointiin haluttiin kiinnittää enemmän huomiota, minkä seurauksena osallistiedon analysoimiseksi suunnittelualan suunnittelijoille päätettiin järjestää analyysityöpaja. Suunnittelijat kokivat, että analyysityöpajan järjestäminen varmisti sen, että osallistiedon käsittelyyn ja analyysiin käytettiin ylipäättään aikaa. Suunnittelijat huomasivat myös, että osallistiedon analyysiin keskittyvässä työpajassa oli mahdollista syventyä kertyneeseen osallistietoon eri tavalla kuin pelkässä tulevaisuuspajassa. Tutkijoiden järjestämän tilaisuuden ja heidän osallistumisensa koettiin tuovan työpajaan osaamista analyysimenetelmien hallintaan. Pienryhmätyöskentelyn taas koettiin lisäävän osallistiedon analysoinnin ja tulkinnan tapoja, mikä mahdollisesti lisäsi osallistiedon tulkinnan objektiivisuutta. Objektivisuuden koettiin varmistuneen tutkijoiden tietotaidon ja resurssien jakamisella sekä yhteisesti käydyissä keskusteluissa.

Tässä kappaleessa on tunnistettu monia eri tapoja, kuinka suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen jatkumon vaikuttaneen osallistiedon hyödyntämiseen suunnittelussa. Vuorovaikutuksen jatkumo prosessina ei kuitenkaan välttämättä ollut ainoa syy suunnittelijoille kerätä ja hyödyntää osallistietoa suunnitteluprosessissa. Sen sijaan haastatteluissa kävi ilmi, että tähän vaikuttivat myös suunnittelijoiden henkilökohtaiset ominaisuudet kuten heidän motivaatiotekijänsä ja oma aktiivisuutensa osallistiedon keräämiseen ja hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa. Suunnittelijoiden henkilökohtaisilla ominaisuuksilla ja aktiivisuudella oli myös vaikutusta erityisesti siihen, että vuorovaikutuksen jatkumon kaltaista lähestymistapaa ylipäättään aloitettiin edistää tutkituissa suunnitteluprosesseissa. Haastatteluissa suunnittelijat toivat esimerkiksi esiin omia aiempia kokemuksiaan osallistiedon hyödyntämisestä suunnitteluprosesseissa, mikä motivoi heitä edistämään asiaa tässä suunnitteluprosessissa. Kaikki suunnittelijat eivät tällaisia motivaatiotekijöitä kertoneet.

"Taas ihan vastikään nousi, että tuota pitäisi valitusoikeutta rajoittaa, että se on niin raskasta ja mutta se on ihmisten perustuslaillinen oikeus, että kunnan päätöksistä pitää saada valittua. Musta se on väärä tapa koittaa niin kuin keventää meidän systeemiämme, kun me satsataan siihen ihmisten aitoon

osallisuuden oikeassa paikassa, niin sen valituksen tarve vähenee.”

Suunnittelijoiden haastatteluista voi myös huomata, ettei vuorovaikutuksen edistäminen ja osallistiedon hyödyntäminen olleet heille välttämättä itsearvoisia tavoitteita vaan sillä pyrittiin edistämään erityisesti tarkemman suunnittelutason prosessien sujuvuutta ja vähentämään valitusten määrää tulevissa suunnitteluprosesseissa. Valituksia haluttiin nimenomaan vähentää parantamalla vuorovaikutuksen laatua. Yksi suunnittelijoista toi esiin, että hän koki voivansa siirtää suunnitteluprosessia eteenpäin hyvillä mielin tarkemman tason suunnittelijalle, kun yhteistyö osallisten kanssa on aloitettu varhaisessa vaiheessa ja hyvässä hengessä.

”Totta kai, hyvällä mielellä voin antaa projektin eteenpäin, vuorovaikutus on jo aloitettu hyvässä hengessä asukkaiden kanssa. Tarkemman suunnittelun asiantuntijan on hyvä jatkaa, kun asukkaat ovat tietoisia ja ei haluttu antaa kuvaa, että suunnittelu ei olisi läpinäkyvää vaan sitä on tehty läpinäkyväksi alusta asti. Jälkiraportointi pitää olla huolellisesti tehtyä, kuten oli luvattu.”

4.4 Kokemukset vuorovaikutuksen jatkumossa hyödynnettyistä menetelmistä, tiloista ja digitaalisista työkaluista

Molemmissa tulevaisuuspajoissa käytettyjä menetelmiä, tiloja ja digitaalisia työkaluja pyrittiin valitsemaan ja kehittämään prosessisensitiivisesti suunnitteluprosessin tarpeista käsin. Haastatteluissa pyysin suunnittelijoita arvioimaan sitä, palvelivatko käytetyt työkalut ja menetelmät suunnittelua ja oliko valittujen työkalujen ja menetelmien avulla mahdollista saavuttaa suunnittelulle ja vuorovaikutukselle asetettuja tavoitteita. Tulokset-kappaleen aiemmissa osioissa tunnistin suunnittelijoiden erilaisia kokemuksia siitä, kuinka vuorovaikutuksen jatkumo on vaikuttanut osallisten kanssa käytävään vuorovaikutukseen, kertyneeseen osallistietoon ja sen hyödyntämiseen suunnittelussa. Tässä osiossa esittelen näitä suunnittelijoiden kokemuksia yksittäisten työkalujen näkökulmasta.

Nämä menetelmä-, tila- ja työkalukohtaiset kokemukset on tiivistetty kahteen erilliseen osioon työpajakohtaisesti. Suunnittelijoiden kokemukset on tiivistetty kahteen erilliseen taulukkoon (Taulukko 1 ja Taulukko 2). Taulukot kuvaavat sitä, kuinka kyseinen menetelmä, tila tai työkalu on suunnittelijoiden kokemusten mukaan edistänyt tai haitannut osallisten kanssa käytävää vuorovaikutusta ja vuorovaikutuksen jatkumoa. Tunnistettuja tekijöitä on tiivistetty ja yhdenmukaistettu suunnittelijoiden kertomien kokemusten pohjalta. Osallisten kanssa käydyn vuorovaikutuksen ja vuorovaikutuksen

jatkumon edistämistä koskevat kokemukset on tiivistetty yhtenäisiksi kategorioiksi, mutta suunnittelijoiden haastatteluista tunnistettuja haittaavia tekijöitä ei ole kategorisoitu niiden vähäisyyden ja toisistaan poikkeavuuden vuoksi.

4.4.1 Kokemukset 1. tulevaisuuspajan menetelmistä ja vuorovaikutusta tukevista työkaluista

Taulukko 1 esittää suunnittelijoiden kokemuksia siitä, kuinka ensimmäisessä tulevaisuuspajassa käytetyt menetelmät ja vuorovaikutuksen tueksi valitut työkalut edistivät tai haittasivat vuorovaikutusta osallisten kanssa ja miten niiden koettiin edistäneen tai haitanneen vuorovaikutuksen jatkumoa. Taulukkoa katsomalla on mahdollista huomata, että suunnittelijat kokivat vuorovaikutuksen jatkumoa varten valittujen ja kehitettyjen menetelmien ja työkalujen palvelleen hyvin sekä vuorovaikutusta osallisten kanssa että vuorovaikutuksen jatkumoa.

Taulukko 1. Ensimmäisessä tulevaisuuspajassa käytettyjen menetelmien ja työkalujen vaikutukset osallisten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen ja vuorovaikutuksen jatkumoon.

1. Tulevaisuuspajassa käytetty menetelmä/ työkalu	Miten edisti (+) tai haittasi (-) vuorovaikutusta osallisten kanssa	Miten edisti (+) tai haittasi (-) vuorovaikutuksen jatkumoa
Alun info:	+ Kaupunkisuunnittelusta oppiminen ja ymmärryksen lisääminen - Esittelyn ammattikielisyys	+ Vuorovaikutuksen ohjaaminen suunnittelun kontekstiin
Suunnittelualan MEK-aineiston esittely	+ Ilmapiirin ja luottamuksen luominen	+ Aiemman osallistiedon virtaaminen nykyiseen prosessiin + Vuorovaikutuksen ohjaaminen tulevaisuuspajan teemoihin - Ei varmuutta annetun tiedon sisäistämisestä tai hyödyntämisestä
Miro-alusta ja suunnittelijat fasilitaattoreina	+ Yhtäläisen osallistumisen tukeminen	+ Aiemman osallistiedon virtaaminen nykyiseen prosessiin + Osallistiedon tulkinnan edistäminen + Osallistiedon automaattinen tallentuminen ja löytyminen jatkossa
Osio 1: Nykyiset ja tulevaisuuden ominaisuudet	+ Ilmapiirin ja luottamuksen luominen	+ Osallistiedon laajentaminen ja tiivistäminen + Suunnitteluprosessille oleellista tietoa - Tulevaisuuteen suuntaavan ajattelun ohjaaminen
Osio 2: Tulevaisuuden tunnelmakartta	+ Ilmapiirin luominen	+ Osallistiedon laajentaminen ja tiivistäminen + Osallistiedon rakentuminen + Osallistiedon tulkinnan edistäminen + Yhdistäminen suunnittelun kontekstiin - Tulosten hyödyntäminen sellaisenaan hankalaa
Osio 3: Mentimeter-kysely	+ Ilmapiirin ja luottamuksen luominen	+ Osallistiedon laajentaminen ja tiivistäminen + Osallistiedon automaattinen tallentuminen

tulevaisuuden keskuksista	+ Yhtäläisen osallistumisen tukeminen	- Osallistiedon käsittelyn hitaus
Tiedote toteutuneesta tulevaisuuspaajasta	+ Motivoi osallisia osallistumaan - Ei varmuutta viestinnän saavutettavuudesta	+ Suunnitteluprosessin läpinäkyvyys ja avoimuus + Tulevaisuuden osallistumismahdollisuuksista viestiminen

Ensimmäinen tulevaisuuspaaja aloitettiin informoimalla alueen suunnittelutilanteesta. Sitä suunnittelijat pitivät tulevaisuuspaajan pitämisen kannalta tarpeellisena ja välttämättömänä työpajan eri teemoja alustavana osiona. Sen avulla oli mahdollista myös informoida osallisia suunnitellun etenemisestä ja kertoa mihin asioihin osalliset pystyvät tässä tulevaisuuspaajassa vaikuttamaan. Suunnittelijat pitivät sitä hyvänä, että esittely oli lyhyt, jotta varsinaiselle työskentelylle jäi enemmän aikaa. Ainoaksi haasteeksi haastatte luissa nousi esitetyn informaation ammattikielisyys, minkä vuoksi ei ole varma ymmärsivätkö kaikki osalliset suunnittelijoiden välittämän tiedon.

Suunnittelutilanteen läpikäynnin lisäksi toinen informatiivinen osio tulevaisuuspaajassa oli MEK-tulosten esittely suunnittelijoiden analysoimista näkökulmista. MEK-esittelyn suunnittelijat kokivat johdattavan syvemmin tulevaisuuspaajan teemoihin, joiden tietopohjaa tulevaisuuspaajan muissa osioissa oli tarkoitus työstää ja syventää. Suunnittelijoille ei kuitenkaan jäänyt varmaa käsitystä siitä, kuuntelivatko osalliset tai hyödynsivätkö osalliset aiemmin kerättyä tietoa suunnittelijoiden ajattelemalla tavalla. Tästä epävarmuudesta huolimatta suunnittelijat olettivat tämän osion olevan kiinnostava myös osallisten näkökulmasta esimerkiksi sen vuoksi, että osalliset kysivät osiosta tarkentavia kysymyksiä. MEK-esittelyä suunnittelijat pitivät myös lähtökohtana vuorovaikutuksen jatkumolle ja konkreettisenä osoituksena aiemmin kerätyn osallistiedon hyödyntämisestä suunnittelussa. MEK-tulosten näkökulmasta rakennettu työpajarakenne ja sen luoman rakenteellisen jatkumon suunnittelijat epäilivät olleen selkeämpi suunnittelijoille kuin tulevaisuuspaajaan osallistuneille.

”Työpaja olisi voinut toimia ilmankin MEK-esittelyä, mutta se oli kiva plussa koska varmaan aika harvoin he ovat osallistuneet vuorovaikutustilaisuuksiin, jossa on ollut näyttää, että tämäkin vuorovaikutus on jatkumoa vuorovaikutukselle, johon olette kaikki jo saaneet osallistua ja sitten mennään syvemmälle siihen, mitä teidän alueen asukkaat on jo kertoneet ja me halutaan kuulla lisää.”

Työpajatyöskentelyyn käytettyä Miro-alustaa suunnittelijat kehuivat hyvin käyttötarkoitukseensa soveltuvaksi, mutta hieman muita työpaja-alustoja monimutkaisemmaksi käyttäen. Se, että alustaa käyttivät vain sen käyttöön koulutetut fasilitaattorit eli suunnittelijat, koettiin hyväksi ja aikaa

säästäväksi ratkaisuksi, kun osallistujia ei tarvinnut kouluttaa alustan käytössä. Tämän järjestelyn osalta koettiin myös hyväksi se, että suunnittelijat pystyivät tarvittaessa kysymään osallisilta tarkentavia näkökulmia ja jo fasilitoidessaan kääntämään osallisten ajatuksia ja ideoita suoraan suunnittelun kielelle.

”Muut puhuu niin se vapauttaa niinku mulle asiantuntijafasilitaattorina sen, että mä pystyn oikeasti kuuntelemaan mitä ne ihmiset sanoo ja sanottamaan ns. suunnittelun kielelle sitä, mitä he puhuvat. Kun joku muu kirjaa, osallistujien ei tarvitse keskittyä työkalun käyttöön - voivat vain keskittyä olennaiseen.”

Ensimmäisessä varsinaisessa työpajaosiossa, jossa osalliset pääsivät määrittämään suunnittelun alueen nykyisiä ominaisuuksia, myös haasteita, ja tulevaisuuden säilytettäviä, kehitettäviä ja uusia ominaisuuksia, pidettiin helposti lähestyttäväksi ja helposti ymmärrettäväksi tehtäväksi. Sen koettiin myös olevan osallisille mielekäs, mitä suunnittelijat perustelivat osallisten osallistumisaktiivisuuden perusteella. Tehtävän koettiin tuovan esiin osallisten alustavia arvoja, kun ominaisuuksia jouduttiin tehtävässä myös priorisoimaan. Priorisoinnin ja tulevaisuuden ominaisuuksien kategorisoinnin koettiin mahdollistavan keskustelun pysymisen tulevaisuudessa nykytilan sijaan. Tästä huolimatta osa suunnittelijoista koki nykyhetken ja lähitulevaisuuden toiveiden korostuneen.

Suunnittelijat tunnistivat toisen työpajaosion olevan jatkumoa ensimmäiselle osiolle. Tässä toisessa osiossa kuvien siirtäminen kartalle koettiin olevan mielekäs tehtävä sekä suunnittelijoille että osallisille. Suunnittelijoiden mukaan tehtävä auttoi aiemmassa tehtävässä tunnistettujen ominaisuuksien visualisointia ja sijoittamista fyysiseen ympäristöön ilman, että kenenkään täytyi käyttää aikaa visualisointien tuottamiseen tai piirtämiseen. Suunnittelijat huomasivat, että tehtävä auttoi osallisia ajattelemaan tulevaisuuden kehitystä myönteisessä valossa. Suunnittelijat myös kokivat, että kuvien sijoittaminen kartalle auttoi osallisia hahmottamaan aluetta kokonaisuutena yksittäisten asioiden sijaan. Samanaikaisesti suunnittelijat kokivat, että heidän ymmärryksensä osallisten toiveista selkeytyi. Suunnittelijat kuitenkin kokivat, että osallisten tulevaisuuteen suuntaava ajattelu vaati fasilitaattoreilta paljon ohjaamista. Tehtävässä käytettyjen kuvien määrä koettiin liian suureksi suhteessa tehtävään käytössä olleeseen aikaan.

Kolmannessa työpajaosiossa osalliset saivat vielä kiteyttää ajatuksiaan 1–3 sanalla Mentimeter-työkalulla. Suunnittelijat kuvasivat tätä tehtävää muun muassa tulevaisuuden tunnelmakartan ydinidean kiteyttämiseksi. Keskustojen tulevaisuuksien kiteyttäminen muutamalla sanalla koettiin hyväksi, sillä

sen koettiin ohjaavan osallistujat tekemään vielä kerran valintoja ja johtopäätöksiä keskustelluista asioista tai osallisen omista ajatuksista. Suunnittelijat eivät siis olleet varmoja, tekivätkö osalliset kiteytyksiä lopulta yhteisen keskustelun vai ainoastaan omien toiveiden perusteella. Tehtävän avulla suunnittelijat kuitenkin kokivat varmistaneensa, että tulevaisuuspajaan osallistuneet saivat vielä kerran mahdollisuuden kertoa omista ajatuksistaan. Tulokset pystyttiin näyttämään osallisille heti työpajan lopuksi, mutta vähäisen osallistujamäärän ja suomen kielen vuoksi Mentimeter-työkalun ei koettu toimivan tulosten näyttämisessä osallisille lopuksi yhtä hyvin, sillä sanat eivät alkaneet korostua.

Tulevaisuuspajan jälkeen sen sisällöstä ja alustavista tuloksista julkaistiin tiedote Espoon kaupungin nettisivuilla. Tiedotteessa myös luvattiin vuorovaikutuksen jatkuvan keskustakohtaisissa kaavarunkotöissä. Suunnittelijat pitivät tällaista jälkitiedottamista ja viestintää tärkeänä osana suunnittelun läpinäkyvyyden edistämiseksi, jonka suunnittelijat toivoivat vaikuttavan myös suunnittelun hyväksyttävyyden lisääntymisenä. Lisäksi suunnittelijat toivoivat jälkiviestinnän innostavan myös muita osallistumaan kaupunkisuunnitteluun. Tiedotteen julkaisu koettiin kuitenkin mahdolliseksi vain sen vuoksi, että viestinnän asiantuntijoilla sattui olemaan resursseja tiedotteen laatimiseksi. Suunnittelijat eivät myöskään tienneet, oliko tiedotteella mahdollista saavuttaa muitakin kuin tapahtumaan osallistuneita henkilöitä.

” [...] muissa tilaisuuksissa olisi mahdollista miettiä visiokolmion järjestystä. Tämä kuitenkin hahmottuu todella hyvin osallistujille, että lähdetään perustuksista ja lopussa kiteytetään. Tämä on hyvin muokattavissa muihin työpajoihin ja tilaisuuksiin”

Suunnittelijoita ei pyydetty arvioimaan osallistiedon analysointia, sillä ensimmäisessä tulevaisuuspajassa siihen osallistuimme ainoastaan minä ja hankkeen projektipäällikkö. Omasta kokemuksestani käsin voin sanoa, että osallistiedon analysoinnin ja tiivistämisen näkökulmasta Miro-alusta toimi hyvin. Osallistietoa säilyi alustalla siinä muodossa, johon tulevaisuuspajassa oli päästy. Osallisten näkemyksiä oli helppoa käsitellä alustalla esimerkiksi osallistietoa yhdistellen ja kategorisoiden. Työpajaa varten kehitetty rakenne ja erilaiset tehtävät myös tukivat suunnittelun alueen vision muodostamista saadun osallistiedon pohjalta. Menti-työkalussa luotu kiteytys työpajan lopuksi vaati melko paljon työstämistä suomen kielten monipuolisten synonyymien ja sanamuotojen vuoksi. Osallistietoa käsittelemällä lopulta visuaalisoinnista saatiin yhtenäinen.

4.4.2 2. tulevaisuuspajan menetelmät, tilat ja digitaaliset työkalut

Taulukko 2 esittää suunnittelijoiden kokemuksia siitä, kuinka toisessa tulevaisuuspajassa käytetyt menetelmät ja vuorovaikutuksen tueksi valitut tilat ja työkalut edistivät tai häittivät vuorovaikutusta osallisten kanssa ja miten niiden koettiin edistävien tai häittävien vuorovaikutuksen jatkumoa. Kuten ensimmäisessäkin tulevaisuuspajassa, myös toisen tulevaisuuspajan osalta suunnittelijat olivat pääosin tyytyväisiä valittuihin ja kehitettyihin menetelmiin.

Taulukko 2. Toisessa tulevaisuuspajassa käytettyjen menetelmien ja työkalujen vaikutukset osallisten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen ja vuorovaikutuksen jatkumoon.

2. Tulevaisuuspajassa käytetty menetelmä/ työkalu/ tila	Miten edisti (+) tai häittäsi (-) vuorovaikutusta osallisten kanssa	Miten edisti (+) tai häittäsi (-) vuorovaikutuksen jatkumoa
Alun info:	+ Kaupunkisuunnittelusta oppiminen ja ymmärryksen lisääminen + Yhtäläisen osallistumisen tukeminen	+ Vuorovaikutuksen ohjaaminen suunnittelun kontekstiin
Viiskorpi-Kalajärven visiotieman esittely	+ Luottamuksen luominen + Yhtäläisen osallistumisen tukeminen	+ Aiemman osallistiedon virtaaminen nykyiseen prosessiin + Vuorovaikutuksen ohjaaminen tulevaisuuspajan teemoihin
Osio 1: Vision kirkastaminen Slido-työkalulla ja tulosten läpikäynti	+ Ilmapiiriin ja luottamuksen luominen + Yhtäläisen osallistumisen tukeminen - Pitkän vastauksen kirjoittaminen	+ Osallistiedon laajentaminen ja tiivistäminen + Suunnitteluprosessille oleellista tietoa + Osallistiedon rakentuminen + Osallistiedon tulkinnan edistäminen + Osallistiedon automaattinen tallentuminen
Osio 2: Tulevaisuuden kaupunkikuva	+ Osallisten ja suunnittelijoiden keskinäisen ymmärryksen lisääminen + Kaikki osalliset pääsivät vastaamaan	+ Osallistiedon rakentuminen + Osallistiedon laajentaminen ja tiivistäminen - Osallistieto ei tallentunut automaattisesti
Osio 3: Kaavarunko-luonnoksen kommentointi	+ Osallisten ja suunnittelijoiden keskinäisen ymmärryksen lisääminen - Ei tuettu yhtäläistä osallistumista	+ Yhdistäminen suunnittelun kontekstiin + Suunnitteluprosessille oleellista tietoa
CAVE-tila	+ Osallisten ja suunnittelijoiden keskinäisen ymmärryksen lisääminen	+ Osallistiedon tulkinnan edistäminen
Tiedote toteutuneesta tulevaisuuspajasta	+ Motivoi osallisia osallistumaan - Ei varmuutta viestinnän saavutettavuudesta	+ Suunnitteluprosessin läpinäkyvyys ja avoimuus + Tulevaisuuden osallistumismahdollisuuksista viestiminen
Hybridiosallistuminen 2. tulevaisuuspajaa, Maptionnaire-kysely	+ Aika- ja paikkariippumatonta - Asioista tiedottaminen haastavaa - Lähtötietoon perehtyminen raskasta osallisille	+ Osallistiedon laajentaminen ja tiivistäminen + Suunnitteluprosessille oleellista tietoa + Osallistiedon automaattinen tallentuminen + Osallistiedon tulkinnan edistäminen - Ei varmuutta annetun lähtötiedon sisäistämisestä tai hyödyntämisestä

Analyysityöpaja		<ul style="list-style-type: none"> + Osallistiedon tiivistäminen + Osallistiedon tulkinnan edistäminen + Osallistiedon automaattinen tallentuminen ja löytäminen jatkossa - Aikaa ei varattu tarpeeksi - Eriävät näkemykset analyysityöpajan tuloksista
------------------------	--	--

Kuten ensimmäinen, myös toinen tulevaisuuspaja aloitettiin osallisten tiedottamisella kuten edellisessäkin tulevaisuuspajassa. Myös toiseen tulevaisuuspajaan osallistuneet suunnittelijat nostivat esiin samoja asioita alun infon osalta kuin ensimmäiseen tulevaisuuspajaan osallistuneet suunnittelijat. Sen esimerkiksi koettiin auttavan osallisia orientoitumaan tilaisuuteen ja tuomaan heidän lähtötietonsa käsillä olevasta asiasta yhteneväiselle tasolle. Sen lisäksi suunnittelijat kokivat voitavansa muistuttaa tai opettaa osallisia siitä, miten kaavahierarkia Suomessa toimii ja mikä suunnitteluvaihe oli nyt käsillä. Lisäksi suunnittelijat pitivät jälleen hyvänä asiana sitä, että he pystyivät kertomaan osallisille, mihin asioihin heidän on mahdollista vaikuttaa eli mitkä asiat ovat tällä hetkellä suunnittelijoiden pöydällä ratkaistavina.

Yleisen infon jälkeen osallisille esiteltiin 1. tulevaisuuspajan tuloksena koottua Viiskorpi-Kalajärven visiota. Suunnittelijoiden mukaan vision esittely palveli vuorovaikutuksen jatkumoa edellisestä suunnitteluvaiheesta ja erityisesti sellaisia osallisia, jotka eivät olleet osallistuneet 1. tulevaisuuspajaan. Sen lisäksi suunnittelijat arvelivat, etteivät kaikki 1. tulevaisuuspajaan osallistuneet olleet vielä välttämättä ehtineet nähdä koottua visiota, sillä maankäytön tarkastelun loppuraportin julkaisemisesta ei ollut pitkä aika. Vision esittelyn koettiin edistävän tulevaisuuspajan teemoihin syventymistä ja siten ohjaavan tulevaisuuspajan keskustelua suunnittelun näkökulmasta toivottuun suuntaan. Kaiken kaikkiaan suunnittelijat kokivat, että visiotimantti näytti kiteytetysti alueelle tärkeitä ominaisuuksia, joita osallisille oli hyvä näyttää ja toisaalta myös keskusteluttaa ensimmäisessä työpajaosiossa.

Suunnittelijat kokivat Viiskorpi-Kalajärven visiotimantin kirkastamisen onnistuneeksi menetelmäksi ja suunnittelijat toivatkin monenlaisia huomioita ja kokemuksiaan esiin tehtävästä ja käytetystä työkalusta. He esimerkiksi kokivat, että työpajaosiossa vallitsi hyvä tasapaino työkalun käytön ja keskustelemisen välillä. He pitivät myös tärkeänä ja uudenaikaisena, että vastaustuloksia päästiin heti näyttämään ja käsittelemään toisin kuin yleensä, jolloin osalliset joutuvat odottamaan tuloksien näkemistä pitkään. Tulosten reaaliaikaisen käsittelyn koettiin myös aktivoivan osallistujia kommentoimaan ja keskustelemaan rohkeasti. Suunnittelijat kokivat tämän tehtävän luovan innostunutta ja rakentavaa tunnelmaa työpajaan. Sen koettiin myös tuottavan alustavaa tietoa osallisten arvostuksista. Suunnittelijat pohtivat, että vastaaminen anonyymisti kannusti osallisia mahdollisesti vastaamaan

tehtävään rehellisesti ja toisaalta työkalun avulla ääneen pääsivät myös sellaiset osalliset, jotka eivät välttämättä muiden kuullen halua omia näkemyksiään kertoa. Suunnittelijat myös painottivat, että tällä tavalla kaikki pääsivät vastaamaan samanaikaisesti eikä kenenkään tarvinnut turvautua aggressiiviseen ilmaisuun päästäkseen kertomaan näkemyksiään.

”Ekan ryhmän osalta oli kuuntelemassa. Siinä oli hyvää, että muodostettiin sitä, vuorovaikutuksen jatkumoa edellisestä työstä ja siinä sen vision esittelyn yhteydessä nostetut teemat jatkuivat läpi tämän työpajan aika selkeänä jatkumona myös noissa keskusteluissa ja kommentteissa eli oikeastaan aika paljon se VI-KA vision kautta määritelty teemoittelu tähän työpajaan ohjasi sitä keskustelua.”

Ensimmäisessä tehtävässä osalliset pääsivät valitsemaan visiotimantista tärkeimmiksi kokemiaan ominaisuuksia. Valitsemisen suunnittelijat olivat helpottavan osallistumista, kun osallisten ei tarvinnut välttämättä keksiä mitään uutta. Visiotimantin kolmen adjektiivin kiteytyksen määrittelyssä ainoaksi heikkoudeksi suunnittelijat kokivat sen, että puhelimen avulla Slido-työkalussa pitkän vastauksen kirjoittaminen saattoi viedä enemmän aikaa kuin sen sanoittaminen suoraan suunnittelijoille. Silti he pitivät tärkeänä, että visiossa näkyviä termejä määritettiin, jotta suunnittelijoiden ymmärrys lisääntyisi. Suunnittelijat myös kokivat, että osallistujat oli huomioitu tässä työpajaosiossa hyvin, kun heitä oli esimerkiksi opastettu työkalun käyttöön jo ennen varsinaista työpajatyöskentelyä ja tarvittaessa he olisivat myös saaneet käyttöönsä varalaitteen, jos heillä ei olisi ollut omaa mukana. Ensimmäisestä työpajaosion keskustelusta suunnittelijat toivat myös vahvasti esiin sen, ettei tulevaisuuspajan osallistujaotanta ollut kovin suuri ja osa suunnittelijoista piti otantaa vääristyneenä ja erilaisena ”normaaliin” vuorovaikutustilaisuuteen verrattuna.

2. tulevaisuuspajan toisessa työskentelyosiossa suunnittelijat pitivät hyvänä sitä, että sen aluksi kerrattiin niitä asioita, joista oli keskusteltu ensimmäisessä työskentelyosiossa. Näiden kahden osion välillä oli pidetty tauko, minkä lisäksi osa suunnittelijoista ei päässyt kuulemaan ensimmäisen työskentelyosuuden keskustelua, kun työskentelyä oli porrastettu kahdelle eri ryhmälle. Aiemman työskentelyosion koettiin luovan hyvän perustan tälle toiselle tehtävälle ja sen koettiin myös rohkaisseensa osallisia keskustelemaan ja esittämään myös eriäviä mielipiteitä esitetyistä kuvapareista. Erilaisten kaupunkiympäristöjen esittelyn CAVE:ssa Google Earthin avulla koettiin lisäävän osallistujille mielikuvia ja konkretiaa alueen tulevaisuuden mahdollisuuksista. Suunnittelijat kokivat, että osalliset perustelivat hyvin näkemyksiään hyvästä ja huonosta kaupunkiympäristöstä.

Tämän toisen työpajaosion koettiin syventävän suunnittelijoiden ymmärrystä osallisten arvostuksista. Suunnittelijat kokivat, että kaksi tehtävää

tehnyttä ryhmää keskittyivät eri asioihin, mikä laajensi tehtävästä saatuja näkökulmia. Tehtävään valikoitujen kaupunkiympäristöparien koettiin vaikuttaneen kaikista eniten siihen, mihin keskustelu tehtävässä ohjautui. Tehtävää myös kritisoitiin sen vuoksi, että sen koettiin antavan melko yksipuolisen ja rajatun kuvan kaupunkisuunnittelusta. Yksipuolisella ja rajatulla tarkoitettiin esimerkiksi sitä, ettei kaupunkisuunnittelu keskity yksinomaan kaupunkikuvaan vaan siinä otetaan kymmeniä muitakin asioita huomioon. Tehtävässä näkemyksiä kerättiin myös kättä nostamalla, minkä koettiin toimineen vain, koska tehtävään kerralla osallistuneiden määrä oli melko pieni. Suunnittelijat myös huomauttivat, etteivät käsin kerätyt äänestystulokset myöskään tallentuneet suoraan digitaaliseen muotoon, minkä oletettiin hidastavan kerätyn osallistiedon käsittelyä myöhemmin.

”Tässä tokassa työpajapisteessä saatiin tosi hyvää sparrausta kaupunkikylämäisyydestä. Toinen ryhmä alkoi luotsata avoimesti, mitä kaupunkikylämäisyys on ja sitten toisessa ryhmässä selkeä kriittinen näkökulma rakennusten kerroskorkeuteen ja katujen suoraan jäsentelyyn tai tämmöiseen eli aika konkreettista kaupunkikuvallista sparrausta saatiin. Ehkä tässä kohdassa se valittujen esimerkkien merkitys on täysin keskeinen siinä, että mitä siinä esitellään ja millaiset vastinparit muodostuvat keskustelun pohjaksi”

Työpajan kolmannessa osiossa suunnittelijat pohtivat, että kaavarunkoluonnoksen esittely 3D-mallissa voi totuttaa osallisia näkemään nykyisen asuinalueensa suunnittelualueena. Suunnittelijat kokivat myös tämän työpajaosion tarkoituksenmukaiseksi tässä varhaisen luonnosvaiheen esittelyssä ja suunnittelijat kokivatkin tärkeäksi, että osalliset saivat kertoa näkemyksiään suoraan luonnoksesta ja suunnittelualueesta. Tässä työpajaosiossa suunnittelijat kokivatkin saaneensa osallistujilta sellaista tietoa, jota vain paikalliset tai alueen käyttäjät pystyivät alueesta kertomaan. Suunnittelijat myös tunnistivat, että tämän tehtävän aikana keskusteluun nousi samoja teemoja kuin MEK-kyselyssä. Suunnittelijat myös huomasivat, että suunnitelmaa esiteltäessä on tärkeää valita sanansa ja sanasto oikein väärinymmärrysten välttämiseksi. Suunnittelijat kokivat, että tehtävän rinnalle olisi voitu tuoda myös digitaalinen työkalu, esimerkiksi Slido, jonka avulla myös hiljaisemmat osallistujat olisivat mahdollisesti aktivoituneet kertomaan omia näkemyksiään suunnitelmaluonnoksesta ja kokemuksiään suunnittelualueesta.

Suunnittelijoiden mielestä CAVE-tila toi monenlaista lisäarvoa työpajaan, sillä sen koettiin tukeneen hyvin valittuja menetelmiä. Erityisen onnistuneeksi työkaluksi se koettiin toisessa työpajaosiossa, jossa esiteltiin erilaisia kaupunkikohteita GoogleEarthin avulla. Sen koettiin luovan aidon kokemuksen kaupunkitilassa olemisesta erityisesti maantasotarkasteluissa.

Toisaalta suunnittelijat huomauttivat, että tässä tulevaisuuspajassa osalliset eivät tulleet CAVE-tilan keskelle, mikä olisi mahdollisesti parantanut kokemusta entisestään. CAVE:n laaja näyttö mahdollisti myös eri kohteiden rinnakkaisen tarkastelun ja vertailun yhtäaikaisesti. Sen sijaan 2D-ympäristöjä esitettäessä CAVE:n ei koettu tuovan lisäarvoa, minkä vuoksi osa suunnittelijoista arvioi, että käytettyjä metodeja olisi voitu toteuttaa myös ilman CAVE-tilaa joko kahta vierekkäistä näyttöä hyödyntäen tai täysin etänä pidettävänä tilaisuutena. Vaikka suunnittelijat toivat esiin, että Otaniemessä sijainnut tila mahdollisti sen, että suunnittelijat pystyivät valmistautumaan huolellisesti toisen tulevaisuuspajan järjestämiseen, silti kaikkia CAVE:n ominaisuuksia ei pystytty tilaisuudessa hyödyntämään. Esimerkiksi reaaliaikainen hybridiosallistuminen ei onnistunut, mutta sen tilalle syntyi toista tulevaisuuspajaa vastaava kaikille avoin karttakysely Maptionnaire-työkaluun.

Kuten ensimmäisessäkin tulevaisuuspajassa, myös toisen tulevaisuuspajan jälkeen tilaisuudesta julkaistiin tiedote Espoon kaupungin nettisivuille, jossa myös luvattiin vuorovaikutuksen jatkuvan syksyllä kaavarunkotyön 3. tulevaisuuspajassa. Suunnittelijat kokivat, että lupaus vuorovaikutuksen jatkumisesta on tärkeää, kunhan se on mahdollista pitää. Suunnittelijat kertoivat myös saaneensa osallisilta positiivista palautetta tulevaisuuspajan lopuksi, jossa he kertoivat odottavansa jatkotyöskentelyä innolla. Tieto kolmannesta tulevaisuuspajasta motivoi myös suunnittelijoita pohtimaan, kuinka kerättyä osallistietoa olisi mahdollista hyödyntää suunnittelussa ja kuinka kertoa siitä osallisille.

Hybridiosallistumisen eli toisen tulevaisuuspajan jälkeen julkaistun kartta-pohjaisen Maptionnaire-kyselyn tunnistettiin laajentaneen suunnitteluun osallistuneiden määrää. Menetelmä koettiin myös osallistujajaystävälliseksi, koska osallistuminen ei ollut paikasta tai ajasta riippuvaista vaan osallisen oli mahdollista vastata rauhassa silloin kun se heille sopi. Toisaalta kyselyn koettiin antavan myös paikan päällä toiseen tulevaisuuspajaan osallistuneille mahdollisuuden täydentää omia näkemyksiään. Suunnittelijat toivat esiin, että työpajan aikana ja sen jälkeen voi tulla erilaisia ajatuksia, minkä takia lisämahdollisuus osallistua oli hyvä asia. Karttakyselyn koettiin myös ylipäättään olevan kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta täydentävä metodi, ei niinkään sen korvaaja. Kahden eri menetelmän käyttö mahdollisti myös kerääntyneen osallistiedon vertailun. Lisäksi suunnittelijat tunnistivat, että tulevaisuuspajassa ja kyselystä saatu tieto poikkesivat toisistaan jonkin verran. Suunnittelijat kokivat, että Maptionnaire-kyselyn rakentaminen tai analysointi ei ollut työlästä suhteessa sen tuottamaan lisäarvoon. Hyvistä kokemuksista huolimatta työkalussa tunnistettiin myös tiettyjä rajoitteita. Suunnittelijat esimerkiksi kokivat, ettei kyselytyökalu sovellu niin hyvin suunnittelusta tiedottamiseen kuin kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus ja kaiken lähtötiedon tuominen ja selittäminen kyselyyn vastaajalle

teki kyselystä oletettavasti raskaan osallistua. Suunnittelijat myös kokivat, ettei 2. tulevaisuuspajan toisen osion rakentaminen alustalle CAVE:ssa käytettyä menetelmää vastaavaksi onnistunut kyselyssä.

Toisen tulevaisuuspajan jälkeen järjestettiin vielä alueen suunnittelijoille kohdistettu analyysityöpaja. Analyysityöpajaan osallistuneet kokivat analyysityöpajan hyödylliseksi tilaisuudeksi, joka ohjasi suunnittelijoita ottamaan aikaa osallistietoon tutustumiseen ja analysointiin. Kaikki suunnittelijat tosin olivat sitä mieltä, ettei työpajan aika ollut riittävä kaiken materiaalin läpikäymiseen. Osa suunnittelijoista kuvasikin analyysityöpajan konkreettiseen osallistiedon käsittelyyn ja analysointiin liittyvän työmäärän ja muut haasteet kuten analysointimenetelmien hallinnan.

"Keskeiset tulokset saatiin kasaan nopeasti. Tilaisuus olisi voinut olla koko päivän pituinen, kun sisällöltään niin arvokas työpaja eli jatkossa lisää aikaa."

Analyysityöpajassa toteutetun pienryhmätyöskentelyn ja yhteisen keskustelun koettiin monipuolistavan osallistiedon analysoinnin ja tulkinnan tapoja, mikä mahdollisesti lisäsi osallistiedon tulkitsemisen objektiivisuutta. Suunnittelijat kuitenkin toivat esiin, että tulosten yhteiselle jakamiselle olisi pitänyt olla enemmän aikaa, jotta eri pienryhmissä osallistiedosta tehdyt tulkinat ja analyysit olisivat tulleet kaikkien suunnittelijoiden tietoon mahdollisimman tasaisesti. Yhteisanalysoinnin lisäksi suunnittelijat pitivät hyödyllisenä, että tutkijat osallistuivat analyysityöpajan vetämiseen, sillä sen koettiin "rikastuttavan" suunnitteluprosessia. Monipuolisempien näkökulmien lisäksi suunnittelijat kertoivat arvostavansa tutkijoita työpajan järjestävänä resurssina, mitä ilman tällaista tilaisuutta ei olisi luultavimmin edes järjestetty.

"Kerätyn tiedon moninaisuus ja analysointi jatkosuunnittelun käyttöön vaatii aikaa ja analysointimenetelmien ja työkalujen hallintaa. Toisaalta työpajamuotoinen analysointi yhdessä helpotti aineistoon kiinni pääsemistä ja avasi eri tapoja aineiston käsittelyyn ja luokitteluun, mutta varsinaisen kattavan analyysin tekeminen työpajan ajassa ei ole mahdollista."

Yhteisanalyysi ja pienryhmätyöskentely Miro-alustalla koettiin toimivaksi ja ajallisesti melko tehokkaaksi tavaksi käydä kertynyttä osallistietoa läpi. Suunnittelijat kokivat, että sitä olisi tehostanut entisestään se, jos suunnittelijat olisivat voineet tutustua materiaaliin jo ennen työpajaa. Suunnittelijoilla syntyi lopulta toisistaan poikkeavia näkemyksiä siitä, mitä analyysityöpajassa saavutettiin. Osa suunnittelijoista koki, että analyysityöpajassa pystyttiin kiteyttämään oleelliset asiat toisen tulevaisuuspajan ja sitä vastaavan karttapohjaisen kyselyn aineistoista. Osa suunnittelijoista taas koki analyysityöpajan olleen vasta alku osallistiedon tarkemmalle analysoinnille.

Eriävistä näkökulmista huolimatta suunnittelijat kokivat analyysityöpajan hyödylliseksi tilaisuudeksi tutustua ja analysoida kertynyttä osallistietoa. He toivat esiin, että pelkkään tulevaisuuspajaan osallistuminen ei olisi tuonut näin kattavaa kuvaa osallisten näkemyksistä. Vaikka suunnittelijoiden näkemykset analyysityöpajan saavutuksista erosivatkin toisistaan, suunnittelijat kokivat, että nyt kyseisen osallistiedon pariin palaaminen olisi helpompaa jatkossakin.

"Pienryhmätyöskentely Miro-alustalla oli toimiva muoto työpajatyöskentelyyn ja verrattain lyhyessä ajassa ehti päästä pienryhmässä kiinni yhteen osa-alueeseen."

4.5 Tunnistettuja riskejä

Osana haastatteluita suunnittelijoilta kysyttiin, tunnistivatko he vuorovaikutuksen jatkumossa joitain konkreettisia tai mahdollisia riskejä. Yksikään suunnittelijoista ei kokenut, että aiemman osallistiedon hyödyntäminen olisi aiheuttanut riskejä tutkimuksen kohteena oleville suunnitteluprosesseille. Osa suunnittelijoista toi kuitenkin pohdinnoissaan esiin, että aiemman osallistiedon hyödyntämisellä voi mahdollisesti jopa vähentää suunnittelun vuorovaikutukseen liittyviä riskejä. Heidän mukaansa riski siitä, että jokaisessa vuorovaikutustilaisuudessa pyrittäisiin lähteä uuteen suuntaan, pienenee, kun pohjalla on jo moninaista osallistietoa, jonka mukaan toimitaan. Myös yllättäviä uusia näkemyksiä nähtiin voivan välttää suunnittelun myöhemmässä vaiheessa, kun vuorovaikutus on aloitettu varhaisessa vaiheessa ja se on jatkuvaa.

"Vältetään sudenkuoppia, että tulee liian pitkällä suunnitelmassa joku niinku vahva näkemys puskiasta, joka kuitenkin päätöksenteossa tulee varmasti vastaan sitten kun konkreettisia kaavahankkeita viedään eteenpäin."

"Yleisesti voi sanoa, että tulevaisuudessa joudumme mitä luultavimmin kauppaamaan ei aina hirveän suosittua uutta kaupunkirakennetta ainakin monelle ihmiselle se voi olla kitkerä pala niellä - tällainen rinnalla kulkeva ajatustenvaihto, joka kehittyy koko ajan johonkin suuntaan, voisi olla suureksi avuksi, kun pyritään ajamaan näitä asioita läpi."

Siitä huolimatta, että suunnittelijat eivät tunnistaneet vuorovaikutuksen jatkumossa konkretisoituneita riskejä, osa suunnittelijoista tunnisti mahdollisia riskejä. Nämä mahdolliset riskit he kuitenkin arvioivat epätodennäköisiksi. Esimerkiksi yksi suunnittelijoista pohti, saattaisivatko osallistujat olla

kertomatta omia mielipiteitään, jos tilaisuudessa esitettävä osallistietoaineisto poikkeaisi paljon osallistujan omasta näkökulmasta. Tunnistamaansa riskiä suunnittelija ei kuitenkaan pitänyt todennäköisenä, sillä hänen mukaansa aiempi osallistieto, tässä tapauksessa MEK-aineisto, sisälsi itsessään jo monenlaisia ja toisistaan poikkeavia näkemyksiä ja niistä kommunikoiitiin myös osallisille. Toinen suunnittelija ei pitänyt aiemman tiedon hyödyntämistä itsessään riskinä vaan hänen mielestään menetelmään liittyvä riski liittyi ennemmin osallistujiin ja heidän haluunsa sisäistää ja hyödyntää heille annettua osallistietoa suunnittelijoiden toivomalla tavalla.

"En näe, että ainakaan estää mitään. Kävisikö siinä niin, etteivät ihmiset tuo ideoitaan esille sen takia, että kyselyssä on saattanut jotakin muuta, joka on ristiriidassa osallistujan näkemyksen kanssa? Siinä aineistossa on itsessäänkin hyvin monenlaisia näkökulmia eli en usko, että estää mitään."

"Tässä oli kyse tiedon sisäistämisestä, että olivatko he avoimia kuulemaan tietoa, joka heille annetaan heidän alueestaan vai ajattelivatko he vain suurimmilta osin sitä, että ovat tulleet ker- tomaan oman mielipiteensä."

Yksi haastateltavista suunnittelijoista pohti vuorovaikutuksen jatkumon alkuvaiheen onnistumisen tärkeyttä. Hänen mukaansa riski jatkumon alussa saattaisi olla se, että keskustelu ohjautuu, oletettavasti suunnittelijan tai suunnittelun kannalta, epätoivottuun suuntaan, jolloin keskustelun ohjauksesta toivottuun suuntaan voi tulla myöhemmässä vaiheessa haastavaa. Sama suunnittelija pyrki tunnistamaan myös pidemmän aikavälin vuorovaikutuksen jatkumoon liittyviä riskejä. Hän pohti, saattaisiko uusien osallisten osallistumishalukkuus kärsiä, jos suunnitteluun olisi osallistunut vuosien ajan vain tietyt osalliset ja suunnittelijat.

"Sitten kolikon kääntöpuolena voi olla, että jotkut asukkaat kokevat asukastilaisuudet ehkä vähän luotaantyöntävinä, jos ei ole aikaisemmin ollut mukana. Jos suunnittelijat ovat keskustelleet monta vuotta samoja ihmisten kanssa, niin onko miten helppoa tulla mukaan tai hypätä tämmöiseen liikkuvaan ju- naan?"

Myös toinen, eri haastatteluun osallistunut suunnittelija tunnisti mahdollisen pitkään aikaväliin liittyvän riskin, joka osallistumiskokemuksen sijaan liittyi tilaisuuksista saatavaan osallistietoon. Tämä suunnittelija piti riskinä sitä, että pitkällä aikavälillä suunnittelijat keskittyisivät ainoastaan yhdenmukaisten mielipiteiden säilyttämiseen vuorovaikutuksen jatkumossa. Hänen mukaansa tämä saattaisi johtaa ristiriitojen ylläpitämiseen seuraavissa

suunnittelun vaiheissa, kun toisistaan poikkeavia näkökulmia ei olisi huomioitu samalla tavalla kuin yhteneväisiä. Hän piti tärkeänä, että osallisten ristiriitaisiakin näkemyksiä uskallettaisiin esittää suunnittelussa, sillä osallisten toisistaan eroavat näkemykset ovat hänen mukaansa luonnollinen osa suunnittelun vuorovaikutusta.

”Se mitä, minä jään vähän miettimään on se, että voiko tuollainen tavallaan pitkä tiedon kulku ja sen jatkaminen säilyttää niitä ristiriitoja? Ohjaako se tavallaan meitä asiantuntijoina löytämään niistä eri vaiheista vaan niitä yhtäläisyyksiä ja mikä voisi olla se keino, millä me saataisiin näkyviin, että hei, tässä on ollut tällainen vastakkainasettelu, tai ristiriita, tai osa asukkaista on ollut tätä mieltä ja osa asukkaista tätä mieltä, koska sehän on usein se todellisuus.”

Riskiksi tai haastavaksi tekijäksi osa suunnittelijoista nimesi myös lisääntyvän työmäärän ja ajallisesti pidentyvän suunnitteluprosessin. Tämä kommentti liittyi erityisesti tutkimuksen kohteenakin oleviin oikeusvaikutuksettomiin suunnitelmiin, joissa vuorovaikutuksen järjestäminen ei ole lain velvoittamaa. Toisaalta sama suunnittelija piti vuorovaikutuksen järjestämistä tärkeänä tässäkin suunnitteluprosessissa. Toinen suunnittelija taas arvioi, että vuorovaikutuksen jatkumon kaltainen toiminta voi pidemmällä aikavälillä vähentää suunnittelijan työtä, kun paikalliset erityispiirteet ja osallisten kokemukset ovat jo suunnittelun tiedossa alusta saakka. Myös kolmas suunnittelija toi esiin lisääntyvän työmäärän ja haasteet valmistelussa, mutta siitä huolimatta hän koki valittujen menetelmien toimineen hyvin vuorovaikutuksen edistämiseen suunnitteluprosessissa.

”Hyviä metodeja ja palautetta sai kerättyä monella eri tavalla, saatiin erilaisia mielipiteitä ja varmasti kannattaa tästä jatkaa eteenpäin tällä konseptilla ja jalostaa tietoa ja kokemuksia. Tällainen työskentelytapa vaatii paljon enemmän valmistelua, ei ole niin yksinkertaista, kun täytyy tehdä valmiiksi tietynlaiset pohjasysteemit, mutta näyttää hyvin toimivan.”

5 Johtopäätökset

Tämän diplomityön yhtenä tavoitteena on ollut kehittää ja tutkia toimintatutkimuksen keinoin Espoon Viiskorven kehittämistä koskevien maankäytön suunnitteluprosessien vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksen kehittämisen lähtökohtana on ollut erityisesti Staffans (ym., 2020) esittämä prosessisensitiivinen lähestymistapa, jossa vuorovaikutusta kehitetään suunnittelussa vuorovaikutteisesti rakennettavan tiedon näkökulmasta. Myös muiden tutkijoiden tunnistamia vuorovaikutukseen liittyviä haasteita ja ratkaisuja, kuten esimerkiksi Väyrysen (2010) esittämiä ajatuksia tiedon tietoisesta välittämisestä prosessin sisällä ja prosessien välillä, on hyödynnetty vuorovaikutuksen kehittämisessä.

Tutkimuksen kohteena olevien suunnitteluprosessien lähtökohtien ja tarpeiden, kuten osallisten ja suunnittelijoiden keskinäisen luottamuksen ja suunnittelun hyväksyttävyyteen liittyvien puutteiden, tunnistaminen prosessisensitiivisesti kannusti suunnittelijoita kehittämään vuorovaikutuksesta sekä osallisia että suunnittelijoita itseään paremmin palvelevan kokonaisuuden. Tunnistettujen lähtökohtien perusteella suunnittelijat kehittivät suunnitteluprosessin osallistietoon ja sen hyödyntämiseen prosessisensitiivisesti suhtautuvan lähestymistavan, vuorovaikutuksen jatkumon. Vuorovaikutuksen jatkumossa pyritään varmistamaan kertyvän osallistiedon tehokas ja katkeamaton rakentuminen, virtaaminen ja hyödyntäminen suunnitteluprosessin eri vaiheissa ja suunnitteluprosessien välillä. Vuorovaikutuksen jatkumossa osallistieto ikään kuin muodostuu Väyrysen (2010) kuvaamaksi sillaksi, joka yhdistää vaiheet ja prosessit toisiinsa.

Vuorovaikutuksen jatkumossa on tartuttu Väyrysen (2010) ja Staffansin (ym., 2020) esittämien haasteiden lisäksi moniin muihinkin suunnitteluprosessien vuorovaikutukseen liittyviin ongelmiin kuten vuorovaikutuksen oikea-aikaisuuden (Innes&Booher, 2004) ja osallistiedon vaikuttavuuden varmistamiseen (Kahila-Tani, 2015) sekä esimerkiksi osallistiedon tulkitsemiseen ja analysointiin (Harsia & Nummi, 2022). Käytännön tasolla vuorovaikutuksen jatkumon edistäminen on vaatinut paljon resursseja ja osallistiedon käsittelyn, analysoinnin ja suunnittelussa hyödyntämisen kehittämistä sekä osallistiedon laajentamista ja tiivistämistä vuorovaikutteisesti suunnittelussa tunnistettujen tarpeiden mukaan. Diplomityössä esitetyt tulokset antavat resurssi-intensiivisyydestään huolimatta lähtökohtaisesti positiivisen kuvan vuorovaikutuksen jatkumon edistämisestä suunnitteluprosessissa.

Vuorovaikutuksen ymmärtäminen jatkumona voi edistää suunnittelun näkökulmasta oleellisen osallistiedon kertymistä vuorovaikutuksessa sekä helpottaa osallistiedon tulkintaa ja siten myös osallistiedon hyödyntämistä

suunnittelussa. Osallistiedon rakentamisen, virtaamisen ja hyödyntämisen edistäminen suunnitteluprosessin eri vaiheiden ja prosessien välillä mahdollistaa suunnittelun vahvemman rakentumisen osallistiedon varaan. Vuorovaikutuksen sitominen vahvemmin osaksi muuta suunnitteluprosessia voi edistää osallisten ja suunnittelijoiden välisen luottamuksen rakentumista, mitä edistää myös osallistiedon hyödyntämisestä viestiminen osallisille. Vuorovaikutuksen jatkumon kaltainen lähestymistapa ja olemassa olevan osallistiedon analysointi voivat auttaa suunnittelijoita tunnistamaan suunnitteluprosesseissa aiheet ja vaiheet, jotka kaipaavat osallistiedon laajentamista. Suunnittelun sekä osallisten tarpeita ennakoimalla voidaan parhaassa tapauksessa saavuttaa suunnittelun eri osapuolia tyydyttäviä suunnitteluratkaisuja. Toistaiseksi on kuitenkin huomioitava, että vuorovaikutuksen kaltaisen lähestymistavan edistäminen on vahvasti yksittäisen suunnittelijan vastuulla, mutta eri suunnittelijoiden saamien mahdollisten positiivisten kokemusten myötä sen hyödyntäminen voi yleistyä suunnittelussa laajemminkin.

Vuorovaikutuksen jatkumosta muodostui monimutkainen eri vuorovaikutuksen menetelmiä, tiloja ja digitaalisia työkaluja hyödyntävä monivaiheinen kokonaisuus. Tämän vuoksi, kuten laadullisessa tutkimuksessa yleensäkin, syy-seuraussuhteet ovat usein osittain tulkinnanvaraisia ja työn lopputuloksiin on vaikuttaneet monet suunnitteluprosessien varrella tapahtuneet seikat. Toisaalta prosessisensitiivisen lähestymistavan lähtökohdistakin kehitetty vuorovaikutuksen jatkumolla pyrittiin vastaamaan nimenomaan tutkimuksen kohteena olevien suunnitteluprosessien tarpeisiin. Sen vuoksi diplomityössäni kehitettyjä menetelmiä kannattaa enemmän soveltaa käsillä olevaan suunnitteluprosessiin kuin hyödyntää sellaisenaan. Vuorovaikutuksen jatkumon kehittämiseen on osallistunut laaja joukko kaupunkisuunnittelun asiantuntijoita ja Aalto-yliopiston vuorovaikutteiseen suunnitteluun erikoistuneita tutkijoita, mikä voi parantaa diplomityössäni esitettyjen menetelmien laadukkuutta ja hyödyntämismahdollisuuksia myös muussa suunnittelussa.

Vuorovaikutuksen järjestäminen jatkumona muokkaa suunnitteluprosessia ja tapaamme suhtautua, analysoida ja hyödyntää osallistietoa osana suunnittelua. Aiemman osallistiedon hyödyntämisen osoittamisella suunnittelun osallisille on tässä diplomityössä tunnistettu olevan monia positiivisia vaikutuksia järjestettyyn vuorovaikutukseen, osallistietoon ja osallistiedon hyödyntämiseen suunnittelussa. Osallistiedon hyödyntäminen suunnittelussa on vuorovaikutuksen vaikuttavuuden varmistamista, mikä taas edistää kestävän kehityksen mukaista sosiaalisesti kestävästä kaupunkisuunnittelusta, jossa osalliset saavat osallistua omaa elinympäristöään koskeviin päätöksiin.

Lähteet

- Anttila, P. (2014). Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. METODIX – metoditietä mystä kaikille [verkkójulkaisu]. <https://metodix.fi/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/#9.2.1%20Tapaustutkimus> (viitattu 11.2.2023)
- Espoon kaupunki. (2022a). Väestö: Espoon väkiluku oli vuoden 2022 lopussa 305 274 henkeä. <https://www.espoo.fi/fi/vaesto#vestennusteet-17438> (Viitattu 5.3.2023)
- Eräranta, S., & Kauppi, A. (2017). Transdisciplinary methods in Big room collaboration – Piloting smart city planning methodology in Aalto Built Environment Laboratory. CUPUM 2017.
- Goodspeed, R. (2008) Citizen participation and the Internet in urban planning. Unpublished Master's Thesis. University of Maryland. Lähteestä: <http://goodspeedupdate.com/wpcontent/uploads/2008/11/goodspeedinternetparticipation.pdf> (viitattu 14.4.2023)
- Hasler, S., Chenal, J., & Soutter, M. (2017). Digital tools and citizen participation: Towards sustainable and responsive urban planning. https://doi.org/10.5176/2425-0112_UPPD17.18.
- Healey, P. (1992). Planning through Debate: The Communicative Turn in Planning Theory. *Town Planning Review*, 62, 143-162. <https://doi.org/10.3828/tpr.63.2.422x602303814821>
- Heikkinen, H. L. T., Rovio, E., & Syrjälä, L. (2007). Toiminnasta tietoon: toiminta tutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat (2., tark. p. ed.). Kansanvalistusseura.
- Hofmann, M., Münster, S., & Noennig, J. R. (2019). A Theoretical Framework for the Evaluation of Massive Digital Participation Systems in Urban Planning. *Journal of Geovisualization and Spatial Analysis*, 4(1), 3. <https://doi.org/10.1007/s41651-019-0040-3>
- Innes, J. E., & Booher, D. E. (2004). Reframing public participation: strategies for the 21st century. *Planning Theory & Practice*, 5(4), 419-436. <https://doi.org/10.1080/1464935042000293170>
- Kahila-Tani, M. (2015). Reshaping the planning process using local experiences: Utilising PPGIS in participatory urban planning. Aalto University. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-6604-2>
- Kallinen, T., & Kinnunen, T. (2021). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Jaana Vuori. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> Viitattu 27.5.2023
- Kleinhans, R., Falco, E., & Babelon, I. (2022). Conditions for networked co-production through digital participatory platforms in urban planning. *European Planning Studies*, 30(4), 769–788. <https://doi.org/10.1080/09654313.2021.1998387>
- Kyttä, M., & Kahila, M. (2006). PehmoGIS elinympäristön koetun laadun kartoittajana. Espoo: Otamedia Oy.
- Kahila-Tani, M. (2015). Reshaping the planning process using local experiences: Utilising PPGIS in participatory urban planning. Väitöskirja. Aalto-yliopiston julkaisusarja 223/2015.

- Nummi, P. (2020). Hallitsematon tekijä? - Sosiaalisen median rooli kaupunki-suunnittelussa. Rakennetun ympäristön laitos. Aalto-yliopisto. Väitöskirja. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-64-0032-7>
- Nummi, P., Harsia, E., Rossi, S., & Staffans, A. (2023). Participants' experiences of hybrid public participation, case Viiskorpi framework plan, Espoo, Finland CUPUM 2023,
- Rydin, Y. (2007). Re-examining the role of Knowledge Within Planning Theory. Planning Theory 6.
- Saad-Sulonen, J. (2014) Combining participations. Expanding the locus of participatory e-planning by combining participatory approaches in the design of digital technology and in urban planning. Doctoral Dissertation. Aalto University.
- Saaranen-Kauppinen, A., & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto [pdf-verkkójulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 10.2.2023)
- Staffans, A., Kahila-Tani, M., & Kyttä, M. (2020). Participatory urban planning in the digital era. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/978178897108910.4337/9781788971089.00030>
- Staffans, A., Kahila-Tani, M., Geertman, S., Sillanpää, P & Horelli, L., 2020, Communication-Oriented and Process Sensitive Planning Support. International journal of E-planning Research, vol. 9, no. 2, pp. 1-2. <https://doi.org/10.4018/IJEPR.2020040101>
- Tuomioistuineläitos. (2023). Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaavaan kohdistu neet valitukset hylättiin. <<https://oikeus.fi/hallintooikeudet/helsinginhallinto-oikeus/fi/index/tiedotteet/2023/espoonpohjois-jakeski osienyleiskaavaankohdistuneetvalituksethylattiin.html>> (Viitattu 19.10.2023)
- Väyrynen, E. (2010). Towards an Innovative Process of Networked Development for a New Urban Area. Four Theoretical Approaches. Doctoral Dissertation. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-3186-6>

Suunnitteluprosessien julkaisut ja asiakirjat:

- Espoon kaupunki. (2022b). Viiskorpi-Kalajärvi maankäytön tarkastelu 4.5.2022. Espoon kaupungin nettisivut. <<https://static.espoo.fi/cdn/ff/NUB-CHNvPovKmFdZ32FsDcGsoUWSALrUtetGBli1DMUk/1655903708/public/2022-06/Viiskorpi-Kalajarvi%20maank%C3%A4yt%C3%B6n%20tarkastelu%20julkaisuraportti.pdf>>
- Espoon kaupunki (2022c). Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelun menetelmäraportti. *Luovutetaan pyydettyäessä*
- Espoon kaupunki. (2021a). Viiskorpi-Kalajärvi maankäytön tarkastelu ja Mun Espoo kartalla –tuloksia 6.9.2021. <https://static.espoo.fi/cdn/ff/pJb7Vy-jFhVjhZcRJO90QnARjq8AtO__uFLPyaFOHNpA/1634890076/public/2021-

10/Tulevaisuuspaja%206.9.2021%20maank%C3%A4yt%C3%B6n%20tar-
kastelu%20ja%20Mun%20Espoo%20tulokset%20C%20saavutettava.pdf>
Espoon kaupunki. (2021b). Asukkaat toivovat tulevaisuuden Viiskorpi-Kalajär-
vestä kylämäistä ja luonnonläheistä asuinympäristöä
[https://www.espoo.fi/fi/uutiset/2021/09/asukkaat-toivovat-tulevai-
suuden-viiskorpi-kalajarvesta-kylamaista-ja-luonnonlaheista-asuin-
ymparistoa](https://www.espoo.fi/fi/uutiset/2021/09/asukkaat-toivovat-tulevai-
suuden-viiskorpi-kalajarvesta-kylamaista-ja-luonnonlaheista-asuin-
ymparistoa)
Espoon kaupunki. (2021c). Mun Espoo kartalla -tulokset auttoivat ideoimaan tule-
vaisuutta Viiskorpeen ja Kalajärvelle. [https://www.espoo.fi/fi/artik-
kelit/mun-espoo-kartalla-tulokset-auttoivat-ideoimaan-tulevai-
suutta-viiskorpeen-ja-kalajarvelle](https://www.espoo.fi/fi/artik-
kelit/mun-espoo-kartalla-tulokset-auttoivat-ideoimaan-tulevai-
suutta-viiskorpeen-ja-kalajarvelle)

1. Liite 1. Haastattelurunko 1. tulevaisuuspaja

6.9.2021 Tulevaisuuspajan haastattelukierros
30.5.2022 Venla Salomaa

Haastattelun runko

1. Haastateltavien tausta ja vuorovaikutuksen tavoitteet
2. Tulevaisuuspajan tavoitteet
3. Käytetyt metodit ja työkalut
4. Aiemmin kerätyn tiedon hyödyntäminen vuorovaikutustilaisuudessa
5. Tiedon hyödynnettävyys suunnitteluprosessissa

Yleiset kysymykset

- Koko nimi ja titteli Espoolla, työtehtävät/rooli Espoossa ja Tulevaisuuspaja 1:ssä
- Mitä tavoitteita Espoolla on kaupunkisuunnittelun vuorovaikutukseen liittyen yleisellä tasolla?

Asukkaiden tulevaisuuspaja 6.9.2021

- Asukastilaisuudessa käytiin läpi PQKE:n tilanne, tarve maankäytön tarkastelulle ja Mun Espoo kartalla – kyselyn tuloksia Viiskorpi-Kalajärven alueella.
- Teemisissä järjestetyssä tilaisuudessa oli parhaimmillaan vähiin yli 20 osallistujaa.
- Aalto-yliopiston professori Marketta Kyttä ja väitöskirjantutkija Saana Rossi osallistuivat tilaisuuteen tutkijaroolissa.
- Työpajatyöskentely toteutettiin neljässä pienryhmässä MIRO-alustalla.
- Tilaisuudesta julkaistiin tiedote Espoon nettisivuille: [LINKKI](#) – raportti julkaistu keuh 22
- Tiedotteessa todetaan mm. "Viiskorpi-Kalajärven maankäytön tarkastelujen jälkeen työ jatkuu niin, että sekä Viiskorven että Kalajärven alueille tehdään omat kaavarungot yhteistyössä alueen asukkaiden kanssa."

Tulevaisuuspajan tavoitteet

1. Miksi tässä prosessissa on haluttu edistää vuorovaikutusta, vaikka sitä ei oikeudellisesti ole vaadittu?
 - Onko Espoolla ollut tapana tuoda avoin vuorovaikutus osaksi oikeusvaikutuksettomia suunnitelmia?
2. Minkälaisia tavoitteita tälle Viiskorpi-Kalajärven Tulevaisuuspajalle oli asetettu?
 - Mitä vuorovaikutuksella haluttiin saada aikaan?
 - Mistä haluttiin saada lisää tietoa?

Tulevaisuuspajan tavoitteet ja runko

Työpajan runko:

- Tavoitteena oli visiodia alueen tulevaisuuden kehitystä olemassa olevan MEK-asukastiedon pohjalta yhdessä asukkaiden kanssa
- Varmistaksemme onnistuneen työpajan, pyrimme tunnistamaan ja ennaltaehkäisemään seuraavia riskejä:
 - Miten keskustella yleiskaavatasoisesti, katsot suunnittuna pitkälle tulevaisuuteen?
 - Kuinka välttää asukkaiden "toiveiden tynnyri"?
 - Kuinka jatkaa työskentelyä jo olemassa olevan (MEK) asukastiedon pohjalta?

Työpajassa käytetyt vuorovaikutuksen työkalut ja metodit

1. Miten valitut metodit ja työkalut palvelivat suunnittelua*? (+)
 - Etäkäytännöt, Teams
 - info aiassa
 - MEK-tulosten esittely
 - MIRO-alusta & fasilitaattorit
 - Työpajaosiot 1, 2 & 3
 - Menti-työkalu
 - Tiedote toteutuneesta tulevaisuuspajasta, lupaus vuorovaikutuksen jatkumisesta kaavarungossa
- Oliko valituilla metodeilla ja työkaluilla mahdollista saavuttaa vuorovaikutukselle ja suunnittelulle asetettuja tavoitteita?

Osallisilta aiemmin kerätty tieto Tulevaisuuspajassa (MEK-tulokset)

1. Miksi työskentelyä haluttiin jatkaa aiemmin kerätyn MEK-aineiston päälle?
2. Mitä vaikutuksia koitte, että alueen MEK-tulosten hyödyntämisellä oli työpajaan ja siitä saatuun tietoon?
 - Toiko se jotakin lisäarvoa suunnitteluun tai estitkö se joltain?
3. Miten valitut metodit ja työkalut palvelivat vuorovaikutuksen jatkamista tästä eteenpäin?

Kerätyn tiedon hyödyntäminen suunnitteluprosessissa

- Miten koette, millaisia vaikutuksia sillä on osallisilta kerätyn tiedon hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa, että vuorovaikutus on aloitettu suunnitteluprosessin varhaisessa vaiheessa?
- Entä sillä, että vuorovaikutus nähdään jatkumona, jossa uusi tilaisuus rakentuu aiemmin osallisilta kerätyn tiedon päälle?

2. Liite 2. Haastattelurunko 2. tulevaisuuspaja

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Findit Centre
for Smart Cities

21.6.2022 Tulevaisuuspajan
haastattelukierros
23.8.2022 Venla Salomaa

Haastattelun runko

1. Haastattavien tausta ja vuorovaikutuksen tavoitteet
2. Tulevaisuuspajan tavoitteet
3. Käytetyt metodit ja työkalut
4. Aiemmin kerätyn tiedon hyödyntäminen vuorovaikutustilaisuudessa
5. Tiedon hyödynnettävyyden suunnitteluprosessissa
6. Analysointityöpaja 24.8.2022

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Yleiset kysymykset

- Koko nimi ja titteli Espoolla, työtehtävät/rooli Espoossa ja Tulevaisuuspaja 2:ssä
- Mitä tavoitteita Espoolla on kaupunkisuunnittelun vuorovaikutukseen liittyen yleisellä tasolla?

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Viiskorven tulevaisuuspaja
21.6.2022

- Asukastilaisuudessa käytiin läpi Viiskorven alueen suunnittelutilanne eri kaavatasoilla ja maankäytön tarkastelun tuloksia esim. visio.
- Tilaisuus järjestettiin Espoon Otaniemessä, jossa CAVE-tila sijaitsee. Työpajaan osallistui n. 20 osallistujaa. Lisäksi paikalla oli Aalto-yliopiston tutkijoita, Espoon kaupunkisuunnittelijoita ja diplomityöntekijöitä.
- Työpajatyöskentely toteutettiin kahdessa eri ryhmässä, jotka työskentelivät porrastetusti kolmella eri työpajapisteellä.
- Tilaisuuden jälkeen nettiin julkaistiin työpajaa vastaava Maptionnaire-kysely.

ESPOO
ESBO

Viiskorven tulevaisuuspaja 21.6.2022 klo 17-20.30

A?
Aalto-yhtiö

Findit Centre
for Smart Cities

Tulevaisuuspajan tavoitteet

1. Miksi tässä prosessissa on haluttu edistää vuorovaikutusta, vaikka sitä ei oikeudellisesti ole vaadittu?
 - Onko Espoolla ollut tapana tuoda avoin vuorovaikutus osaksi oikeusvaikutusettomia suunnitelmia?
2. Minkälaisia tavoitteita tälle Viiskorven Tulevaisuuspajalle oli asetettu?
 - Mitä vuorovaikutuksella haluttiin saada aikaan?
 - Mistä haluttiin saada lisää tietoa?

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Tulevaisuuspajan tavoitteet ja runko

Työpajan runko:

- Tavoitteena tulevaisuuspajassa oli jatkaa viime syksynä aloitettua yhteistyötä osallisten kanssa ja hyödyntää siinä jo kerättyä tietoa sekä lisäksi dokumentoida työpajaa mahdollisimman kattavasti.
- Työpajan kolmen työpajapisteen tavoitteet:
 1. Vision kirkastaminen
 2. Osallistujien mielipiteiden kerääminen näytettyjen kaupunkikuvaparien luonnollisuudesta, kaupunkikyläisyydestä ja muista esiin tulleista aiheista
 3. Keskustelu senhetkistä kaavarunkosuunnitelmasta

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Työpajassa käytetyt vuorovaikutuksen työkalut ja metodit

1. Miten valitut metodit ja työkalut palvelivat suunnittelua*? (+/-)
 - Työpaja läsnätilaisuutena Otaniemessä, Rakentajanaukion tilat (CAVE)
 - info alussa
 - VIKA vision esittely
 - SLIDO-työkalu, osallistujilla omat laitteet - tarjolla varalaitteita, tulosten esittely
 - I:ssä osiossa saatujen tulosten esittely 2. työpisteen aluksi (extra TV)
 - Työpajajäsot
 - 1, 2 & 3
 - Tiedote toteutuneesta tulevaisuuspajasta?, lupaus vuorovaikutuksen jatkumisesta syksyn tulevaisuuspajassa
 - Tietojen kerääminen ja palautekysely jokaisen pisteen jälkeen Slidossa
 - Maptionnaire

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Osallisilta aiemmin kerätty tieto Tulevaisuuspajassa (VIKA-visio, MEK)

1. Miksi työskentelyä haluttiin jatkaa aiemmin kerätyn tiedon päälle?
2. Mitä vaikutuksia koitte, että alueella jo kerätyn tiedon hyödyntämisellä oli työpajaan ja siitä saatuu tietoon?
 - Toiko se jotakin lisäarvoa suunnitteluun tai esitistö se joltain?
3. Miten valitut metodit ja työkalut palvelivat vuorovaikutuksen jatkamista tästä eteenpäin?

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

Kerätyn tiedon hyödyntäminen suunnitteluprosessissa

- Miten koette, millaisia vaikutuksia sillä on osallisilta kerätyn tiedon hyödyntämiseen suunnitteluprosessissa, että vuorovaikutus on aloitettu suunnitteluprosessin varhaisessa vaiheessa?
- Entä sillä, että vuorovaikutus nähdään jatkumona, jossa uusi tilaisuus rakentuu aiemmin osallisilta kerätyn tiedon päälle?

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

ANALYSOINTITYÖPAJA 24.8.2022

1. Mitä vaikutuksia arvelit/koet, että yhteisanalysoinnilla oli tulevaisuuspajasta saadun tiedon käsittelyyn?
2. Mitä analysointityöpajassa saavutettiin?
3. Mikä oli hyvää, mitä olisi pitänyt tehdä toisin?
4. Millä tavalla haluaisit saada tulokset käyttöösi?

A?
Aalto-yhtiö

ESPOO
ESBO

3. Liite 3. 2. tulevaisuuspajan lähtötietokysymykset

Espoon Viiskorven Cave-työpaja 21.6.2022

Slido-kyselyn sisältö:

Taustatiedot:

Mikä on suhteesi Viiskorven alueeseen? (monivalinta)

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- asun Viiskorven alueella
- asun Viiskorven lähialueella
- asun muualla Espoossa
- toimin yrittäjänä Viiskorvessa
- käyn alueella työssä
- edustan alueella toimivaa yhdistystä
- olen kaupungin luottamushenkilö
- olen alueen suunnittelija tai muu Espoon kaupungin edustaja
- käytän alueen viher- ja virkistysalueita
- suunnittelen muuttoa alueelle
- kulkureittini kulkee alueella
- olen maanomistaja alueella
- käyn alueella satunnaisesti
- jokin muu

Syntymävuosi (avo)

Äidinkieli (valinta)

- Suomi
- Ruotsi
- Muu

Perhetyyppi (monivalinta)

- Asun yksin
- Asun kumppanin kanssa
- Asun vanhempieni kanssa
- Perheessä alle kouluikäisiä lapsia
- Perheessä kouluikäisiä lapsia
- Asun yhteisössä
- Asun muulla tavoin

Elämäntilanne (valinta)

- Opiskelija tai koululainen
- Työssäkäyvä
- Työtön
- Eläkeläinen
- Muu

Koulutusaste (valinta)

- perusaste
- keskiaste
- alin korkea-aste
- alempi korkeakoulututkinto
- ylempi korkeakoulututkinto
- tutkijakoulutus
- jokin muu

Talotyyppi (valinta)

- Kerrostalo
- Rivitalo
- Omakotitalo
- Muu

Asumismuoto (valinta)

- Omistusasunto
- Vuokra-asunto
- Jokin muu

Miten olet aiemmin osallistunut kaupunkisuunnitteluun? (monivalinta)

- Kaupungin järjestämään vuorovaikutukseen kasvokkain (esim. yleisötilaisuus, kaavakävely)
- Kaupungin järjestämään vuorovaikutukseen verkossa (esim. kysely, virallinen palautekanava)
- Ollut yhteydessä kaupungin virkahenkilöön
- Jättänyt mielipiteen tai muistutuksen
- Valittanut päätöksestä
- Osallistunut verkossa keskusteluun koskien kaupunkisuunnittelua (esim. sosiaalisen median ryhmät, verkkokeskustelualustat)
- Osallistunut asukasyhdistystoimintaan tai muuhun kaupungin, alueen tai paikallisyhteisön kehittämiseen pyrkivään toimintaan.
- Osallistunut paikallispolitiikkaan luottamushenkilönä
- Johonkin muuhun
- En ole aiemmin osallistunut

Oletko osallistunut Viiskorven suunnitteluun aikaisemmissa vaiheissa?

- Olen vastannut Mun Espoo kartalla -kyselyyn (2020)
- Olen osallistunut Viiskorpi-Kalajärven tulevaisuuspajaan (6.9.2021)
- Olen osallistunut muulla tavoin
- En ole osallistunut aiemmin

Viiskorven vision kirkastaminen:

Viiskorven säilytettävät ominaisuudet (monivalinta, max 3)

- Luonto lähellä
- Alueen rauhallisuus
- Rakennusten pieni mittakaava ja asumisen laatu
- Hyvät kulkuyhteydet henkilöautolla
- Maalaismiljö: alueelle mahtuu myös hevosalle ja viljapeltoja
- Työpaikka- ja pienteollisuusalue
- Jokin muu

Viiskorven kehitettävät ominaisuudet (monivalinta, max 3)

- Tehokkaampi joukkoliikenne
- Harrastusmahdollisuuksia sisä- ja ulkotiloissa eri ikäisille
- Tilojen muuntojoustavuus ja tehokas käyttö
- Virkistysalueiden saavutettavuus
- Käveltävyys ja liikenneturvallisuus
- Liikennemelun vähentäminen
- Julkiset palvelut
- Jokin muu

Viiskorven uudet ominaisuudet (monivalinta, max 3)

- Kaupunkipientalot
- Polkupyöräyhteydet
- Liityntäpysäköinti
- Pitkäjärven virkistyskäyttö
- Ihmisten kohtaamispaikat
- Hyvä hulevesien hallinta
- Toimintamahdollisuuksia pienyrityksille
- Jokin muu

Luonnonläheisyys (avo): Mitä luonnonläheisyys merkitsee sinulle? Mitä tulevaisuuden Viiskorvessa tulisi olla, jotta se olisi luonnonläheinen?

Omavaraisuus (avo): Mitä omavaraisuus merkitsee sinulle? Mitä tulevaisuuden Viiskorvessa tulisi olla, jotta se olisi omavarainen?

Kaupunkikylä (avo): Mitä kaupunkikylä merkitsee sinulle? Mitä tulevaisuuden Viiskorvessa tulisi olla, jotta se olisi kaupunkikylämäinen?

Palaute työpajapisteeltä 1:

Kuinka helpoksi koit osallistumisen tässä työpajapisteessä? (valinta)

- Osallistuminen oli helppoa
- Osallistuminen oli vaikeaa
- En osaa tai halua sanoa

Kuinka miellyttäväksi tai epämiellyttäväksi koit osallistumisen? (valinta)

- Erittäin miellyttävää
- Melko miellyttävää
- Melko epämiellyttävää
- Erittäin epämiellyttävää
- En osaa tai tahdo sanoa

Oliko esitetty informaatio ja käytetty kieli ymmärrettävää? (valinta)

- Kyllä
- Jossain määrin
- Ei
- En osaa tai halua sanoa

Koetko, että sinua kuunneltiin ja mielipiteitäsi kuultiin? (valinta)

- Kyllä, erittäin hyvin
- Melko hyvin
- Melko huonosti
- Ei, en lainkaan
- En osaa tai halua sanoa

Onko sinulle selvää, miten kerättyä tietoa käytetään? (valinta)

- Tiedän, miten ja mihin työpajassa kerättyä tietoa käytetään
- Minulle ei ole selvää, miten ja mihin työpajassa kerättyä tietoa käytetään

Miten kehittäisit tätä työpajapistettä? (avo)

Palaute työpajapisteeltä 2 (CAVE) ja koko työpajasta:

Kuinka helpoksi tai vaikeaksi koit osallistumisen tässä työpajapisteessä? (valinta)

- Erittäin helppoa
- Melko helppoa
- Melko vaikeaa
- Erittäin vaikeaa
- En osaa tai halua sanoa

Kuinka miellyttäväksi tai epämiellyttäväksi koit osallistumisen? (valinta)

- Erittäin miellyttävää
- Melko miellyttävää
- Melko epämiellyttävää
- Erittäin epämiellyttävää
- En osaa tai halua sanoa

Mitä mieltä olet fyysisen tilan (Cave) toimivuudesta? (valinta)

- Tila toimi hyvin tässä työpajassa
- Tila ei toiminut mielestäni tässä työpajassa
- En osaa tai halua sanoa

Miten koit katunäkymäkuvien käytön työpajassa? (valinta)

- Katunäkymät auttoivat hahmottamaan erilaisten asuinalueiden ominaisuuksia
- Katunäkymien avulla ei ollut mahdollista hahmottaa erilaisten asuinalueiden ominaisuuksia
- En osaa tai halua sanoa

Miten koit Viiskorven kaavarungon esittelyn 3D-mallissa? (valinta)

- 3D-malli auttoi hahmottamaan suunnitelmaa
- 3D-mallin avulla ei ollut mahdollista hahmottaa suunnitelmaa
- En osaa tai halua sanoa

Oliko esitetty informaatio ja käytetty kieli ymmärrettävää? (valinta)

- Kyllä, täysin ymmärrettävää
- Jossain määrin ymmärrettävää
- Ei lainkaan ymmärrettävää
- En osaa tai halua sanoa

Koetko, että sinua kuunneltiin ja mielipiteitäsi kuultiin? (valinta)

- Kyllä, erittäin hyvin
- Melko hyvin
- Melko huonosti
- Ei, en lainkaan
- En osaa tai halua sanoa

Onko sinulle selvää, miten kerättyä tietoa käytetään? (valinta)

- Tiedän, miten ja mihin työpajassa kerättyä tietoa käytetään
- Minulle ei ole selvää, miten ja mihin työpajassa kerättyä tietoa käytetään

Mitkä väittämistä pitävät paikkansa? (monivalinta)

- Tiedän, mitä Viiskorpeen ollaan suunnittelemassa
- Tiedän, miten voin vaikuttaa Viiskorven suunnitteluun
- Sain työpajasta tarvitsemani tiedon Viiskorven suunnittelusta
- Tarjottu tieto oli ymmärrettävää
- Koin olevani tervetullut työpajaan
- Koin työpajaan osallistumisen turvalliseksi
- Koin viestinnän avoimena ja läpinäkyvänä
- Koin, että mielipiteeni otetaan vakavasti

Oliko sinun tarpeesi otettu huomioon työpajassa? (valinta)

- Kyllä, erittäin hyvin
- Jossain määrin
- Ei lainkaan
- En osaa tai halua sanoa

Miten kehittäisit työpajaa? Kerro tarkemmin, miten voisimme parantaa työpajaa, jotta se vastaisi paremmin tarpeisiisi. (avo)